

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

ANDREA KITTLEROVÁ

VI. ročník – kombinované studium

Pedagogika – správní činnost

**PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE – PŘEDNÁŠKA
PRO ŽÁKY 9. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

V Olomouci dne 26. března 2010

.....

Andrea Kittlerová

Poděkování

Děkuji PhDr. PaedDr. Václavu Klapalovi, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, za jeho podněty a rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytoval při jejím zpracování.

Děkuji ředitelům a učitelům základních škol, u nichž jsem prováděla výzkum.

Děkuji rovněž své rodině za morální podporu a pomoc projevovanou po dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	
1 KRIMINALITA	10
1.1 Definice kriminality	10
1.2 Vývoj kriminality v České republice	11
2 MLÁDEŽ A SOUVISEJÍCÍ TERMÍNY	13
2.1 Mládež	13
2.1.1 Fyzická osoba	13
2.1.2 Zletilost	13
2.1.3 Nezletilý	13
2.1.4 Mladistvý	14
2.2 Kriminalita mládeže	14
2.2.1 Zvláštnosti způsobu páchaní trestné činnosti mládeže	15
2.2.2 Charakteristika trestné činnosti dětí a mládeže	16
2.3 Kriminalita mladistvých v kontextu vývoje společnosti	19
2.4 Posuzování mladistvých delikventů	20
3 PREVENCE KRIMINALITY	23
3.1 Vymezení pojmu prevence kriminality	23
3.1.1 Preventivní politika	24
3.1.2 Objekty prevence kriminality	24
3.2 Struktura prevence kriminality	24
3.2.1 Sociální prevence	24
3.2.2 Situační prevence	25
3.2.3 Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů	25
3.3 Úroveň preventivních aktivit	26
3.3.1 Primární prevence kriminality	26
3.3.2 Sekundární prevence kriminality	27
3.3.3 Terciární prevence kriminality	27
3.4 Způsob organizování prevence kriminality v České republice	27
4 PRIORITY PREVENCE KRIMINALITY	29
4.1 Hlavní úkoly v oblasti prevence kriminality mládeže	29
4.2 Struktura prevence kriminality na základních školách	29
4.3 Potřebnost prevence kriminality na základních školách	30
5 PROTIPRÁVNÍ ČIN	31
5.1 Provinění	31
5.2 Trestný čin	31
5.3 Čin jinak trestný	32
6 ZÁKLADNÍ PŘÍČINY DĚTSKÉ DELIKVENCE	33
6.1 Vnitřní (endogenní) příčiny	33
6.1.1 Biologické (dědičné) vlivy	34
6.1.2 Osobnostní vlivy	35
6.2 Vnější (exogenní) příčiny	39
6.2.1 Vliv rodinného prostředí	40
6.2.2 Vliv (význam) školy	45
6.2.3 Vliv vrstevníků a trávení volného času	47
6.2.4 Vliv médií a internetu na kriminalitu	51
Shrnutí teoretické části diplomové práce	53

PRAKTICKÁ ČÁST

	Vymezení problematiky praktické části diplomové práce.....	55
7	KRIMINALITA V REGIONU KRAJSKÉHO MĚSTA JIHLAVA	56
7.1	Celkový statistický přehled vývoje kriminality v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009	56
7.2	Statistický přehled vývoje kriminality mládeže v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009	57
8	VYHODNOCENÍ NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH PROBLÉMŮ KRIMINALITY MLÁDEŽE V REGIONU MĚSTA JIHLAVY	61
8.1	Analýza a vývoj nejzávažnějších problémů kriminality mládeže v regionu města Jihlavy v letech 2000 – 2009.	61
8.2	Rozbor jednotlivých hlavních skupin trestné činnosti	62
8.2.1	Majetkové trestné činy	62
8.2.2	Ostatní kriminalita	63
8.2.3	Násilné trestné činy	64
8.2.5	Hospodářské trestné činy	64
8.3	Tematický obsah přednášky „Prevence kriminality mládeže pro žáky 9. třídy základní školy“ na základě vyhodnocení nejzávažnějších problémů kriminality	65
9	NÁVRH PROJEKTU-PŘEDNÁŠKA PRO ŽÁKY 9. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY	66
9.1	Přednáška na téma „Prevence kriminality mládeže“ (přednáška č.1)	66
9.2	Dotazník k přednášce „Prevence kriminality mládeže“.....	90
9.2.1	Teorie dotazníku	90
9.2.2	Oblast zkoumání a vymezení výzkumného souboru.....	90
9.2.3	Vzor dotazníku	92
9.3	Vyhodnocení dotazníku k přednášce „Prevence kriminality mládeže pro žáky 9. třídy základní školy“	94
9.4	Zhodnocení otázky č. 14 „Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět)“	108
9.5	Přednáška na téma „Prevence kriminality mládeže“ pro žáky 9. třídy základní školy (přednáška č. 2 – doplněná přednáška). 108	
9.6	Vyhodnocení dotazníku k přednášce č. 2 – ověření zlepšení. 140	
9.7	Vyhodnocení obou přednášek z hlediska obsahu témat a spokojenosti žáků.....	141
	ZÁVĚR.....	144
	POUŽITÁ LITERATURA	146
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	148
	POUŽITÉ ZÁKONY.....	149
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	150
	SEZNAM PŘÍLOH.....	152
	ANOTACE.....	155

ÚVOD

*„Člověk se plně projeví,
teprve když změří své síly s nějakou překážkou.“*

Antoine de Saint-Exupéry

Tři chlapci z osmé třídy mostecké základní školy na sídlišti Skalka krutě zbili desetiletou spolužačku Janu. Dívka byla po útoku den na pozorování v nemocnici. Teď se s podlitinami, odřeným obličejem a potlučeným břichem zotavuje doma...

Série smrtících atentátů otřásla Paříží. Bomby ve vlacích metra zabily nejméně 24 lidí, přes osm set dalších zranily... .

Z vraždy bezdomovce byli obviněni tři mladíci ve věku od 16 do 18 let. Šestačtyřicetiletý muž byl napaden nožem nedaleko areálu koupaliště v Jihlavě. Napadený na následky bodného poranění v oblasti hrudníku a břicha druhý den zemřel...

Takovéto a podobné zprávy nacházíme bohužel denně v novinách, v televizi, na internetu a v dalších sdělovacích prostředcích, které nás zaplavují obrovským přívalem utrpení, bolesti a smrti. Je zde patrná jakási epidemická vlna kriminality, násilí a korupce. Krádeže, podvody, tělesné a duševní týrání dětí i dospělých, domácí násilí...

Kriminalita se určitým způsobem dotýká každého z nás. Možná, že se každý sám osobně nesetkal se zločinem a násilím, ale každý z nás určitě ví o někom, kdo se stal obětí trestného činu. Pro někoho znamená takováto zkušenost pouze menší nepříjemnosti, ale mnoho lidí trpí vážnými a dlouhodobými následky, jako jsou bolest, zranění, psychické následky, citová újma, nebo značná materiální ztráta.

Strach a obava z násilí se stávají součástí našeho běžného života. Pocity, které v nás setkání s násilím vyvolává, by se daly definovat

jako strach, nejistota, obavy, bezmocnost, úzkost, ale také vztek a touha po odplatě.

V poslední době dochází k prudkému rozvoji kriminality, která je označována společností jako sociálně-patologický jev. Trestných činů se dopouštějí nejen dospělí jedinci, ale v současné době ve velké míře rovněž nezletilí, či mladiství. Proti kriminalitě je třeba bojovat, o což se naše společnost snaží všemi možnými prostředky. Jedním z těchto prostředků je prevence kriminality. S prevencí je třeba začít již v nejujtější věku dítěte, aby socializace a personifikace jedince ve společnosti již probíhala ve správně nastaveném směru.

Téma mé diplomové práce zcela přirozeně vyplynulo z mé profese. Jsem policistkou a v posledních dvou letech se zabývám zejména prevencí kriminality se zaměřením na děti a mládež. Cílem této práce bude vytvořit projekt prevence – přednášku pro nejrizikovější skupinu mladistvých ve věku kolem patnácti let, tedy pro žáky 9. třídy základní školy.

V teoretické části diplomové práce budou nejdříve vysvětleny související pojmy k problematice kriminality, pojmy týkající se mládeže, bude zde rozebrána charakteristika trestné činnosti dětí a mladistvých a rovněž zde bude nastíněn vývoj kriminality v naší republice. Hluběji rovněž pronikneme do problematiky prevence kriminality, její struktury a nebude chybět ani popis úrovně preventivních aktivit.

Obsahem teoretické části diplomové práce bude rovněž rozbor protiprávních činů a jejich rozdělení. Z hlediska psychologického posouzení budou v poslední kapitole teoretické části diplomové práce popsány základní příčiny dětské delikvence.

V praktické části diplomové práce bude proveden rozbor statistických dat kriminality v regionu města Jihlavy za období let 2000-2009. Na základě analýzy těchto dat bude provedeno vyhodnocení a na podle výsledků analýzy bude vytvořena přednáška pro žáky 9. tříd základních škol se zaměřením na nejzávažnější problémy současnosti v regionu města Jihlavy.

Přednáška bude přednesena v 9. třídách základních škol. Po přednesení přednášky bude žákům rozdán dotazník, který po vyplnění bude vyhodnocen a na základě výsledku vyhodnocení bude přednáška upravena, doplněna o žádaná témata a znovu přednesena v 9. třídách základních škol.

Po druhé, doplněné přednášce bude žákům opět rozdán dotazník, totožný s dotazníkem po první realizované přednášce. Dotazník bude opět vyhodnocen a bude provedeno srovnání s analýzou prvního dotazníku. Na základě vyhodnocených dat bychom měli zjistit, zda došlo ke zlepšení, zda byli žáci s tématy druhé, doplněné přednášky spokojeni, či nikoli.

Přednáška by měla dát žákům podnět, aby se nad svým chováním naučili přemýšlet a aby si byli do budoucna vědomi následků, které s sebou protiprávní jednání nese.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINALITA

1.1 Definice kriminality

Kriminalita je výskyt trestného, neboli kriminálního chování, vyjádřený souhrnem trestných činů spáchaných ve společnosti, kdy tento pojem je vymezen platným trestním právem. Kriminalita je rovněž jedním ze sociálně-patologických jevů.

Kriminalita je rozlišována na:

- kriminalitu zjevnou – statisticky registrovanou,
- kriminalitu skrytou (latentní) – statisticky neregistrovanou.

„Kriminalita se během minulých desetiletí stala masovým sociálním jevem. To se týká zejména kriminality majetkové, která představuje téměř 80% veškeré registrované trestné činnosti. (Skutečnost bude zřejmě vyšší, protože značná část majetkových trestných činů není policejním orgánům nahlášena). Kriminalita se koncentruje zejména do velkých měst a průmyslových aglomerací s vysokým počtem anonymních a migrujících osob. To ostatně potvrzují i kriminální statistiky Policie České republiky, podle kterých více než polovina trestných činů je spáchána ve dvaceti městech, v nichž žije necelá třetina obyvatel státu. Městské obyvatelstvo je ohrožováno zejména pouliční kriminalitou, krádežemi vloupáním, krádežemi aut a předmětů z aut a loupežemi. Při trestné činnosti se zvyšuje samoučelná brutalita a bezohlednost. Na významu nabývá trestná činnost s drogami, či jinými závislostmi.

Mění se i profil pachatelů, kteří se již markantněji neliší od průměru celé populace. Zvyšuje se podíl prvopachatelů a pachatelů, jejichž trestná činnost, byť někdy závažná, bývá epizodického charakteru. Mezi pachateli téměř všech trestných činů roste podíl dětských a mladistvých a mladých dospělých pachatelů. Podíl osob do 30 let na celkem zjištěných pachatelích činí více než 60%, přičemž

v celkové populaci jejich podíl tvoří cca 35%.“ (MŮHLPACHR, P., 2001, s. 66)

V poslední době dochází k prudkému rozvoji kriminality, přičemž se objevují nové jevy jako terorismus, organizovaný zločin, ničení životního prostředí, zločiny spojené s drogami, zločiny poškozující počítače, vandalismus.

1.2 Vývoj kriminality v České republice

*„Výše uvedená konstatování se vztahují i k České republice - Za posledních dvacet let se zde zvýšil počet registrovaných trestných činů čtyřnásobně. Násilná kriminalita vzrostla dvojnásobně a majetková kriminality sedminásobně. Nejdynamičtěji přibývá krádeží vloupáním a krádeží prostých, které vzrostly devítinásobně. **Zlomovým obdobím v negativním vývoji kriminality v České republice byla léta 1990-1993.** Ve struktuře trestné činnosti dominuje majetková trestná činnost, která představuje 3/4 z celkového počtu registrovaných trestných činů v České republice. Krádeže prosté reprezentují téměř 1/2 z celkového počtu registrovaných trestných činů.*

Nejčastějšími trestnými činy jsou v posledních letech krádeže věcí z motorových vozidel a krádeže vloupáním a krádeže prosté ve sklepních kójičkách, půdách, kočárkárnách a dalších nebytových prostorech.

V násilné trestné činnosti dominují trestné činy úmyslného ublížení na zdraví, loupeže a porušování domovní svobody. Jejich součet představuje zhruba 2/3 násilné kriminality. Počet vražd tvoří asi 1% z násilné trestné činnosti. Objasněnost násilné kriminality je tradičně vysoká (více než 80%).

*Od roku 1994, kdy byly do kriminálních statistik zavedeny skutky nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů a šíření toxikomanie, je zaznamenáván strmý nárůst těchto skutků. **Alarmující je, že 2/3 známých pachatelů jsou osoby mladší 18 let.***

Nejčastějšími hospodářskými delikty je podvod a zpronevěra, které představují 2/3 z celkové hospodářské trestné činnosti. Objasněnost hospodářské kriminality je téměř stoprocentní (zjištění deliktu je v přímé souvislosti s odhalením pachatele). Ze struktury stíhaných osob vyplývá, že hospodářské trestné činnosti se dopouštějí zvláště prvopachatelé.

Ze zbývající kriminality jsou nejčastěji páchány delikty zanedbání povinné výživy, dopravní nehody, maření výkonu úředního rozhodnutí a výtržnictví.“ (MŮHLPACHR, P. 2001, s. 66).

2 MLÁDEŽ A SOUVISEJÍCÍ TERMÍNY

2.1 Mládež

Mládež je spojována v trestněprávní rovině s různými věkovými kategoriemi v závislosti na předmětu a rozsahu zkoumání jednotlivých vědních oborů jako je kriminologie, sociologie apod. Pro účely této práce budeme za mládež označovat fyzické osoby mladší než 18 let.

2.1.1 Fyzická osoba

Fyzická osoba je lidská bytost, člověk. Protikladem jsou právnické osoby, což je společenský útvar (organizace, společnost, sdružení, atp.), jemuž právní normy přiznávají právní subjektivitu.

2.1.2 Zletilost

Zletilý, zletilost, jsou základní pojmy jak z hlediska občanskoprávního, tak z hlediska trestně-právního. Vyjadřuje způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti (tzv. způsobilost k právním úkonům). Zletilosti nabývá občan dovršením 18. let věku. Před dovršením tohoto věku se zletilosti rovněž nabývá též uzavřením manželství (je přitom nerozhodné, jde-li o manželství uzavřené na základě povolení soudu (manželství platné), nebo bez povolení soudu (manželství neplatné). Blíže viz zákon o rodině). Nabytá zletilost před dovršením 18. let se neztrácí ani nezaniká dnem zániku manželství ani prohlášením manželství za neplatné. (CHMELÍK, J. 1998).

2.1.3 Nezletilý

Nezletilý je obsahově i významově opakem zletilosti. Nezletilý je fyzická osoba, která nedovršila 18. let věku nebo nenabyla zletilosti manželstvím. Na časové ose života vyjadřuje období od narození do nabytí zletilosti. s nezletilostí z občanskoprávního hlediska je spojena způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti.

Nezletilí však mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti a odpovídají jejich věku.

Tato způsobilost zaniká smrtí, nebo prohlášením fyzické osoby soudem za mrtvou. Trestní právo tento pojem neužívá, i když v trestněprávní praxi je často využíván pro označení osob ve věku do 15 let. (CHMELÍK, J. 1998).

2.1.4 Mladistvý

Pojem **mladistvý** je dalším trestněprávním pojmem. s tímto pojmem je spojen počátek trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin (i přešupek) i zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým.

Trestní odpovědnost mladistvého začíná spácháním trestného činu v den, který následuje po dni dovršení patnácti let a končí v den dovršení osmnáctého roku života. spáchá-li osoba čin jinak trestný v den svých patnáctých narozenin, není trestně odpovědná. Naproti tomu spáchá-li trestný čin v den svých osmnáctých narozenin, je stále trestně zodpovědná, jako osoba mladistvá. (CHMELÍK, J. 1998).

2.2 Kriminální mládež

Struktura trestné činnosti mládeže doznala v posledních letech významných změn a to zejména v posunu ke kvalifikovaným a závažnějším formám páchaní. Struktura trestné činnosti mládeže a samotný způsob páchaní jsou ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních faktorů, schopností mladého člověka negativní jevy rozpoznat a eliminovat. Některé jevy (faktory) jsou pro mladého člověka na rozdíl od dospělého nepřekonatelné, podřizuje se jim a ve spojení s vhodnými podmínkami vedou ke spáchání různých kriminálních deliktů.

Struktura trestné činnosti mládeže je do určité míry odlišná od trestné činnosti dospělých. Tyto odlišnosti jsou dány převážně věkem

mládeže a dalšími kriminogenními faktory, kdy za základní kriminogenní faktory ve školské výchově lze označit především tyto:

1. nepravidelná školní docházka,
2. špatný prospěch,
3. nevhodné chování žáků k učitelům a učitelů k žákům,
4. arogantní přístup učitele k žákům,
5. špatná spolupráce učitelů se školou,
6. nedostatečná kontrolní a pedagogická činnost školy.

(CHMELÍK, J. 1998).

„Při hodnocení příčin kriminality mládeže nelze opomenout i takové, které nelze sice označit za primární, ale které na chování a jednání jedince rovněž významně působí. Jde o problematiku zdravotního stavu, zejména u osoby s duševními poruchami nebo chorobami. Početnější skupinu tvoří osoby s psychopatickým vývojem osobnosti.

*Dalším faktorem je **nedostatečné a neúplné vzdělání**. Řada delikventní mládeže nemá ukončeno základní vzdělání. u některých z nich je zjišťována podprůměrná inteligence, která se projevuje v nedostatku sebekritičnosti, scestných zájmech na jedné straně a naopak pocit podceňování na straně druhé. To bývá často spojeno se snahou upoutat na sebe pozornost za každou cenu. Tito lidé nemají konkrétní představy o životní perspektivě a to ani v relativně blízké budoucnosti.*

Negativní roli sehrávají a jsou i příčinou pro páchaní kriminálních deliktů recidiva, alkoholismus a jiné toxikomanie.“
(CHMELÍK, J. 1998, s.10).

2.2.1 Zvláštnosti způsobu páchaní trestné činnosti mládeže

Zvláštnosti způsobu páchaní trestné činnosti mládeže lze charakterizovat takto:

- výběr předmětu útoku je určován rozdílným hodnotovým systémem mládeže,

- trestná činnost je obvykle páchána skupinově s nízkou úrovní organizace,
- obvykle schází příprava ke spáchání trestné činnosti, pokud je trestná činnost připravována, úroveň přípravy je povrchní, nedokonalá,
- chování mladistvých delikventů se vyznačuje neúměrnou brutalitou, projevující se např. zbytečnou devastací okolí a předmětů,
- nevýhoda mladistvého pachatele spočívající v nedostatku věku, fyzické síly apod. je nahrazován neúměrnými prostředky k překonání překážky a cíle,
- kriminální delikty jsou často páchány pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek, které posilují odvahu i agresivitu,
- při recidivě trestné činnosti mladiství pachatelé volí stejný způsob spáchání a své konání z předchozí trestné činnosti opakují,
- alibi si zajišťují u svých kamarádů, nebo v partě, obvykle až po spáchání trestné činnosti,
- o připravované trestné činnosti se obvykle svěřují svým kamarádům, nebo členům party,
- obvykle schází snaha utajovat spáchání trestného činu,
- předmětem zájmu jsou obvykle předměty, které momentálně potřebují,
- rozhodování a jednání je spíše emotivní než racionální, apod.

(KONRÁD, Z. a kol. 1996) IN CHMELÍK.

2.2.2 Charakteristika trestné činnosti dětí a mládeže

Početně nejvýznamnější skupinu tvoří mladiství pachatelé, kteří se dopouštějí majetkové trestné činnosti, především trestného činu krádeže podle § 247 trestního zákona (dále jen tr. zák.).

Majetková trestná činnost páchaná mladistvými, se zásadně neodlišuje od majetkové trestné činnosti páchané dospělými pachateli.

Jde zejména o vloupání do automobilů, restaurací, prodejen, domů, chat, garáží, kanceláří apod. v objektech jsou odcizovány různé předměty, peníze, potraviny, jízdní kola, elektronika, alkohol, cigarety apod. s majetkovou trestnou činností je bezprostředně spojeno páčání i trestných činů porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák. a poškozování cizí věci podle § 257 tr. zák..

Další neméně výraznou skupinou trestných činů páchaných mladistvými pachateli jsou trestné činy, jejichž charakteristickým prvkem je násilí a které jsou namířeny proti životu a zdraví osob, nebo svobodě lidské důstojnosti. Sem patří především trestné činy ublížení na zdraví podle §§ 221 a 222 tr. zák., loupež podle § 234 tr. zák., vydírání, podle § 235 tr. zák., ale i výtržnictví podle § 202 tr. zák., omezování osobní svobody podle § 231 tr. zák., a pohlavní zneužívání podle § 242 tr. zák.

U trestných činů obecně nebezpečných se jedná především o trestné činy, které souvisí s nedovolenou výrobou a držením omamných a psychotropních látek a jedů a s jejich šířením §§187 a 188a tr. zák., u trestných činů hrubě narušujících občanské soužití pak jde o trestné činy, jimiž pachatelé útočí na některý národ, jeho jazyk, nebo na některou rasu, nebo vyznání §§196 až 198a tr. zák., k nimž lze přiřadit trestné činy proti lidskosti §§260 a 261 tr. zák. (CHMELÍK, J. 1998).

U pachatelů věkové kategorie do 15 let je shodné, že nejfrekventovanějšími trestnými činy jsou tr. čin krádež podle § 247 tr. zák., poškozování cizí věci podle § 257 tr. zák., porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák., následují pak trestné činy ublížení na zdraví podle § 221 tr. zák. a tr. čin. vydírání podle § 235 tr. zák., tr. čin výtržnictví podle § 202 tr. zák., loupeže podle § 234 tr. zák., a trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 tr. zák. (CHMELÍK, J. 1998).

„Obecně lze tvrdit, že trestná činnost mládeže a nedospělců se vyskytuje především ve velkých městských aglomeracích, kde s ohledem na velký počet obyvatel a tím i určitou mírou anonymity jsou vhodnější podmínky pro páchaní trestné činnosti. ve vesnických lokalitách se trestná činnost těchto věkových kategorií vyskytuje podstatně méně. Pro motivaci trestné činnosti nedospělců je charakteristické, že s v mnoha případech jedná o důsledek jejich nezralosti, kdy ani oni nejsou schopni náležitě vysvětlit pohnutku svého jednání. u mladistvých pachatelů jako příčinu páchaní trestné činnosti lze vysledovat mimo jiné i tzv. konzumní způsob života. Jako druhořadý motiv se již vyskytuje touha vyrovnat se svým vrstevníkům, zejména kamarádům z finančně saturovanějších rodin. K tomu všemu přistupují takové jevy, jako je nedostatek odpovědnosti, neúcta k hodnotám vůbec a majetku zvláště, nechuť dodržovat normy, které upravují životě společnosti, touha po nezávislosti, odpor ke konformitě společnosti a další. Závažný dopad mají projevy predelikventních znaků v chování nedospělců a mladistvých, jakými jsou absence ve škole, toulání a útěky z domova.

„V případě násilné trestné činnosti je zpravidla jejím charakteristickým jevem projev neúcty k životu a zdraví. Častým motivem je potřeba, nebo snaha demonstrovat sílu, zvýraznit se a imponovat u svých vrstevníků a získat jejich uznání a obdiv, ale vytvořit si i vůdčí postavení v partě. Stále častěji se vyskytuje trestný čin loupež. Jedná se většinou o útoky namířené proti starším lidem, ale nezřídka i dětem. Jsou-li předmětem útoku dospělí, jedná se o trestnou činnost skupiny pachatelů, nebo i nedospělců. Vyskytují se i případy loupežných přepadení za použití zbraní, nebo jejich atrap.“ (CHMELÍK, J. 1998, s.12-13).

„Pokud jde o trestnou činnost spáchanou z rasových pohnutek, spojují se zde faktory jak násilného, tak i výtržnického charakteru s vlivem rasově zaměřené ideologie, vyznávané především příslušníky hnutí skinheads, která mladým lidem imponuje svou nezávislostí, volností

myšlenek, organizovaností, svým odporem k uznávaným hodnotám, k nonkonformitě, ale i činy které páchají příznivci hnutí skinheads. Nemalou roli sehrává i proti romské klima, typické pro českou společnost v místech s větší koncentrací romského obyvatelstva.

Motivem pro páchání trestných činů drogového charakteru je ponejvíce touha po dosud nepoznaných požitcích, snaha imponovat v okruhu známých a vyzkoušet něco, o čem se široce hovoří.

Sexuálně zaměřené trestné činy jsou páchány mladistvými zejména pod vlivem alkoholu a jsou zaměřeny zejména na dívky a chlapce ve věku kolem 15 let, ale i mladší. Častým motivem je projev vzájemné citové náklonnosti mezi chlapcem a dívkou, při kterém jsou stírány věkové rozdíly, zejména pokud jde o věk nižší než 15 let.“ (CHMELÍK, J. 1998, s.12-13).

2.3 Kriminalita mladistvých v kontextu vývoje společnosti

Odnětí svobody je vždy aktem velice významným v životě mladistvého delikventa. Možností uložení trestu odnětí svobody, který je nejzávažnějším a také nejtvrdějším možným trestem ukládaným v naší společnosti, je současně mladistvý pachatel potvrzen jako občan, byť dosud nedospělý, na kterého se v trestním zákoně vztahují zvláštní ustanovení, ale již osobně odpovědný za své činy, které zákon označuje jako trestné činy.

Soudní řízení a rozsudek představují tak pro mladistvého pachatele důležitou osobní zkušenost se společenským sankčním systémem a společenským hodnocením své osoby.

Uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody mladistvému je pak jednoznačným potvrzením společenské nebezpečnosti jeho činu i jeho osoby a proto důležitým životním mezníkem nejen z pohledu jeho osobního života, ale i z pohledu společnosti.

Účel trestu u mladistvého, formulovaný v trestním zákoně je, ve srovnání s obecným zněním účelu trestu, modifikován. Ustanovení § 76 trestního zákona zdůrazňuje především **výchovnou funkci trestu u mladistvých pachatelů**. Podle této formulace je účelem vychovat pachatele v řádného občana, a to se přihlédnutím k jeho osobním vlastnostem, k jeho rodinné výchově a k prostředí, z něhož pochází. v Případě nepodmíněného trestu odnětí svobody má tento účel naplňovat vězeňský personál.

Uvězněním se mladistvý dostává na důležitou křižovátku dosavadního života, kdy by se měl sám zamyslet nad svým bývalým i budoucím způsobem života, jednáním, nad svým žebříčkem hodnot a společenským zařazením, nad svými schopnostmi a možnostmi. Na jeho rozhodnutí pak závisí jeho další volní úsilí, které ovlivňuje jeho chování ve výkonu trestu odnětí svobody, jeho spolupráci s vězeňským personálem, kontakty s minulostí a přípravu na budoucnost. To je z pohledu společnosti především to, zda se tato část jeho života stane epizodou v jeho další kriminální kariéře, nebo jestli to bude začátek jeho vyrovnání se s jeho delikventní minulostí a snahou začlenit se mezi společensky prospěšné občany.

Tomuto zlomu v životě mladistvého delikventa však předchází relativně dlouhá cesta ovlivněná mnohými faktory, které mají trvalý, či krátkodobý účinek, z nichž některé lze charakterizovat jako podmíněné více vlivy osobnostními, individuálními, jiné vlivy sociálními nebo přímo společenskými.

2.4 Posuzování mladistvých delikventů

Mladistvý delikvent, jeho osoba i osobnost a jeho kriminální čin, je nejčastěji posuzován ze tří hlavních úhlů:

- 1) Zda je delikventní jednání mladistvého výsledkem především jeho individuálních zvláštností (včetně genetického vybavení), nebo výsledkem sociálního působení (rodiny, sociálního okolí).

- 2) Zda se osobnost mladistvého delikventa a její projevy výrazně odlišují od společenského normálu, tedy zda byl kriminální čin vyústěním určitého způsobu života mladistvého delikventa, které je v souladu s vlastnostmi jeho osobnosti, ale samotný způsob života je výrazně odlišný od způsobu propagovaného společností, nebo zda je výrazným vybočením z jeho jinak společensky přijatelného chování, v rozporu s vlastnostmi jeho osobnosti.
- 3) Zda lze ovlivnit jeho další život, především jeho osobnost a její projevy tak, aby se delikventní chování již neopakovalo, případně aby se výrazně snížilo riziko jeho opakování, tedy zda lze zabránit recidivě jeho kriminálního jednání.

Dále je nutno znát pro dokreslení osobnosti mladistvého v určitém společenském kontextu, jestli delikventní projevy, za něž je mladistvý trestně stíhán, jsou v daném regionu v dané době velmi časté, nebo zda jsou jevem výjimečným. Dále zda se trestného činu mladistvý dopustil sám, nebo jako člen závadové skupiny, byl-li iniciátorem trestného činu, nebo pod vlivem jiných osob atd. Rovněž vliv drog včetně alkoholu a popis kriminogenní situace je důležitým zdrojem informací. (MÚHLPACHR, P. 2001).

„Kriminalita a další sociálně patologické jevy velmi úzce souvisejí se stavem společnosti, jsou jeho trvalou součástí, citlivě reagují na společenské změny, problémy a způsoby jejich řešení a současně z jejich popisu a hodnocení lze usuzovat na kvalitu společnosti, jejich regulativů i na další možný vývoj.

Z tohoto pohledu je současná situace kriminality mládeže, jejího podílu na dalších sociálně patologických jevech – např. prostituci, hazardních hrách, narkomanii, ale i potulce, alkoholismu, rasismu, členství v závadových partách a problémových sektách apod. značným společenským problémem a zralá na radikální společenská řešení včetně důrazných preventivních opatření.

Problematika sociálně patologických jevů u mládeže se v posledních letech dynamicky vyvíjí, a proto některé nové, nebo nečekaně se rozmáhající jevy, které dříve nebyly společenským problémem, je možno popsat pouze na základě dílčích zkušeností z praxe.

Rozsah prorůstání sociálně patologických jevů do chování dětí a mládeže je nepochybně závislý na těchto skutečnostech:

- *Na kvalitě vnitřních regulativů chování (která závisí především na kvalitě socializačního procesu zejména v prostředí rodiny, školy a nejbližším sociálním okolí včetně volnočasových aktivit).*
- *Na kvalitě vnějších regulativů, tj. na intenzitě a funkčnosti formální kontroly (prováděné školou, policií, justicí, výchovnými zařízeními apod.) i neformální kontroly (prováděné členy rodiny, osobami blízkými, spolužáky, sousedy, vrstevníky atd.).*
- *Na objektivní sociální situaci ve společnosti (včetně společensky programované hierarchie hodnot, možnostech a kvalitě kultury).“ (MŮHLPACHR, P. 2001, s.70-71).*

3 PREVENCE KRIMINALITY

3.1 Vymezení pojmu prevence kriminality

Prevence kriminality je definována jako ofenzivní strategie boje s trestnou činností. Na rozdíl od represivních metod, koncipovaných zejména v rámci trestní politiky, využívá především metod nerepresivních, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů.

Cílem preventivní politiky je především snížení míry a závažnosti trestné činnosti a zvýšení pocitu bezpečnosti občanů. Prevence kriminality je vedle represe součástí trestní politiky. Úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejdůležitějším patří nejrůznější formy závislostí a sociální vyloučení.

Pojem prevence kriminality zahrnuje komplex opatření sociální prevence, situační prevence, prevence viktimitnosti a pomoc obětem trestných činů, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností.

[on-

line15.9.2009](<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm>).

3.1.1 Preventivní politika

Preventivní politika představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, jež spoléhá především na nerepresivní prostředky. Zabývá se eliminací sociálně patologických jevů a snižováním motivů a příležitostí k páčání trestných činů. Okruh subjektů preventivní politiky zahrnuje mimo orgány činné v trestním řízení - systém justice, policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství (které ovšem nehrají hlavní roli), i další instituce - např. nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, církve, podnikatelské subjekty a jednotlivé občany.

3.1.2 Objekty prevence kriminality

- **Kriminogenní faktory** – sociální prostředí, příčiny a podmínky kriminality,
- potenciální či skuteční **pachatelé** trestné činnosti,
- potenciální či skutečné **oběti** trestných činů.

3.2 Struktura prevence kriminality

3.2.1 Sociální prevence

Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páčání trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců - objektů preventivního působení.

3.2.2 Situační prevence

Situační prevence vychází ze zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majtkové trestné činnosti. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR.

Veškerá opatření prováděná v rámci situační prevence lze podle tohoto pojetí rozdělit do tří skupin:

- a) **Osvětová činnost** (např. informování veřejnosti o trestné činnosti, informování o práci policie, vysvětlení smyslu zabezpečovacího systému).
- b) **Konkrétní opatření** ohrožených nebo rizikových fyzických a právnických osob (např. zabezpečení bytů, domů, chat, kanceláří, skladů, automobilů).
- c) **Systémová opatření** na základě vyhodnocení trestné činnosti (např. zkvalitňování právních norem, rozvoj elektrické zabezpečovací signalizace a elektronické požární signalizace, zvýšení profesionality bezpečnostních složek, změny v pojistných podmínkách pojišťoven).

3.2.3 Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů

Viktimologie je vědní obor, který se zabývá oběťmi trestných činů, jejich typologií a předpoklady stát se obětí trestného činu. Stejně tak se věnuje problematice obětí z hlediska jejich vyrovnání se s činem, který na nich byl spáchán.

[on-line 15.9.2009](<http://cs.wikipedia.org/wiki/Viktimologie>).

Viktimologie zkoumá zejména následující jevy:

- osoba oběti (její biologické, psychické a sociální vlastnosti),
- vztahy mezi obětí a pachatelem,
- proces viktimizace (zejména role oběti v něm),
- role oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednávání věci,
- pomoc oběti, způsoby jejího odškodnění a rehabilitace,
- ochrana občanů před viktimizací.

Viktimnost se nazývají předpoklady stát se obětí trestného činu.

Viktimizace se nazývá proces, kterým se člověk stává obětí trestného činu.

Prevence viktimnosti je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. v praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

3.3 Úroveň preventivních aktivit

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciární prevenci.

3.3.1 Primární prevence kriminality

Primární prevence kriminality zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity, které jsou zaměřené pro nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže, především využívání volného času, možnosti sportovního vyžití apod. Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, školách a v lokálních společenstvích.

3.3.2 Sekundární prevence kriminality

Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), dále sociálně patologickými jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčinami kriminogenních situací.

3.3.3 Terciární prevence kriminality

Terciární prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění včetně rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení...). Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.

Odpovědnost za oblast primární a sociální prevence spadá do působnosti rodiny, obce a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je s ohledem na odbornou náročnost jednotlivých aktivit záležitostí resortu Ministerstva práce a sociálních věcí a v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. Ve specifické části populace působí i Ministerstvo obrany.

3.4 Způsob organizování prevence kriminality v České republice

V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních:

1. Na mezirezortní úrovni - těžiště meziresortní spolupráce spočívá ve vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k tradiční (obecné) kriminalitě a koordinace preventivních činností jednotlivých resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality a podněcování aktivit nových.

2. Na rezortní úrovni - programy prevence kriminality vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev, obohacují jejich běžné činnosti o nové prvky a přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy.

3. Na místní úrovni - do níž jsou zapojeny orgány veřejné správy, police, nevládní organizace a další instituce působící v obcích. Podstatou systému prevence kriminality na místní úrovni je optimální rozložení působnosti v oblastech sociální a situační prevence s ohledem na místní situaci, potřeby i možnosti.

Z hlediska účinnosti jsou nejefektivnější **programy prevence kriminality na místní úrovni**. Tyto programy představují systém metodické, koncepční a finanční podpory ze strany ústředních orgánů státní správy a samosprávy a podpory vzniku programů prevence kriminality ve městech a obcích zatížených vysokou mírou kriminality a dalšími kriminálně rizikovými jevy.

Podstatou těchto programů je součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie a nestátních neziskových organizací. Záběr programu je podmíněn místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů, potřebami, zájmem a schopnostmi lidí a finančními prostředky.

Za realizaci programů prevence kriminality nesou odpovědnost obecní zastupitelstva.

[on-line

15.9.2009](<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm>).

4 PRIORITY PREVENCE KRIMINALITY

Mezi nejdůležitější priority prevence kriminality patří snížení míry a závažnosti trestné činnosti, zajištění funkčnosti spolupráce orgánů státní správy a samosprávy, policie a dalších zainteresovaných subjektů z občanského sektoru, které se angažují v oblasti prevence kriminality a v oblasti sociální patologie.

4.1 Hlavní úkoly v oblasti prevence kriminality mládeže

Mezi hlavní úkoly v oblasti prevence kriminality mládeže patří zvyšování právního vědomí mládeže a to na všech stupních škol, dále je potřebný rozvoj aktivit mládeže v oblasti sportu, kultury a v oblasti výchovy ke zdravému životnímu stylu. Velmi důležitá je primární protidrogová prevence zaměřená na předcházení používání drog dosud nezasaženou populací, medializace preventivních aktivit a informační působení na formování postojů mládeže k vlastní bezpečnosti a veřejnému pořádku. Neméně důležitá je rovněž podpora nabídek volnočasových aktivit pro neorganizované děti a mládež se zaměřením na rizikové skupiny.

4.2 Struktura prevence kriminality na základních školách

Na základních školách se v současné době provádí preventivní činnost jednak prostřednictvím přednášek příslušníků Policie České republiky, strážníků Městské policie, dále formou besed se zajímavými osobnostmi, které mají k danému tématu co nabídnout. Rovněž je do výuky zařazen předmět Občanská nauka, kde jsou žáci seznamováni s různými zákony a je jim od prvopočátku formováno právní vědomí. Mladší děti mají rovněž předmět Dopravní výchova, kde se učí poznávat dopravní značky a jsou seznamováni s tím jak se pohybovat po ulici, silnici, po chodníku, po které straně mají jezdit na kole, jakou mají mít na kole povinnou výbavu a podobně, neboť i dopravní výchova

je součástí prevence kriminality. v neposlední řadě jsou samostatnými preventivními činiteli ve škole samotní učitelé, kteří se v průběhu výuky rovněž dotýkají problémů různých druhů kriminality a zodpovídají nejrůznější dotazy žáků. Vzhledem k tomu, že žáci mají v učitele povětšinou důvěru jako k přirozené autoritě, může být učitel jedním z nejvýznamnějších článků ve struktuře prevence kriminality.

Dalším preventivním programem mohou být na školách různé zájezdy a exkurze na místa, které přímo či nepřímo souvisí s problémem kriminality.

4.3 Potřebnost prevence kriminality na základních školách

Vzhledem ke stále narůstající kriminalitě mládeže a k narůstající agresi pachatelů trestných činů, je nezbytně nutné, aby prevence kriminality mládeže byla zahájena již v raném věku dítěte a tím mu byly vštípeny od prvopočátku základní principy slušného chování. Dítěti by měla být vyhraněna mez, za kterou by nemělo dítě jít, aby se neocitlo na hranici zákona.

Prvopočáteční prevenci a vstup do sociálního prostředí a do života vůbec by měla zajišťovat rodina dítěte, později ve spolupráci s mateřskou školou, základní školou a poté s dalšími stupni vzdělávacích zařízení. Žije-li dítě v rodině, kde se vyskytuje závadové chování a sociálně patologické jevy, je reálný předpoklad, že dítěti toto jednání bude připadat normální a použije jej jako vzorec pro své chování.

Proto je nutné, aby si každé dítě, dospívající jedinec, ale i dospělý člověk uvědomil, kde jsou hranice beztrestnosti jeho konání, získal právní vědomí a byl plně odpovědný za svoji osobu a aby se stal potřebným a právoplatným členem společnosti, aby se dobře do společnosti po absolvování vzdělání zařadil a mohl vytvářet hodnoty společnosti prospěšné.

5 PROTIPRÁVNÍ ČIN

Pojem protiprávní čin je uveden v ZSVM, §2 písm.a), kde je rozdělen do tří částí a to: **provinění, trestný čin a čin jinak trestný.**

5.1 Provinění

„Provinění podle zákona ZSMV §6 odst.1), 2) je trestný čin spáchaný mladistvým (15-18let), jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je větší než malý. Pojetí provinění je ovšem totožné s pojetím trestného činu dospělého pachatele. Stejně jako je tomu u dospělého, vyžaduje se, aby byly současně naplněny dva znaky, dvě podmínky: čin musí vykazovat znaky uvedené v zákoně (formální znak) a současně musí být nebezpečný pro společnost (s modifikací, že se vyžaduje vyšší stupeň nebezpečnosti pro společnost, tj. stupeň nebezpečnosti činu musí být vyšší než malý).

Jde tedy pouze o odlišné označení trestného činu spáchaného mladistvým, nikoli o odlišnou konstrukci trestného činu. Nejde o samostatnou kategorii deliktů.“ (JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. s. 14-15).

5.2 Trestný čin

Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin spáchaný osobami staršími 18-ti let. Musí vykazovat všechny znaky, které jsou uvedeny v Trestním zákoně (objekt, objektivní stránka, věk pachatele, přičetnost pachatele,...). Jeho stupeň nebezpečnosti pro společnost musí být větší než nepatrný. (Trestní zákon č. 140/1961 Sb., § 3, § 7, § 8, § 9, § 10 a § 89).

5.3 Čin jinak trestný

„Čin jinak trestný by za normálních okolností byl podle Trestního zákona trestným činem, ale není zde naplněn některý z formálních znaků skutkové podstaty trestného činu nebo zde není naplněn stupeň společenské nebezpečnosti pro společnost.“(JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D., s. 7)

Jedná se především o děti, které nedosáhly 15-ti let svého života a o mladistvé, kteří nedosáhli takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohli rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost. (Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, § 5, odst. 1).

6 ZÁKLADNÍ PŘÍČINY DĚTSKÉ DELIKVENCE

„Dispozice k neadekvátnímu chování, které při nevhodném výchovném působení může přerůst až do trestné činnosti, mohou pramenit z nejrůznějších poruch či poškození mozku, jako např. porodní komplikace, úrazy, apod., dále mohou mít příčinu v poruchách osobnosti a nemalý vliv na delikventní chování mají rovněž vrozené znaky osobnosti. Další možnou příčinou delikventního chování mládeže je spatřována ve vnějších příčinách a to v rodině, škole, vrstevnících a ve špatně tráveném volném čase.“ (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004, s. 389).

Příčiny dětské delikvence a možného páchání protiprávních činů můžeme tedy rozdělit do dvou základních skupin na :

- vnitřní - endogenní příčiny,
- vnější - exogenní příčiny.

6.1 Vnitřní (endogenní) příčiny

„Endogenní příčiny jsou ty, které vznikly účinkem vnitřních vlastností organismu.“

(NIKL, J. 2000, s. 51).

„Konkrétní dispozice jedince tvoří obecný rámec jeho možností a stojí často u kořenů odlišného socializačního vývoje jedinců, a to i ve stejném či obdobném výchovném prostředí. Člověk si při svém narození přináší na svět určité dispozice, které ve většině případů nejsou ani špatné ani dobré. o těchto dispozicích lze pouze konstatovat, že některé z nich jsou rizikovější než jiné.“ (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 389).

Vnitřní neboli endogenní faktory dále dělíme na:

- biologické vlivy,
- osobnostní vlivy.

Oba zmíněné faktory spolu úzce souvisí a v následující části budou oba rozebrány podrobněji.

6.1.1 Biologické (dědičné) vlivy

„Genetická zakotvenost lidského chování je aspekt současnými společenskými vědami stále nedoceněný. Téměř všechny osobnostní vlastnosti i většina lidských postojů i zájmů je dědičná. Co se týče lidské individuální charakteristiky, je v tomto směru dáván větší důraz na vliv prostředí (zejména vliv rodiny a jiných skupin) a tento vliv je i více prozkoumáván než právě vliv genetický. Ovšem dědičnost nelze v žádném případě podceňovat. Sama o sobě sice nezapříčiňuje delikventní chování, může však v kombinaci s vlivy sociálními a osobnostními jednání umocnit. Genetická vloha může zvýšit nebo snížit možný vliv okolí na pozdější chování.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 21).

„Jelikož delikvence je chování a chování je podmíněno velice komplexně, dědičnost zde působí jako jeden z mnoha faktorů, které na ně mají vliv. Genetická dispozice může být odpovědná např. za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Tyto vlohy však samy o sobě nevedou ze sta procent ke spáchání deliktu, pouze jen zvyšují pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo. Genetická vloha tak zvyšuje práh pro působení vlivů prostředí.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 23).

Hovoříme-li o biologických vlivech, je nutné rovněž zmínit fakt, že předpoklady pro delikventní jednání mládeže mohou pramenit z poškození mozku, které vzniklo v prenatálním, perinatálním či postnatálním období. Velký vliv má jak chování matky v těhotenství (kouření, požívání alkoholu či drog, užívání léků), tak i možný

komplikovaný průběh porodu, který může být příčinou mozkové dysfunkce a s tím souvisejícími problémy a poruchami.

Jedna z možných příčin kriminality mládeže může být i vrozená biologická anomálie, nebo odlišný vzhled dítěte, v neposlední řadě i jeho zhoršený zdravotní stav. Jako příklad můžeme uvést invaliditu dítěte, které díky svému handicapu stojí v dětském kolektivu na okraji a je zesměšňováno a ponižováno pro své postižení. Jako reakce na toto jednání může chování u některých takto postižených dětí přerůst v neadekvátní až kriminální chování a jednání, protože dítě se snaží o uspokojování potřeb nebo kompenzování způsobených duševních traumat.

6.1.2 Osobnostní vlivy

Mezi faktory, které podmiňují vznik kriminálního jednání, můžeme zařadit i osobnostní dispozice jedince.

O antisociálním chování jedinců tedy mohou rozhodovat tyto faktory:

- a) **úroveň obecných rozumových schopností (intelligence),**
- b) **poruchy osobnosti,**
- c) **vybrané vrozené znaky osobnosti jedince,** o nichž se předpokládá, že se podílejí na kriminálním chování mládeže (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003).

a) **Úroveň obecných rozumových schopností (intelligence)**

*Stupeň **intelligence** je velmi důležitým parametrem. Úroveň rozumových schopností je prokazatelně více ovlivněna dědičností než učením.*“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 32).

Z toho plyne, že intelligence je sice velkou měrou dána geneticky, ale velmi důležitým faktorem je rovněž intenzita a způsob jejího dalšího rozvíjení. Dítě, které je vystaveno emoční a smyslové deprivaci, bude nejspíš i při dobrém intelektu vykazovat nižší

schopnosti. Proti tomu dítě, které můžeme nazvat méně nadaným, když bude dobře stimulované, dosáhne pravděpodobně velmi dobré společenské úrovně.

„Negativní vliv na delikvenci dětí můžeme najít jak v inteligenci nadprůměrné, tak v inteligenci podprůměrné.“ (NIKL, J. 2000, s. 54).

Děti, které jsou nadprůměrně inteligentní mohou mít problém tam, kde svojí inteligenci využívají jako „zbraň“. Takový jedinec může ostatní kolem sebe vnímat jako méněcenné, hloupé, podprůměrné, či nezajímavé a v tomto okamžiku může z jeho strany docházet ke zneužívání.

Naproti tomu děti s inteligencí podprůměrnou můžou být zahrnuty do rizikové skupiny pro delikventní chování proto, že obecně snadněji podléhají silnějším, mají větší potřebu skupinové identity, sounáležitost k určité skupině pro ně bývá často významnějším faktorem, než respektování sociálních a morálních norem. Snaha zavděčit se skupině (partě) může vyústit v krádeže, násilné chování a další delikty.

b) Poruchy osobnosti

Poruchy osobnosti, neboli psychopatie mohou být definovány jako:

„trvalá, vrozená osobnostní dispozice, která staví člověka mimo normu. Hlavním kritériem při diagnostikování psychopatie je stálá, od dětství se projevující nerovnováha ve skladbě osobnostních vlastností, takže některé jsou nápadně vyvinuté, případně některé nápadně chybí. Nositel této poruchy má kvůli ní opakované, stereotypní konflikty v sociálním prostředí, okolím je považován přinejmenším za podivína.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 31).

Porucha osobnosti je podmíněna geneticky, ale může být usměrněna výchovou. u emočně nestabilních jedinců je možné se často setkat s impulsivními činy, jako jsou nepromyšlené krádeže, nebo

v horším případě například vraždy v afektu. i přesto, že se jedinci trpící touto poruchou často dostávají do střetu se zákonem, nemusí být pravidlem, že vždy tato odchylka směřuje ke spáchání trestného činu. (srovnej, ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. 2001).

c) Vybrané vrozené znaky osobnosti jedince

V rámci osobnostních vlivů, které působí na možné protiprávní jednání mládeže je možné také zařadit vliv jednotlivých **znaků osobnosti**.

Znaky osobnosti:

- impulzivita,
- sebehodnocení,
- problematika morálky,
- komunikace, komunikační dovednosti a způsob řešení problémů.

*„Často uváděným znakem osobnosti, o němž se předpokládá, že se podílí na kriminálním chování mládeže je **impulzivita**. Dá se definovat jako neschopnost odložit uspokojení. Mnoho studií prokázalo, že osoby chovající se delikventně dávají přednost okamžitému uspokojení před uspokojením vzdáleným, a to i v případech, kdy odměna za oddálené uspokojení potřeby je mnohokrát vyšší než zisk, který přinese okamžité uspokojení potřeby.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 56).*

Dalším znakem osobnosti v souvislosti s protiprávním jednáním je **sebehodnocení**. v této oblasti z výzkumů vyplynulo, že většina lidí, kteří jednají delikventně má velmi nízké sebevědomí, neváží si sami sebe a jejich sebehodnocení je zmatené a plné protikladů. Oproti tomu můžeme pozorovat u menší skupiny delikventně jednající mládeže, že tato skupina má své sebehodnocení až nerealisticky vysoké.

Výzkumy ale potvrdily, že osoby, jež se dopouštějí trestných činů opakovaně, mají obecně v průměru nižší sebevědomí než ti, kteří se proti zákonu provinili jen jednou. z tohoto tvrzení lze rovněž odvodit definici delikventního chování, jak ji vidí někteří autoři.

Je to: „*pokus člověka s nízkým sebehodnocením zvýšit pocit vlastní hodnoty kriminálním činem v podmínkách, které mu neumožňují, případně blokují běžnou, společensky přijatelnou formu potvrzování vlastní hodnoty studijními výsledky, prací, sportovními výkony, úspěšně realizovaným vztahem k člověku opačného pohlaví, založením rodiny, atp.*“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 56).

Dalším znakem osobnosti, který se může podílet na kriminálním chování mládeže je **problematika morálky**. v obecné rovině je člověk, který se dopouští trestné činnosti, podle běžného názoru společnosti vždy člověk s narušenou morálkou.

Morálku lze rozdělit do tří složek a to na :

- morální názory,
- morální postoje,
- zvnitřněné morální normy.

Z průzkumů prováděných na delikventní mládeži vyplynulo, že nejsou v podstatě žádné extrémní rozdíly mezi nimi a nedelikventní mládeží co se týká morálních názorů a morálních postojů. i delikventně se chovající mládež ví, co je „dobré“ a co „zlé“. Dobře si uvědomují, že to, co udělali, dělat neměli. Mají pouze o něco menší zábrany k provedení trestného činu než jiní mladí lidé. Dále pak nepociťují takový pocit viny a studu. u morálních postojů dochází k rozporům pouze v případě, že je delikventní jedinec členem nějaké extremistické skupiny (skinheadi, satanisté, apod.). Zde je rozdílný morální postoj logický.

Rozdílnosti je možné nalézt u zvnitřněných morálních norem. Touto problematikou se rozsáhle zabýval Kohlberg. Zjednodušeně řečeno je výsledkem fakt, že „*delikventně se chovající jedinci mají ve srovnání s nedelikventními osobami nižší schopnost vcítění, hůře jsou schopni hodnotit situaci očima druhého, snadněji se cítí ohroženi, nedostatečně vnímají, jak se cítí ohrožený druhý, špatně si vykládají*

záměry druhých, jejich vlastní akce jsou podnikány bez respektu k druhým lidem“. (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 59).

Komunikace, komunikační dovednosti a způsob řešení problémů jsou dalšími znaky osobnosti, které je třeba v rámci osobnostních vlivů na delikvenci mládeže zmínit. Mládež s delikventním chováním nepřikládá příliš velký důraz k významu lidského chování, komunikační dovednosti nepovažují za důležité a konflikty či problémy řeší agresivněji a zkratovitěji.

6.2 Vnější (exogenní) příčiny

„Vnější příčiny na delikvenci mládeže můžeme charakterizovat jako vliv sociálního prostředí. Vývoj osobnosti mladého člověka probíhá v určité sociálním mnohvrstevnatém kontextu, který podle svého charakteru vhodně či nevhodně osobnost formuje. Stejně sociální prostředí nemusí stejně působit na všechny jedince, kteří jsou jeho působení vystaveni. Naopak různí jedinci podle svého dosavadního psychického vybavení percipují vliv stejné sociální reality různě, někteří jsou vůči určitým jevům či podnětům imunní, jiní velmi citliví.“ (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004, s. 391).

Sociální prostředí v tomto pojetí lze rozdělit do 4 skupin:

- vliv rodiny, rodinného prostředí,
- vliv školy, školního prostředí,
- vliv volného času (vrstevnické skupiny, party),
- vliv médií a internetu.

6.2.1 Vliv rodinného prostředí

Rodina je většinou prvním sociálním prostředím a systémem, se kterým se dítě ve svém životě setkává. Proto je velmi důležité, jak daná rodina plní své funkce, jak plní potřeby dítěte, jak rozvíjí jeho schopnosti a naopak tlumí negativní sklony.

Současná rodina by měla plnit tyto funkce:

- funkci ekonomicko-zabezpečovací,
- funkci sociálně – výchovnou,
- funkci biologicko-reprodukční,
- funkci emocionální.

(NIKL, J. 2000).

Dítě má již od narození potřebu být ochraňováno, chce být neustále v dosahu rodičů a pokud je od nich oddělováno, často mu to působí traumata. Touží po stabilním a harmonickém rodinném prostředí a jakékoliv výkyvy od očekávaného normálu ho mohou psychicky velmi ovlivnit. (srovnej, ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. 2001, s. 35-36).

První chování i jednání dítěte je ovlivněno rodiči. Dítě napodobuje projevy rodičů, zcela logicky přebírá jejich hodnoty (v prvním období života tak činí naprosto nekriticky), normy, způsoby řešení konfliktů, atd. Nevhodné postoje a činy ze strany rodiče pak mohou výrazně dítě poškodit, protože hluboce deformují jeho poznání. Příklad rodičů je tím pádem nejlepším výchovným prostředkem, který může v každém směru ovlivnit výchovu a tím i formování názorů na život v rodině, v kolektivu a společnosti.

Další negativní vliv, který dává rodič svému dítěti může spočívat ve vyhrocené lásce a ve snaze dítěti maximálně život usnadnit. Dítě je obkloповáno pohodlím a přebytkem, má vše, co si přeje, rodiče mu plní každé přání. To má za důsledek to, že rodiče ze svého potomka vychovávají samolibého člověka, který postrádá pracovní návyky a často

hmotnými dary. V tomto případě dítě trpí nedostatkem lásky a naučí se příliš lpět na vlastnictví hmotných statků.

6) Rodiny nefunkční na základě sociálněpatologických jevů

Z těchto jevů bývá nejčastějším problémem alkoholismus, prostituce, atd. Děti často vyrůstají v rodinném prostředí, které jim nezajišťuje ani nejzákladnější životní potřeby (dostatek jídla, oblečení). Dalším problémem je vliv špatných vzorů, protože v takových rodinách se často objevují kriminálníci, osoby s negativním postojem k práci, nebo s příživnickým životním stylem.

7) Špatná ekonomická úroveň rodiny

Příčinou špatné ekonomické úrovně rodiny bývají nezaměstnaní rodiče, kteří jsou závislí na podpoře. Tím stoupá riziko páchání majetkové trestné činnosti.

8) Přelidněnost bytů

Přelidněný byt bývá zdrojem neustálých konfliktů mezi členy takto žijících rodin, což může negativně působit na výchovu dítěte, které v takové rodině žije.

9) Rodiny s ekonomickým nadbytkem

Opakem rodiny se špatnou ekonomickou úrovní jsou rodiny s ekonomickým nadbytkem. Dětem z těchto rodin se říká „zlatá mládež“, mají všeho nadbytek a z toho pramení pocit nudy, který může vyústit v trestnou činnost nebo v jiné sociálněpatologické jevy.

10) Nízká úroveň vzdělání rodičů

Rodiče mladých delikventů mají často pouze základní vzdělání, někdy navštěvovali i zvláštní školu. V takových rodinách bývá význam vzdělání velmi podceňován, rodiče jsou díky nedostatečnému vzdělání často nezaměstnaní nebo práci ani nehledají. Tento životní styl velmi ovlivňuje hodnotovou orientaci mladých pachatelů. (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004).

Vliv a význam rodiny, která má působit preventivně proti páchání trestné činnosti mládeže.

a) Společenské postavení rodiny

V souvislosti s prevencí proti kriminalitě dětí nemá společenské postavení rodiny zas až tak klíčovou úlohu, příslušnost rodiny k určité společenské vrstvě je spíše znakem, který může souviset s osobnostními kompetencemi rodičů. Není zde pravidlem, že kriminálně jednající děti pochází ze společensky níže postavených rodin, přestože je to více pravděpodobné. i v dobře situovaných rodinách se vyskytují případy vysloveného nezájmu a nepřátelství rodičů vůči dětem.

b) Rodinné vazby

Kvalita vazby mezi dítětem a rodiči, později mezi dítětem a ostatními členy rodiny, je klíčovým činitelem osobnostního vývoje. Od prvopočátků vývoje dítěte je třeba uspokojovat jeho potřebu bezpečí. Pokud si dítě nevytvoří základní důvěru k dospělému, svou neuspokojenou potřebu pak zdůrazňuje zesilováním emočních projevů nebo ji naopak potlačuje.

Vezmeme-li v úvahu studie delikventně jednajících mladistvých, které byly založeny na průzkumu jejich rodinného prostředí, zjišťujeme, že rodinné prostředí těchto dětí je chladné, s minimem rodičovského zájmu o ně. Rodiče jsou v tomto případě svými dětmi charakterizováni jako pasivní nebo odmítaví, nezajímají se o potřeby dítěte. v takových rodinách je pravděpodobnější, že se u dítěte vyvine nejistá vazba s rodiči.

Speciální kategorii tvoří děti, které rodinné prostředí nepoznaly vůbec. Byly vychovávány v „kolektivních institučních zařízeních“ a většinou prošly více náhradními (dětskými) domovy. Takové děti mají oslabenou schopnost navazovat vztahy a nalézat v nich uspokojení. Tím, že vyrůstají ve vrstevnickém prostředí a jejich chování nebylo dlouhodobě usměrňováno vztahem k respektovanému dospělému, často bývá jejich delikventní chování projevem naivity a důsledkem absence rodičů.

c) Vliv důslednosti ve výchově (disciplína)

Ve většině případů, pokud dítě porušuje společenské normy, rodiče zřejmě nebyli příliš důslední ve své výchově – za ten samý přestupek bylo dítě jednou potrestáno vehementně a podruhé nebylo potrestáno vůbec.

Naopak, pokud je disciplína ze strany rodičů příliš tvrdá, až agresivní, dítě si může takovéto chování přisvojit, agresivita mu může připadat jako dovolený a běžný způsob chování. Také volba tělesných trestů není ve výchově příliš účinná – dítě se ze strachu naučí lhát, předstírá a manipuluje a to pouze z důvodu, aby se tělesnému trestu vyhnulo. Tímto jsou paradoxně posilovány způsoby chování, kterým má právě výchova bránit.

(MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003).

d) Zájem rodiče o dítě (rodičovský dohled)

Další kritérium, které lze zmínit v souvislosti s rodinou a její prevencí proti deliktům dětí je dohled rodičů. v tomto slova smyslu se jedná o informovanost a vědomí rodičů o tom, co dítě dělá ve svém volném čase, jaké má kamarády, kam chodí, když není ani ve škole ani doma, jak na daném místě tráví svůj čas, apod. Zde platí přímá úměra – čím méně se rodič o volný čas svého dítěte zajímá, tím je pravděpodobnější, že se dítě dopustí nějakého trestného činu. Vhodné je děti, zejména tak mladší, v jejich volném čase organizovaně zaměstnat a to například tím, že mohou navštěvovat různé kroužky nebo zájmové skupiny. Rodiče tak mají jistotu, že je o děti postaráno, jsou zaměstnány (důležité ovšem je, aby o daný kroužek jevily zájem nejenom rodiče, ale především právě děti, aby je kroužek bavil). Rodiče tím pádem mají přehled nad tím, co jejich dítě ve volném čase dělá. Rozhodně není vhodné nechat dítě bez dozoru toulat se po ulici, kdy přesně nastává situace, která si říká o to, že se dítě začlení do nějaké party. Touto problematikou se budeme podrobněji zabývat v kapitole, která se bude týkat vlivu vrstevníků.

6.2.2 Vliv (význam) školy

„Škola je instituce, která je pro dítě na druhém místě, co se týče výchovy. Pobývá v ní většinu dne (někdy je ve škole delší dobu, než jakou pak tráví se svými rodiči), význam školy v životě dítěte je tedy rozhodně nemalý. Dnešní škola již dávno neplní pouze vzdělávací funkci, má rovněž vliv na osobnostní a morální vývoj žáka. Díky zvýšeným požadavkům by škola tedy měla děti nejen kvalifikovat pro budoucí práci, ale také vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. Není však vždy snadné skloubit zájmy společnosti, rodiny a školy. Rodiny někdy se školou spolupracovat nechtějí, mají-li jiné hodnotové preference než škola.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 67).

Předstupněm pro školu může být mateřská školka, jejíž navštěvování je nepovinné, vyjma předškoláků. Rozhodně však plní funkci „odrazového můstku“, v určitém slova smyslu je to příprava pro školu. Děti se naučí respektovat nějaký daný režim, uznávat autoritu v podobě paní učitelky a pobyt v kolektivu a tím si zvykají na vrstevníky, což není rovněž na škodu. Pobyt v mateřské školce ve většině případů garantuje snadný vstup do školy a snadnější adaptaci na nové prostředí. (srovnej, NIKL, J., 2000, s. 36-37).

„Vstupem do školy ztrácí rodina své výlučné postavení ve výchově svého dítěte, které je nyní ovlivňováno další institucí. Za prioritní je považována osoba učitele. Učitel má rozhodně velký podíl na tom, jak si dítě v škole zvykne a je na jeho schopnostech mu tuto životní změnu co nejvíce usnadnit a zpříjemnit. Zejména v prvních třídách základní školy je osoba učitele pro dítě klíčová. Každý z nás si pamatuje na učitelku z první třídy, ovšem ne každý z nás má na ni příjemné vzpomínky. To, jak učitel pomůže dítěti zvyknout si ve škole a nalézt mu ve škole zalíbení, má vliv na celý průběh školního života. (NĚMEČEK, A. 2008, s. 23-24).

Děti můžeme z tohoto pohledu rozdělit na dvě skupiny.

„První skupinou jsou děti, které si předpoklady špatné spolupráce se školou nesou již z rodiny (nefunkční rodiny, viz. minulá kapitola), mají tedy sklony k delikventnímu chování z rodinného prostředí a škola může toto chování buď potlačit a dítě „převychovat“ nebo (ve většině případů) s tím škola nezmůže nic.

Do druhé skupiny lze zařadit děti, které pocházejí z bezproblémových rodin, neočekává se u nich příklon k delikventnímu jednání, ale škola, především však vrstevníci mohou toto chování vyprovokovat.

Děti z první skupiny potřebují individuální a trpělivý přístup učitele. Jejich chování je ale velmi často na hranici s kázeňskými problémy, proto takové děti přecházejí do zvláštních škol. Zásadní je také častý rozpor s rodiči. Děti totiž mají již zakořeněný negativní postoj ke vzdělání díky rodičům, kteří mu rovněž nepřikládají velký význam. Pro dítě je rodič vzorem a proto jejich názor přebírají. Sami rodiče těchto dětí mívají nízkou vzdělanost. To, že dítě nezíská lepší vzdělání než mají oni, vede k tomu, že hůře shánějí práci a jsou v budoucnu nezaměstnanými. a nezaměstnanost za těchto okolností často hraničí s trestnou činností.

U druhé skupiny dětí hrají roli rozdílné faktory. Souvisí to jednak s vrstevnickým prostředím. Dítě, které sice pochází z bezproblémové rodiny může být často uvnitř kolektivu „chytlavé“, dá na své kamarády, nechá se navádět k různým přestupkům a podvodům, které mohou vyústit v záškoláctví. a od záškoláctví už je zase jen krůček ke spáchání trestného činu. v této souvislosti má samozřejmě rovněž vliv šikany. Další faktor, který u dětí druhé skupiny hraje roli je již zmiňovaný učitel. Učitel má velmi zásadní postavení v životě dětí. Může se zasloužit o bezproblémový průchod školním životem, což má vliv na celý budoucí život dětí, ale naopak může i dobře „nastartovaný“ život pokazit. Učitel je člověk jako každý jiný, přestože musí mít pedagogické vzdělání (nejenom odborné, ale i psychologické znalosti), může se stát, že udělá chybu. a zde se opět vracíme k zásadní roli rodiče.

Aby škola plnila svou výchovnou funkci, je zapotřebí, aby docházelo ke spolupráci i ze strany rodiny. Dobrá spolupráce rodiny a školy zlepšuje bezesporu motivaci dětí pro učení a jejich výsledky ve škole. Tento proces musí být oboustranný – jak ze strany školy tak ze strany rodičů musí být zainteresování při edukaci dětí. v západních zemích je již tato kooperace poměrně dost zaběhlá, v ČR se mnohdy setkáváme s problémy. Vztahy mezi rodinou a školou jsou doposud poznamenány tradiční „bariérou“: Rodiče se často bojí zapojovat se do školních problematik, bojí se, aby jejich případná kritika neovlivnila vztah mezi učitelem a jejich dítětem. Další problém je, že se mnozí rodiče v rámci školy zajímají pouze o učební výsledky svého dítěte a více nejsou ochotní podílet se na provozu školy či rodičovských iniciativ. v České republice není proto tento fenomén zatím příliš zažit, ale jelikož jsem přesvědčen o jeho účinnosti a potřebnosti, je třeba na něm pracovat.“ (NĚMEČEK, A. 2008, s. 23-24).

6.2.3 Vliv vrstevníků a trávení volného času

Dalším činitelem, který má kromě rodiny a školy velký vliv na případnou kriminalitu dětí a mládeže jsou jejich vrstevníci. s vrstevníky se dítě setkává jak ve škole, tak ve svém volném čase.

„Vrstevnická skupina slouží jako opora v procesu vytváření individuální identity. Dospívající se může uspokojivě definovat příslušností ke skupině, tzv. skupinovou identitou, která mu pomáhá překonat nejistotu v procesu osamostatňování, v jeho individuaci. Vazba na skupinu snižuje individuální zodpovědnost a zvyšuje pocit sebevědomí a sebejistoty, jehož by jedinec jinak velmi pravděpodobně nedosáhl. Sebevymezení příslušnosti ke skupině je relativně snadné a jedinec tak získá bez větší námahy uspokojující obraz sebe sama. Skupinová identita je významnou součástí individuální identity, která v tomto období prochází zásadní proměnou a vzhledem k tomu není dostatečně stabilní.“ (VÁGNEROVÁ, M. 2005, s. 371).

V současné společnosti děti tráví mezi vrstevníky stále více času, ať se již jedná o školní třídy, nebo o neformální skupiny. Během vývoje dítěte se kontakty se skupinami vrstevníků stávají stále významnějšími, neboť vytvářejí pro jedince určitý nový horizont společenských rolí, který bude hrát velkou roli v budoucnosti.

„Význam vrstevnických vztahů se významně akcentuje u všech mladých lidí především v období puberty, kdy zapojení dítěte do skupiny vrstevníků se stává jedním z nutných předpokladů socializace. Především pro mladistvé se skupina vrstevníků stává oporou a útočištěm při snaze o osobnostní emancipaci z rodiny a školy, prostředkem přípravy pro dospělost.“ (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004, s. 397).

Vztahy s vrstevníky mohou dítěti uspokojovat různé psychické potřeby, jako je například potřeba stimulace, potřeba smysluplného učení, potřeba bezpečí a jistoty, potřeba určit si vlastní pravidla.

Nejdůležitější potřeba, jejíž absence může vyvolat negativní delikventní chování je potřeba být akceptován. Potřeba být akceptován má pro dospívajícího obrovský význam. Pozice, kterou jedinec ve vrstevnické skupině získá, se stává důležitou součástí jeho identity. Pro dosažení žádoucího postavení je schopen udělat mnohé (i v rámci porušení zákona). (srovnej, ZOUBKOVÁ I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ V., 2001, s. 38).

Dítě může setkat se svými vrstevníky:

- ve školní třídě,
- ve vrstevnických partách.

Školní třída

Za významnou vrstevnickou skupinu můžeme považovat školní třídu, hlavně proto, že zde dospívající tráví poměrně dost času. Třída je skupinou, kterou nelze vyměnit za jinou (samozřejmě kromě krajního přestupu na jinou školu). Pokud je její složení nevyhovující, může to

představovat velkou zátěž. v období dospívajícího bývá pozice ve třídě významnou součástí osobní identity.

Pubescenti obecně oceňují, když je někdo chytrý – dobrá úroveň rozumových schopností může přispívat k popularitě nejenom proto, že je to imponující, ale i z důvodu, že inteligentní jedinec snáze pochopí, co se od něj očekává, lépe se orientuje a dovede snáze zvládnout většinu problémů. Oproti tomu nebývají oblíbení jedinci, kteří mají své školní úspěchy vydřené (tzv. „šprti“). Dříc, i když s vynikajícím prospěchem, mívá ve skupině pouze podřadné postavení. Oblíbenost ve třídě bývá také spojována s ochotou pomoci se školními problémy, se solidárností a neprosazováním pouze sebe sama. Neoblíbení bývají i ti, kteří vyvolávají konflikty a napětí. (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004).

„Význam spolužáků na chování a na jednání jedince je bezpochybný. Ve třídách se často vytváří tzv. „subkultury“, které jsou motivovány společnými zájmy a činnostmi. Pravidelné a přirozené je dělení třídy na „subkultury“ dívek a chlapců.“
(MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 75).

V některých případech mohou být tyto podskupinky zárodkem vzniku asociálních part a to už i u dětí na prvním stupni základní školy.

Školní třídy mohou mít určitý vliv a podíl na delikvenci jedinců, ale větší sklon k páchání trestných činů s ohledem na vrstevnické skupiny mají bezesporu party ve volném čase.

Vrstevnické party

Vrstevnická skupina má mnoho funkcí, které mají vliv na rozvíjení identity dítěte. u každého dítěte ale probíhá proces hledání identity různě. Za určitých okolností se tedy vrstevnické prostředí může stát významným „spouštěčem“ pro páchání trestné činnosti.

„Trestná činnost je proto často výrazně spojena s potřebou mladých lidí trávit svůj čas ve skupině vrstevníků. Potřeba v tomto slova smyslu je většinou podmíněna neradostným životem v rodině i ve škole, často jedinec hledá útočiště mezi obdobně postiženými vrstevníky. z toho vyplývá, že pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi, vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 83).

„Děti, které vyrůstají v nefunkční rodině mají mnohem silnější potřebu kladného přijetí vrstevnickou skupinou, než děti s dobrým rodinným zázemím. Pro děti s nefunkční rodinou totiž obecně platí, že tam, kde selhává rodina, nastupuje vliv party. Proto, aby byly do party přijaty a udržely si své postavení jsou schopny čehokoliv a podmínkou pro udržení si své pozice je často právě páčání trestného činu, jakožto siláckého gesta.“ (NĚMEČEK, A. 2008, s. 23-24).

Trestnou činnost ovšem páchají nejenom děti z nefunkčních rodin, ale mají na ní rovněž velký podíl mladiství s nižším IQ, přičemž mohou pocházet z normálních, fungujících rodin. v životě těchto dětí totiž hraje velkou úlohu nápodoba, proto je velmi důležité, jakými vrstevníky je jedinec obklopen.

„Trestná činnost jedince probíhá v delikventní skupině kvalitativně odlišně než při individuálním páčání trestného činu. Skupina zmnohonásobňuje možnosti jedince, odpovědnost za činy se přesouvá na vůdce či inspirátora nebo zcela zaniká pod vlivem „kolektivního“ rozhodnutí, zábrany vůči sociálněpatologickým činnostem se rozplývají, pod tlakem skupiny jsou realizovány impulzivní a nedomyšlené nápady.“ (NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004, s. 386).

Členství v delikventní skupině není těžké získat, stačí když se daný jedinec potýká s určitými sociálními problémy, akceptuje určitou

hierarchickou strukturu skupiny a je dostatečně imunní k některým mravním či právním normám.

6.2.4 Vliv médií a internetu na kriminalitu

„Způsob trávení volného času dětí a mládeže je stále více spojován s médii. Přirozené prostředí je tak vytěsňováno prostředím mediálním a v dalším vývoji i virtuální realitou. Tyto dramatické změny v životním poli člověka patří k nejvýznamnějším ve vývoji lidského rodu. Zvláště sledování televize, nejfrekventovanější činnost dětí i mládeže, se stává dominantní socializační institucí.“ (SAK, P. 2000, s. 165).

„Sledování televize dětmi má stále vzrůstající trend, významně u nich klesá zájem o četbu knih, novin, o návštěvy výstav, divadel, galerií a také o aktivní sportování.“ (ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. 2001, s. 39).

„Čas, který věnují sledování televize, je v průměru delší než všechny jiné mimoškolní činnosti, jimiž se děti a dospívající v naší kultuře věnují. Ovšem čas strávený sledováním televize (v souvislosti s tímto problémem) není až tak problematický. Větší úskalí přináší obsah programů, na které se mladiství dívají. Zobrazování násilí ve filmech nese velká rizika – dětem vsugeruje představu, že násilí je běžnou formou chování a přispívá tak k citové otupělosti, zvláště ve vztahu k následkům agrese v denním životě.“
(NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. 2004, s. 296).

„Negativní účinky televizního násilí se projevují především u dětí, které jsou k násilnému jednání disponovány dědičnými a konstitučními faktory, rodičovským nezájmem či nepřátelstvím a příslušností k delikventním skupinám.“ (MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2003, s. 104).

Dalším nemalým rizikem v rámci kriminality dětí a mládeže jsou například **počítačové hry**, kde je často jejich hlavním tématem násilí.

Problematika vlivu **internetu** je poměrně dost složitá. Vznik internetu s sebou přinesl výhody propojenosti se světem, okamžitá informovanost, přínos zábavy, a podobně. Pokud bychom ale internet spojili s problematikou komunikace, není zde jeho význam jednoznačně pozitivní. Klíčové slovo, kterým lze problém komunikace přes internet charakterizovat je „odosobnění“. Jedná se o e-maily, které nahradily klasické dopisy posílané přes poštu, dále o různé chaty a diskuse, kde identita jedince nehraje vůbec žádnou roli. Je možné se vydávat za kohokoliv. Zejména mládež propadá tomuto stylu trávení volného času. Sedí u počítače a virtuálně si hledají přátele. Problém pak nastává v reálném životě, kdy často mají tito jedinci problémy s navazováním přátelství a známostí. Nezřídka jsou případy, kdy daný jedinec zjistí, že vlastně neumí s lidmi komunikovat jinak, než přes chat a v horším případě zjistí, že ani žádné kamarády nemá. Toto zjištění není přímo impulzem k páčání trestné činnosti, ale může přispět tím, že odtrhne jedince od skutečnosti a on pak není schopen normální komunikace s „živým“ člověkem. (NĚMEČEK, A. 2008).

Vliv médií, zejména televize na dětskou kriminalitu je nesporný, ovšem dá se považovat za méně významný než vliv živých lidí, s nimiž děti a mládež tráví svůj čas.

Shrnutí teoretické části diplomové práce

V teoretické části byly nejdříve vysvětleny pojmy a klíčová slova, jako kriminalita, mládež, nezletilý, mladistvý, delikvence a další související výrazy. Dále je zde objasněna problematika prevence kriminality, její struktura, úroveň preventivních aktivit a preventivní politiky a způsob organizování prevence kriminality v České republice. Jsou zde rovněž nastíněny priority prevence kriminality, její hlavní úkoly, struktura prevence kriminality na základních školách a potřebnost prevence kriminality.

V teoretické části dále rovněž nalezneme definici a kvalifikaci protiprávních činů a jejich rozdělení. z psychologického hlediska mladistvých a nezletilých osob jsou zde rovněž uvedeny základní příčiny dětské delikvence a jsou zde rozebrány vnitřní a vnější příčiny dětské delikvence.

PRAKTICKÁ ČÁST

Vymezení problematiky praktické části diplomové práce

V následující praktické části bude nejdříve provedena analýza statistických dat trestných činů spáchaných v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009, které nám odkryjí nejzávažnější problémy kriminality celkově, dále nejzávažnější problémy kriminality mládeže v regionu města Jihlavy. Na základě této analýzy bude sestavena přednáška pro žáky 9. tříd základních škol tak, aby na přednášce byly dotčeny všechny rizikové faktory, které se týkají uvedeného regionu města Jihlavy.

Přednáška bude realizována mluvenou formou v 9. třídách Základní školy Evžena Rošického 2, Jihlava. Na závěr přednášky bude žákům rozdán dotazník, který vyplní.

Na základě vyhodnocení dotazníku bude přednáška upravena a následně opět přednesena v dalších 9. třídách Základní školy Demlova 32, Jihlava. Poté bude opět dotazníkovou metodou zjišťováno, zda nedostatky, které vyplynuly z analýzy dotazníků vyplněných po první přednášce byly odstraněny a žáci pochopili obsah a smysl preventivní přednášky.

Trestné činy, jejich paragrafové znění a názvy jsou v diplomové práci uváděny podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, neboť statistická data trestné činnosti, která byla v diplomové práci použita k analýze trestné činnosti jsou za léta 2000-2009.

Novela trestního zákona – zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, nabyl účinnosti 1.1.2010.

7 KRIMINALITA V REGIONU KRAJSKÉHO MĚSTA JIHLAVA

7.1 Celkový statistický přehled vývoje kriminality v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009

V níže uvedených tabulkách (tabulka č.1 až č. 4) jsou zaznamenány statistické údaje trestných činů, které spáchali pachatelé v regionu města Jihlavy v letech **2000-2009**. Statistickými údaji z regionu města Jihlavy se rozumí součty statistických údajů Policie České republiky, Obvodní oddělení Jihlava a spádových obvodních oddělení ve městech Polná, Telč a Třešť.

V tabulkách jsou uvedeny hlavní skupiny trestných činů a to:

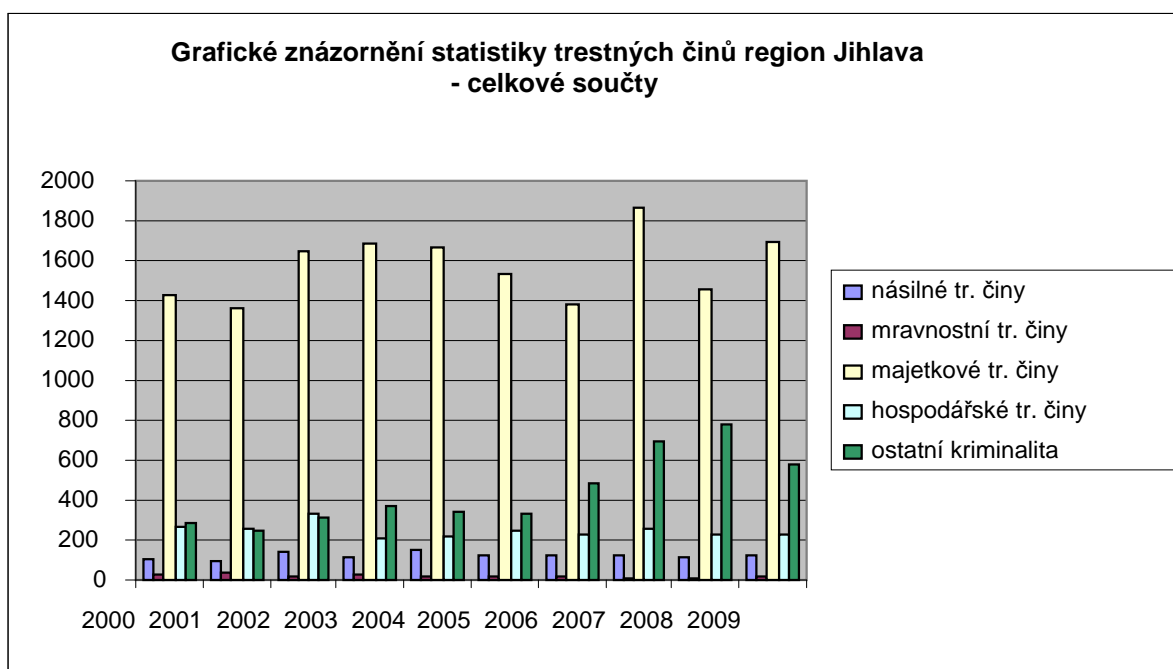
- násilné trestné činy,
- mravnostní trestné činy,
- majetkové trestné činy,
- hospodářské trestné činy,
- ostatní kriminalita.

V tabulce č. 1 jsou zaznamenány **celkové součty** výše uvedených skupin trestných činů, které spáchali **dospělí, nezletilí a mladiství** v období let **2000 až 2009**.

Statistiky trestných činů region Jihlava CELKOVÉ SOUČTY	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
násilné trest. činy	107	98	145	113	153	123	127	120	118	126
mravnostní činy	24	39	15	27	18	22	21	9	12	15
majetkové činy	1425	1361	1647	1681	1662	1533	1379	1864	1475	1697
hospodářské činy	266	260	336	212	220	244	233	258	230	225
ostatní kriminalita	281	249	311	368	343	333	488	691	782	580
Celkem tr. činů	2103	2007	2454	2401	2396	2255	2248	2942	2617	2643

Tabulka č. 1 : Statistiky trestných činů region Jihlava v letech 2000-2009 celkové součty

Graf č. 1



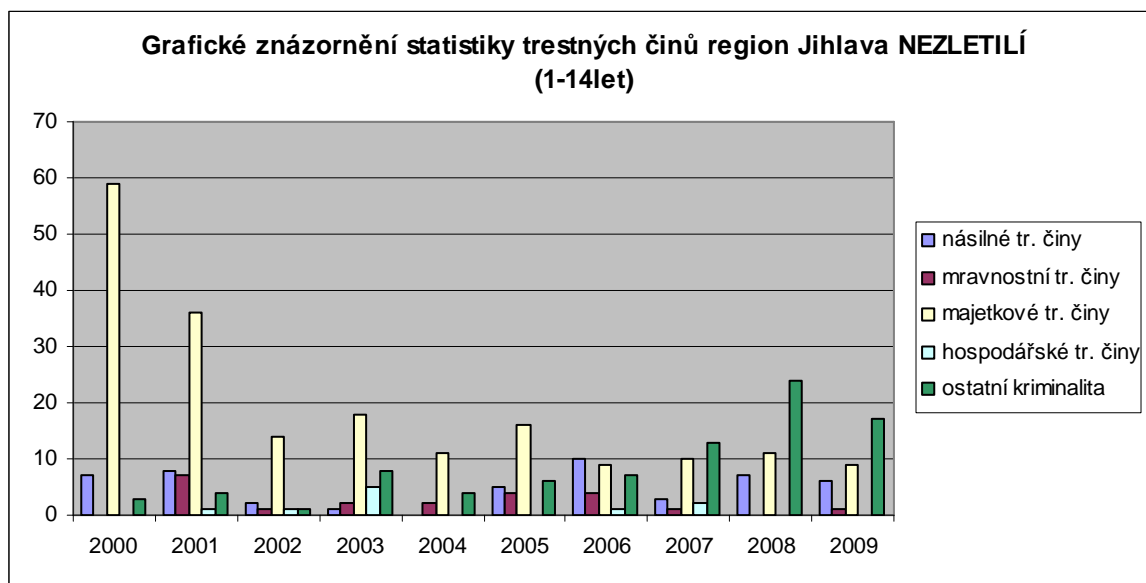
7.2 Statistický přehled vývoje kriminality mládeže v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009

V tabulce č. 2 jsou uvedeny statistické údaje hlavních skupin trestných činů spáchaných **nezletilými** osobami (1-14 let) v období let **2000 až 2009**.

Statistiky trestných činů region Jihlava NEZLETILÍ (1-14 let)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
násilné tr.činy	7	8	2	1	0	5	10	3	7	6
mravnostní tr. činy	0	7	1	2	2	4	4	1	0	1
majetkové tr. činy	59	36	14	18	11	16	9	10	11	9
hospodářské tr.činy	0	1	1	5	0	0	1	2	0	0
ostatní kriminalita	3	4	1	8	4	6	7	13	24	17
Celkem tr. činů	69	56	19	34	17	31	31	29	42	33

Tabulka č. 2: Statistiky trestných činů region Jihlava v letech 2000-2009 NEZLETILÍ (1-14 let)

Graf č. 2

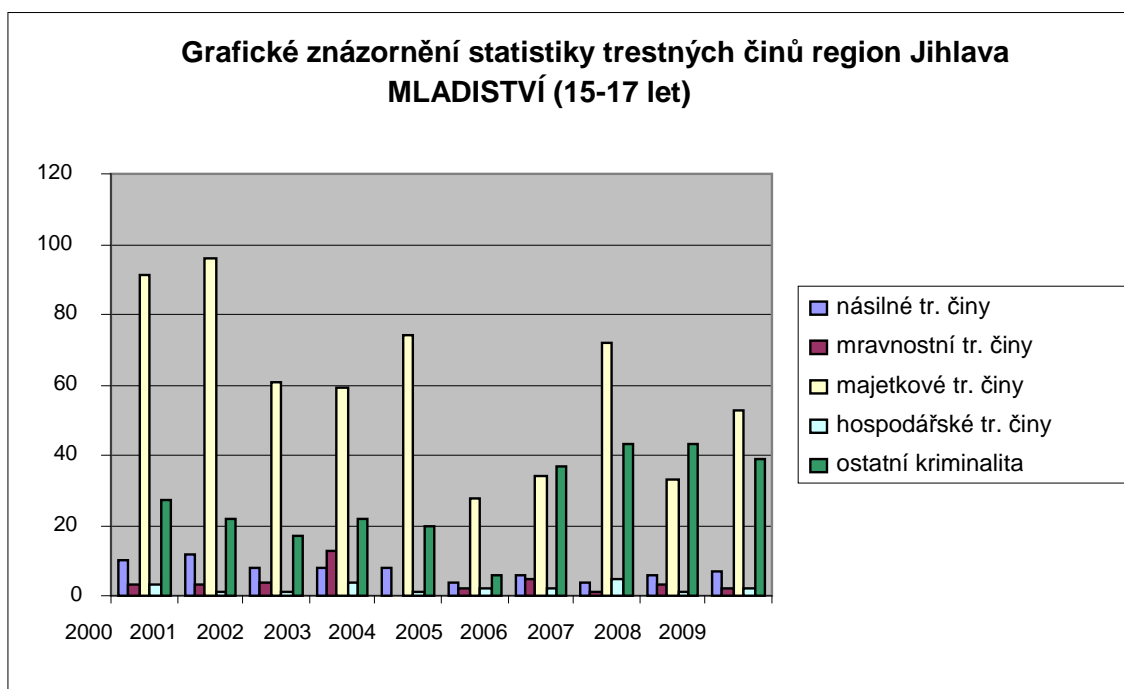


V tabulce č. 3 jsou uvedeny statistické údaje hlavních skupin trestných činů spáchaných **mladistvými osobami (15-17 let)** v období let **2000 až 2009**.

Statistiky trestných činů region Jihlava MLADISTVÍ (15-17 let)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
násilné tr. činy	10	12	8	8	8	4	6	4	6	7
mravnostní tr.činy	3	3	4	13	0	2	5	1	3	2
majetkové tr. činy	91	96	61	59	74	28	34	72	33	53
hospodářské tr.činy	3	1	1	4	1	2	2	5	1	2
ostatní kriminalita	27	22	17	22	20	6	37	43	43	39
Celkem tr. činů	134	134	91	106	103	42	84	125	86	103

Tabulka č. 3: Statistiky trestných činů region Jihlava v letech 2000-2009 MLADISTVÍ (15-17 let)

Graf č. 3

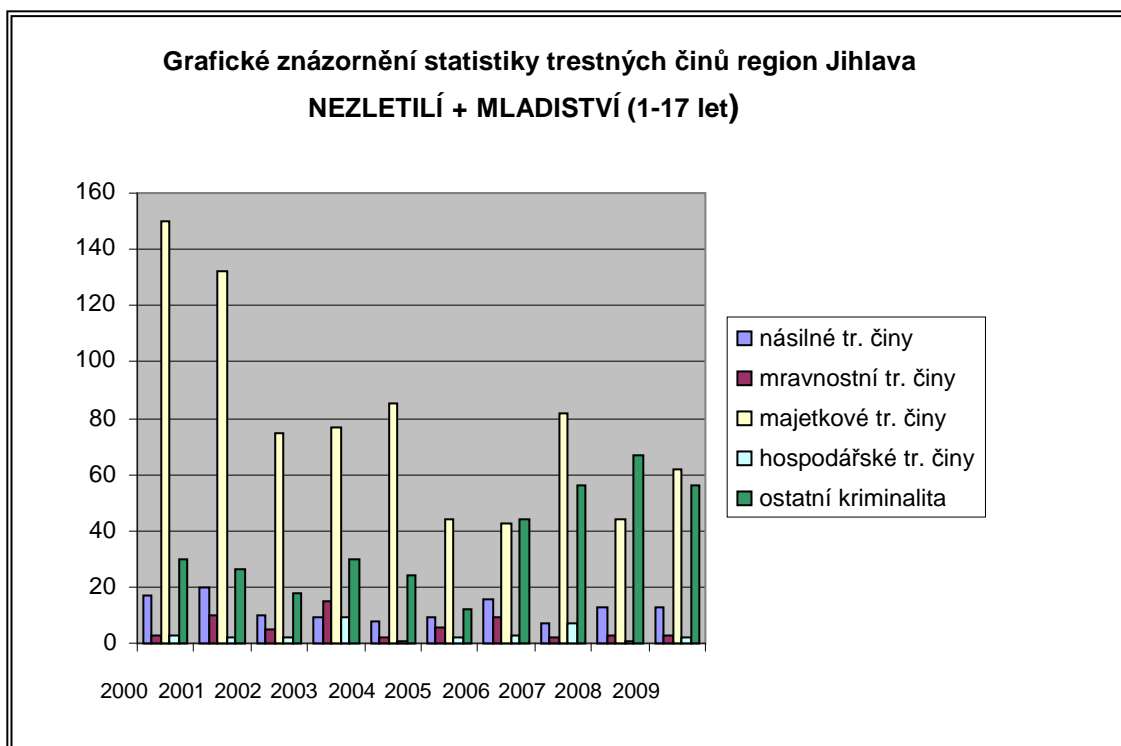


V tabulce č. 4 jsou celkové součty hlavních skupin trestných činů spáchaných **nezletilými a mladistvými osobami (1-17 let)** v období let **2000 až 2009**.

Statistiky trestných činů region Jihlava NEZLETILÍ+ MLADISTVÍ (1-17 let)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
násilné tr. činy	17	20	10	9	8	9	16	7	13	13
mravnostní tr. činy	3	10	5	15	2	6	9	2	3	3
majetkové tr. činy	150	132	75	77	85	44	43	82	44	62
hospodářské tr. činy	3	2	2	9	1	2	3	7	1	2
ostatní kriminalita	30	26	18	30	24	12	44	56	67	56
Celkem tr. činů	203	190	110	140	120	73	115	154	128	136

Tabulka č. 4: Statistiky trestných činů region Jihlava v letech 2000-2009 NEZLETILÍ + MLADISTVÍ (1-17 let)

Graf č. 4



8 VYHODNOCENÍ NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH PROBLÉMŮ KRIMINALITY MLÁDEŽE V REGIONU MĚSTA JIHLAVY

8.1 Analýza a vývoj nejzávažnějších problémů kriminality mládeže v regionu města Jihlavy v letech 2000 – 2009.

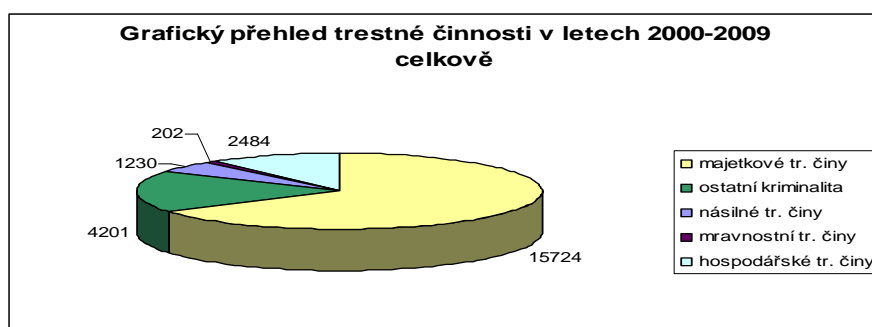
Provedením analýzy statistických údajů za léta 2000 - 2009 bylo zjištěno, že nejzávažnějším problémem jak v celkovém posouzení všech pachatelů (viz. tabulka č.1), tak i u nezletilých a mladistvých osob (viz. tabulka č. 2, č. 3 a č. 4) je stejně jako v předchozích letech páchaní **majetkové trestné činnosti**, druhá v pořadí je **ostatní kriminalita**, třetí v pořadí jsou **násilné trestné činy**, následují **mravnostní trestné činy** a nejméně se dopouští tato skupina pachatelů **hospodářských trestných činů**.

V tabulce č. 5 jsou uvedeny **celkové součty trestných činů všech pachatelů** bez rozdílu věku podle jednotlivých druhů trestné činnosti za období let 2000 – 2009.

Druhy trestných činů	celkem 2000-2009
majetkové tr. činy	15724
ostatní kriminalita	4201
hospodářské tr. činy	2484
násilné tr. činy	1230
mravnostní tr. činy	202
Celkem tr. činů	23841

Tabulka č. 5: Celkové součty trestných činů všech pachatelů bez rozdílu věku, spáchané v letech 2000-2009

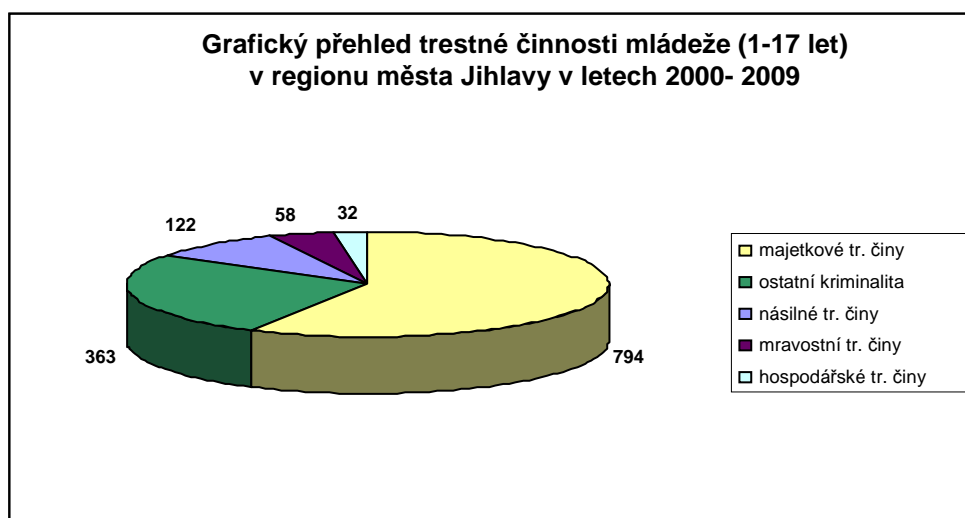
Graf č. 5



Druhy trestných činů	celkem 2000-2009
majetkové tr. činy	794
ostatní kriminalita	363
násilné tr. činy	122
mravnostní tr. činy	58
hospodářské tr. činy	32
Celkem tr. činů	1369

Tabulka č. 6: Celkové součty trestných činů mládeže (1-17let) spáchané v letech 2000 - 2009

Graf č. 6



8.2 Rozbor jednotlivých hlavních skupin trestné činnosti

8.2.1 Majetkové trestné činy

Trestné činy proti majetku § 247- § 258 trestního zákona

Zde můžeme jmenovat nejvíce páchané trestné činy:

- krádež § 247 tr. zákona,

krádeže se z hlediska policejního statistického zpracování dále dělí na následující:

krádež prostá, krádež vloupáním, krádež kapesní, krádež na jiných osobách, krádež dvoustopých vozidel, krádež věcí z automobilů, krádež jízdních kol, krádeže v bytech, krádeže v jiných objektech,

- zpronevěra § 248 tr. zákona,

- neoprávněné užívání cizí věci § 249 tr. zákona,
- neoprávněné držení platební karty § 249b tr. zákona,
- podvod § 250 tr. zákona,
- úvěrový podvod § 250b tr. zákona,
- podílnictví § 251 tr. zákona,
- zvýhodňování věřitele § 256a tr. zákona,
- poškozování cizí věci § 257 a § 257b (sprejerství, paragrafové znění bez názvu) tr. zákona.

8.2.2 Ostatní kriminalita

Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných §153 - §178a trestního zákona

- útok na veřejného činitele § 155 tr. zákona,
- maření výkonu úředního rozhodnutí § 171 tr. zákona,
- padělání a pozměňování veřejné listiny § 176 tr. zákona.

Trestné činy obecně nebezpečné §179 - §195 trestního zákona

V této skupině jsou nejvíce páchany trestné činy:

- nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů § 187 tr. zákona,
- šíření toxikomanie §188a tr. zákona.

Trestné činy hrubě narušující občanské soužití § 196-209a trestního zákona

Nejvíce páchanými činy v této skupině jsou:

- ohrožení pod vlivem návykové látky § 201 tr. zákona,
- opilství § 201a tr. zákona,
- výtržnictví § 202 tr. zákona,
- kuplířství § 204 tr. zákona.

Trestné činy proti rodině a mládeži § 210-218b trestního zákona

V této skupině můžeme uvést jako nevíce páchané trestné činy:

- zanedbání povinné výživy § 213 tr. zákona,
- týrání svěřené osoby § 215 tr. zákona,
- ohrožování mravní výchovy mládeže § 217 tr. zákona,
- podávání alkoholických nápojů mládeži § 218 tr. zákona.

8.2.3 Násilné trestné činy

Trestné činy proti životu a zdraví § 219-230 zákona č. 140/1961

Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků (dále jen trestního zákona).

Mezi nejvíce páchané násilné trestné činy patří trestné činy:

- vražda § 219 trestního zákona (dále jen tr. zákona),
- ublížení na zdraví §221 tr. zákona.

8.2.4 Mravnostní trestné činy

Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti § 231-§ 246 trestního zákona

V této skupině patří mezi nejvíce páchané trestné činy:

- omezování osobní svobody § 231 tr. zákona ,
- loupež § 234 tr. zákona,
- vydírání § 235 tr. zákona,
- porušování domovní svobody § 238 tr. zákona,
- znásilnění § 241 tr. zákona,
- pohlavní zneužívání § 242 tr. zákona.

8.2.5 Hospodářské trestné činy

Trestné činy hospodářské § 118 - §152 trestního zákona

Nejvíce páchanými trestnými činy v této skupině trestných činů jsou:

- neoprávněné podnikání §118 tr. zákona,
- padělání a pozměňování peněz § 140 tr. zákona,

- zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby § 148 tr. zákona,
- porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi § 152 tr. zákona.

8.3 Tematický obsah přednášky „Prevence kriminality mládeže pro žáky 9. třídy základní školy“ na základě vyhodnocení nejzávažnějších problémů kriminality

Vzhledem k provedené analýze a jejím výsledkům by se přednáška na téma „Prevence kriminality mládeže pro žáky 9. třídy základní školy“ měla týkat z všeobecného hlediska problematiky **právního vědomí žáků**, měla by se zabývat rovněž problematikou **trestní odpovědnosti občanů**. Žáci by měli vědět, co je vlastně právní norma a jaké **právní vědomí** by měl mít každý občan. Neméně důležité pro žáky bude rovněž aby si uvědomili, jaký je **rozdíl mezi přestupkem a trestným činem** a mezi různými druhy trestné činnosti (např. mezi násilnou a majetkovou).

Z hlediska trestné činnosti by se přednáška měla zabývat především problematikou těchto trestných činů: **krádež, poškozování cizí věci – sprejerství** (majetková trestná činnost – ta byla vyhodnocena jako nejproblematictější), **šíření toxikomanie a nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek – drogy** (patří mezi ostatní kriminalitu a je velkým problémem současné společnosti) a v neposlední i alkoholismem a kouřením tabákových výrobků.

9 NÁVRH PROJEKTU-PŘEDNÁŠKA PRO ŽÁKY 9. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

9.1 Přednáška na téma „Prevence kriminality mládeže“ (přednáška č.1)

ZAČÁTEK PŘEDNÁŠKY

PŘEDNÁŠKA PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE PRO ŽÁKY 9. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Dobrý den. Jmenuji se Andrea Kittlerová a pracuji u Policie České republiky. v současné době se věnuji u policie prevenci kriminality.

Dnes jsem za Vámi přišla, abych vám řekla něco z problematiky práva v České republice a abychom společně vzhledem k vašemu věku pohovořili o otázkách právního vědomí, což znamená, abychom si ujasnili, co vůbec víte o tom, co můžete a nemůžete dělat a za jakých podmínek.

Dále bych s vámi chtěla pohovořit o problémech týkajících se páčání trestných činů a o kriminalitě celkové, zejména pak o kriminalitě páchané mládeží. Pohovoříme si na téma se krádeží, které spadají do majetkové trestné činnosti, dále si řekneme něco o drogách a sprejerství.

Na závěr dnešní přednášky bych vám rozdala dotazník a požádala vás o jeho vyplnění. Dotazník se týká právě té dnešní přednášky, je anonymní, to znamená bez uvedení vašeho jména a jeho vyplnění je zcela dobrovolné. Přesto bych byla ráda, kdyby jste jej vyplnili samostatně a nebrali ho jen jako legraci, abych se po jeho vyhodnocení mohla zaměřit na témata a oblasti, které vám případně v dnešní

přednášce chyběly, nebo na témata, o kterých by jste se chtěli dozvědět více.

Jistě již z hodin občanské nauky víte, co je základním pilířem práva v České republice.

.....

Otázka pro žáky:

„Víte, co je základním právem, základním zákonem v České republice?“

.....

Vy, kdo říkáte, že je to „Ústava České republiky“, máte samozřejmě pravdu. Ústava je zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků a od ní se odvíjejí všechny další zákony, nařízení a vyhlášky, které nesmějí být nikdy s Ústavou v rozporu. Pokud by v rozporu byly, byly by zrušeny. Ústava se skládá z 8 hlav a 113 článků.

Zákonem č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků je v naší republice Listina základních práv a svobod. Je to písemná právní norma a jsou zde zapsána práva a svobody občanů, které se vztahují na všechny osoby v naší republice, bez rozdílu věku, pohlaví, vzhledu, náboženského vyznání, barvy pleti. Nedodržení těchto práv je trestáno sankcemi a přísnými postihy. Listina základních práv a svobod má 6 hlav a 44 článků.

PRÁVA a jejich respektování a dodržování nám ukládají **POVINNOSTI**.
Základní obecné ustanovení v Čl. 1 Listiny základních práv a svobod je následující:

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou NEZADATELNÉ, NEPROMLČITELNÉ a NEZRUŠITELNÉ.“

Každý může činit, co **NENÍ ZÁKONEM ZAKÁZÁNO** a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Nyní bych vám chtěla říci něco k TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI.

Trestní odpovědností můžeme rozumět **OD KDY** a **ZA JAKÝCH PODMÍNEK** se stáváme trestně odpovědnými. Můžeme to také říci tak,

že v případě spáchání trestného činu, budeme potrestáni dle TRESTNÍHO ZÁKONA.

Trestní zákon je zákon č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků. v současné době byl novelizován a nahrazen Trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010.

.....

Otázka pro žáky:

„Jestlipak mi někdo z Vás řekne, od kolika let věku zodpovídáte sami za to, když se dopustíte protiprávního jednání?“

.....

Věková hranice trestní odpovědnosti v České republice:

0 -15 let - nezletilí, 15 -18 let – mladiství.

V 15 letech dostanete občanský průkaz a **od 15 let jste také již jako mladiství trestně odpovědní**, to znamená, že si sami zodpovídáte za to, čeho se dopustíte, podle zákona jehož přesný název zní: Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů..

Hranice trestní odpovědnosti nejsou ve všech zemích stejné. Jako příklad můžeme uvést některé evropské státy. v Anglii jsou děti trestně odpovědné od 10 let, v Německu od 14 let, ve Francii od 13 let a v Řecku již od 12 let.

Podmínky trestní odpovědnosti v České republice:

- 1) **osoba dovršila 15 rok věku** - osoby mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, což neznamená, že jsou nepostižitelné – odpovědnost přechází v tomto případě na rodiče,
- 2) **osoba je příčetná** – to znamená, že netrpí duševní poruchou, pro kterou by v době páchaní skutku nepoznala nebezpečnost činu pro společnost,
- 3) Osoba nejednala v **nutné obraně**, nebo **krajní nouzi**.

Přesné znění, paragrafu nutná obrana a krajní nouze je uvedeno v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

§ 13 Nutná obrana – čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící, nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Nutnou obranu bych vám jinak vysvětlila na příkladu tak, že pokud mě třeba někdo napadne holí a já se bráním nožem a způsobím pachateli újmu, nebudu za to potrestána, protože jsem se bránila. Toto však platí pouze v době, kdy na mě pachatel útočí a já se bráním. Pokud pachatel útočit přestane, já už na něj nemohu dále nožem útočit. v tomto případě by se již o nutnou obranu nejednalo a mohla bych být za jemu způsobenou újmu potrestána podle zákona.

§ 14 Krajní nouze – Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

Krajní nouzi bych vám mohla nastínit na příkladu, kdy vidím, že od sousedů v domě, kde bydlím je vidět pod dveřmi dým, já vím, že v bytě bydlí nemohoucí paní. v tomto případě nebudu čekat než přijedou hasiči a byt otevřou, ale dveře nějakým způsobem otevřu, nebo vyrazím, abych nemohoucí paní zachránila. Tímto vniknu do cizího bytu, což by za normálních okolností bylo trestné.

Dále si řekneme, co je trestný čin a co přestupek a jaký je mezi nimi rozdíl.

Trestný čin

Trestný čin je dle § 3 trestního zákona definován jako pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně.

K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména:

- **významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen**, to znamená na co nebo na koho bylo útočeno,
- **způsobem provedení činu a jeho následky**, to znamená jakou zbraní a jak bylo útočeno a co bylo útokem způsobeno atd.,
- **okolnostmi, za kterých byl čin spáchán**, to je například by-li pachatel pod vlivem alkoholu, promýšlel-li svůj útok dopředu a připravoval se na něj, nebo jednal spontánně,
- **osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou**, zde můžeme rozeznávat, zda byl pachatel recidivista – to znamená páchal-li trestnou činnost opakovaně, byl-li při útoku brutální, co ho k útoku, nebo vůbec k páchání trestné činnosti vedlo.

Přestupek

Přestupek je zaviněné jednání, které porušuje, nebo ohrožuje zájem společnosti. Problematiku přestupků upravuje zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon jinak.

Spáchá-li mladistvý přestupek, policie předá věc správnímu orgánu – Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), zde se materiál založí do spisu, který je veden až do 18 let.

Takže abychom si to shrnuli, jaký je rozdíl mezi trestným činem a přestupkem?

U **přestupku** postačí **zavinění z nedbalosti**, pokud zákon nestanoví jinak. u **trestného činu** je třeba **zavinění úmyslné**, rovněž ale, pokud zákon nestanoví, že stačí zavinění z nedbalosti, nebo jiné podmínky.

Dalším kritériem pro kvalifikaci, zda se jedná o přestupek nebo trestný čin může být například u majetkových trestných činů hodnota.

Pokud někdo ukradne věc v hodnotě do 5.000,- Kč, tzn. věc za 4.999,- Kč a neužije pro její krádež násilí, spáchal přestupek. Pokud někdo ukradne věc v hodnotě 5.000,- Kč a výše, spáchal již trestný čin.

Ale pozor, pokud půjde někdo do obchodu, odcizí například láhev alkoholu v hodnotě 150,- Kč, je při krádeži přistižen ochrankou, nebo prodavačkou, o tu láhev se s nimi následně přetahuje, strká se s nimi a nakonec s lahví z obchodu uteče, jedná se už rovněž o trestný čin. Pachatel si nechal láhev za užití násilí.

Za spáchané trestné činy může soud uložit tyto tresty:

- a) odnětí svobody – pachatel jde do vězení,
- b) obecně prospěšné práce – pachatel musí odpracovat soudem určený počet hodin např. při odklizení sněhu, uklízení odpadků, úpravě městské zeleně apod.,
- c) ztráta čestných titulů a vyznamenání,
- d) ztráta vojenské hodnosti,
- e) zákaz činnosti – např. lékař spáchal trestný čin z nedbalosti, je za něj odsouzen a trestem je, že nesmí vykonávat povolání lékaře třeba na 10 let,
- f) propadnutí majetku – majetek získaný trestnou činností propadne státu,
- g) peněžitý trest – pokuta,
- h) propadnutí věci, nebo jiné majetkové hodnoty,
- i) vyhoštění – cizinec, jež spáchal trestný čin je odsouzen k opuštění naší republiky,
- j) zákaz pobytu – soud zakáže pachateli vstup např. do města, nebo na fotbalový stadion apod.

Pokud spáchá trestný čin mladistvý, upravuje tuto problematiku samostatný zákon č. 218/2003 Sb. Je to zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Mladistvému lze uložit v trestním řízení pouze tato opatření:

- a) výchovná opatření,**
- b) ochranná opatření,**
- c) trestní opatření.**

Výchovnými opatřeními jsou:

- dohled probačního úředníka,
- probační program,
- výchovné povinnosti,
- výchovná omezení,
- napomenutí s výstrahou.

Ochrannými opatřeními jsou:

- ochranné léčení,
- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochranná výchova.

Druhy trestních opatření:

- obecně prospěšné práce,
- peněžitá opatření,
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody nepodmíněné.

Z přestupek lze uložit tyto sankce:

- a) napomenutí,
- b) pokutu,
- c) zákaz činnosti,
- d) propadnutí věci.

dále je možno uložit za přestupek ochranná opatření a to:

- a) omezující opatření,
- b) zabránění věci.

V přestupkovém zákoně je rovněž úprava pro případ, že přestupek spáchá mladistvý.

V §19 přestupkového zákona můžeme najít „Zvláštní ustanovení o mladistvých“. v odstavci 1) je uvedeno, že při posuzování přestupku osoby, která v době jeho spáchání dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok svého věku (mladistvý) se přihlíží ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži.

V odstavci 2) je napsáno, že přestupek mladistvého nelze projednat v příkazním řízení.

V odstavci 3) se hovoří o tom, že horní hranice pokuty se u mladistvých snižuje na polovinu, přičemž nesmí být větší než 2.000,- Kč. v blokovém řízení, to znamená třeba na ulici za znečištění veřejného prostranství (odplivnutí žvýkačky, odhození nedopalku cigarety) nelze mladistvému uložit pokutu vyšší než 500,- Kč. v odstavci 4) se praví, že zákaz činnosti lze mladistvému uložit nejdéle na dobu jednoho roku, nebránil-li by výkon této sankce jeho přípravě na povolání.

Ještě na vysvětlení pojmu probační úředník a probační program.

Probační úředník je pracovník Probační a mediační služby. Probační program je program prevence kriminality, kterým se zabývá Probační a mediační služba.

A co je **probační a mediační služba**?

Probační a mediační služba je instituce, která usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností.

Současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multi-disciplinární profese v systému trestní justice.

Cíle činnosti Probační a mediační služby.

Integrace pachatele – začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – snaha o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti – přispívat k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

KRÁDEŽ

V další části dnešní přednášky bych vám chtěla říci něco o trestném činu, který je bohužel v současné době jedním z největších problémů naší společnosti jak u dospělých tak i v případě mládeže.

Určitě jste již slyšeli, že někdo, někde někdy něco ukradl, odborně řečeno odcizil.

Říká se, že krást se nemá.

Co je to vlastně krádež?

Krádež je, když si **někdo vezme věc**, která patří někomu **jinému**, **bez jeho souhlasu**. Například v prodejně to může být zboží, které patří **majiteli obchodu**, ve škole věc která patří **spolužákovi** atd..

Trestní zákon definuje v § 247 krádež takto:

Kdo si přisvojí cizí věc, tím že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak škodu **nikoli nepatrnou** (min. **5.000.-Kč**),
- b) čin spáchá **vloupáním** (překonání jistící překážky za **použití síly**),
- c) bezprostředně po činu se **pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí** (nezáleží na hodnotě věci),
- d) čin spáchá **na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě**,
- e) byl **za takový čin v posledních třech letech odsouzen**.

Že **nemáme brát cizí věci** a že se v **obchodech za zboží platí**, to se učíme všichni již od malička. Pro některé děti je však lákavá představa, že si z obchodu odnesou něco bez zaplacení. Jednou nebo dvakrát to může vám projít, nikdo si ničeho nevšimne, ale jak se říká v jednom přísloví "tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne".

V dnešní době je **zboží v obchodech hlídáno za pomoci různé techniky** a také prodavačky si více hledí lidí, kteří se pohybují v obchodech a tak **bývá takový zlodějíček brzy odhalen**. Protože **věci, které se takto kradou v obchodech nejsou moc drahé**, jedná se v takových případech o **přestupek proti majetku podle § 50** přestupkového zákona (hranice **5.000,- Kč**).

Pokud je tomu, kdo něco takového udělal **víc než 15 let**, může mu být za tento přestupek uložena **pokuta ve výši až 500,- Kč**. Pokud mu ještě není 15 let, odpovídají za něj tedy rodiče, kteří pak musí případnou vzniklou škodu uhradit. To však ale neznamená, že by z toho mladý zlodějíček vyšel úplně bez trestu.

Kromě ostudy a toho, že se událost řeší ve škole, je jednou provždy o tomto zlodějíčkovi zaznamenáno na Odboru sociálně právní ochrany dětí, který pracuje při každém Úřadu práce ve městech, že

kradl a v budoucnu, když provede něco dalšího, tak se mu to může přičíst.

Důvody, pro které se takto krade, bývají různé. Někdo to dělá, aby vypadal jako hrdina před kamarády, někdo proto, aby prožil nějaké dobrodružství, další třeba nemá na nějakou věc peníze a tak jí prostě ukradne.

Pokud navíc při této krádeži použije násilí, nebo jen pohrůžky násilí, např. "Dej mi to, nebo tě zbiju!", v tomto případě již nepůjde o trestný čin **krádež**, ale o trestný čin **loupež** podle § 234 trestního zákona.

Dříve než to však udělá, měl by si rozmyslet, jestli mu ta chvíle obdivu, nebo to dobrodružství stojí za tu ostudu a nepříjemnosti pro něj i pro rodiče.

ROZDÍL MEZI NÁSILNOU a MAJETKOVOU TRESTNOU ČINNOSTÍ.

Nyní vám ještě řeknu, jaký je rozdíl mezi majetkovou a násilnou trestnou činností.

Majetková trestná činnost je **páchaná na cizím majetku**, můžeme zde jmenovat třeba právě krádež, sprejerství, podvod, zpronevěru a podobně.

Násilná trestná činnost je **páchaná na osobách**, zde můžeme jmenovat například znásilnění, vydírání, omezování osobní svobody, loupež, ublížení na zdraví a podobně.

DROGY

Nyní se pomalu přesuneme k dalšímu tématu, o kterém bych s vámi dnes chtěla hovořit. a tím tématem jsou drogy.

.....
Otázka pro žáky:

„*Co jsou vůbec drogy?*“

„*Setkali jste se s nimi někdy?*“

.....
Určitě jste se s tímto pojmem již všichni setkali.

Drogy jsou omamné a psychotropní návykové látky, které nepříznivě ovlivňují psychiku člověka, mění jeho prožívání, chování a jednání, mění rovněž ovládací a rozpoznávací schopnosti a mají potenciál závislosti.

Co je považováno za omamné a psychotropní látky, jedy a prekursory, tedy látky podléhající zvláštnímu způsobu zacházení, které není možné běžně připravit, koupit nebo vlastnit, stanoví v příloze zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách.

Návykové látky se dělí na:

tvrdé x měkké lehké x těžké

Podle uzákonění se dále návykové látky dělí na **legální** (cigarety, alkohol) a **nelegální** (podle obsahu THC...), dále na látky alkoholového a nealkoholového typu.

Pravidelným užíváním drog vzniká tzv. závislost.

.....
Otázka pro žáky:

„*Mohl by mi někdo z vás říci, co si představí pod pojmem závislost?*“

.....
Závislost je odborně řečeno psychický i fyzický stav, který je důsledkem vzájemného působení drogy a lidského organismu. Je provázena změnami chování a reakcí, nutkání k opakovanému užití drogy.

Závislost je nevléčitelná, můžeme ji převést do abstinence.

Na toto můžeme navázat pojmem:

Abstinenční syndrom – je to reakce organismu při nedostatku látky tedy drogy v lidském těle.

Užívání návykových látek dělíme do několika stádií.

Stádia užívání návykových látek (NL)

1. nulová fáze - ABSTINENT - ten kdo se s NL nikdy nesetkal,
2. 1. fáze – EXPERIMENTÁTOR - užívá NL nepravidelně, není zde rostoucí tendence užívání NV, látku užívá příležitostně, jen v určité situaci,
3. 2 fáze - UŽIVATEL - užívá drogy pravidelně, začíná se měnit struktura osobnosti, je nespolehlivý, začíná mít problémy v práci,
4. 3 fáze – ZNEUŽIVATEL - plně závislý na NV, pohlcen drogou, jedná se již o nestabilní osobnost, ztrácí rodinu, zaměstnání, jedinou potřebou je požití drogy.

DĚLENÍ DROG

Drogy dělíme podle esencí, na nichž jsou založeny na:

a) Kanabinoidy – založeny na látce, které vycházejí na extraktech z Cannabis, tedy z konopí setého. Vyvolávají euforii, která se mění na apatii. Mohou vést k poruchám chování, paranoii.

Patří sem **MARIHUANA** – její uživatel má červené zorničky, tupý zrak, euforii. Dlouhodobé užívání této drogy vede ke ztrátě hmotnosti. Marihuana má velice špatný vliv na děti. Většina výzkumů potvrzuje, že marihuana má na uživatele negativní mentální, emocionální a fyzický dopad.

Droga marihuana se získává ze sušeného listí a kvetoucích výhonků Cannabis sativa a obsahuje 426 chemikálií, které se při kouření promění ve 2000 nových chemikálií. Více než 70 z nich jsou kanabinoidy a nebyly nalezeny v jiných rostlinách. Síla marihuany je dána množstvím THC (tetrahydrocannabinol), který obsahuje, čím víc THC obsahuje, tím se stává silnější a škodlivější.

Dále sem patří **HAŠIŠ** a **HAŠIŠOVÝ OLEJ**.

b) Stimulační drogy – mají stimulační, povzbudivý účinek. Uživatel nepotřebuje jíst, spát, je nabuzený, po odeznění přichází zimnice, nevolnosti, třasy, zvracení. Abstinenční syndrom – deprese, únava, poruchy spánku, sebevražedné úmysly.

Patří sem : **KOKAIN** – účinky se dostavují ihned po podání, do několika sekund, trvají jen ½ hodiny. Aplikuje se šňupáním, do žil, orálně, žvýkáním listů. Příznaky – uživatel má rozšířené zorničky, změněný stav jedince, může docházet ke krvácení z nosu, je poškozena nosní sliznice. Uživatelům těchto drog se říká „veselí feťáci“. Tato droga má nebezpečné dopady – epileptické záchvaty, nezvratné poškození sliznice.

PERVITIN- vyvolává zvýšenou aktivitu, po odeznění pocity zmatenosti, strach, pocity pronásledování, deprese, po vysazení drogy i několikadenní spánek.

CRECK – aplikuje se kouřením ve spojení s marihuanou, vyvolává prudké změny nálad u člověka. Působení této drogy na člověka je 10 minut. Užívání může vést k celkovému zhroucení organismu.

Na této droze je vysoký stupeň závislosti – již první 2 – 3 dávky vyvolávají závislost!!

c) Halucinogeny – jsou to přírodní a syntetické látky, které vyvolávají halucinace a změny vnímání – patří sem **LSD, LYSOHLÁVKY, DURMAN, MUCHOMŮRKY** (z nich bílé kuličky, které se pak suší a ty se pak kouří), **KOUŘENÍ ŠALVĚJE**

d) Opiáty – patří do tvrdých drog, existuje u nich vysoké riziko závislosti - název mají po **OPIU** – produkt máku setého. Jedinec po jejich požití má tyto projevy: otupělost, zúžené zornice, je apatický, dochází u něj ke zhoršení pozornosti a zhoršení úsudku, dochází ke snížení frekvence dech – může se udusit. Pokud je u něj abstinenční příznak, projeví se jako projev chřipky, dojde ke změně nálad, k nevolnosti od žaludku, k bolesti svalů a kloubů. Závislost se vyvíjí po užívání po několika týdnech.

Patří sem: **OPIUM** – získává se z máku setého v době dozrávání nařezáváním nezralých makovic. Aplikace : požíváním nebo kouřením.

HEROIN – nejnávykovější látka - při první aplikaci se nemusí dostavit žádné příznaky, jedinec si tedy zvýší dávku, čímž se může předávkovat. Příznaky: jedinec nereaguje na světlo, zornice se nezužují, jedinec je vzdálen realitě, dochází u něj k útlumu, má snížený práh bolesti.

Tyto drogy (opiáty) rychle pronikají do mozku, působí až 7 hodin. Aplikují se nitrožilně. Zde je velké nebezpečí nakažení virem HIV, žloutenkou, zničení žil.

MORFIN – získává se lékařsky (dostupný v lékařském prostředí), je proti bolesti- po heroinu druhá nejnávykovější látka - jeho rozšíření je lékařskou dostupností - účinek nastává po 20 minutách, trvá 2 – 3 hodiny. Aplikace: nitrožilně, šňupáním, ústně. Abstinenční příznaky: jako chřipka.

CODEIN – používá se lékařsky, může se aplikovat podkožně, orálně, do svalů (intramuskulárně). Po požití drogy na prázdný žaludek se účinek dostaví do 10 minut, vrchol účinku je do 1 hodiny, odeznívá po 3 – 4 hodinách. Projevy po jeho požití – euforie, pocit tepla, spokojenosti. Codein má slabší účinky než morfin nebo heroin a v těle se mění na morfin. **BRAUN** – silnější derivát Codeinu. **METADON** – uměle vytvořený opiát (je syntetický). Aplikuje se injekčně a má dlouhou dobu trvání – až 47 hodin.

e) Tlumící látky - látky, které mají vliv na psychiku člověka, kterou svým účinkem utlumují.

Patří sem: sedativa (léky – rohypnol, diazepam), anestetika, rajský plyn, hypnotika.

f) Těkavé látky – jsou charakteristické zápachem (uživatelé je inhalují).

Patří sem: organická rozpouštědla, ředidla, lepidla, toluen.

Po jejich požití je člověk v euforii, má zrakové halucinace, požíváním zde vzniká riziko demence, paranoii, dochází k rozkladu osobnosti jedince až ke smrti.

g) Barbituráty – jsou deriváty kyseliny barbiturové, mají vysoký tlumící účinek na centrální nervovou soustavu. Používají se jako sedativa, anestetika, antiepileptika, méně často jako hypnotika. Jsou účinné také jako protijedy DDT, strychninu apod.

Přechovávání omamných a psychotropních látek je vždy protiprávním jednáním. Množství, které má člověk u sebe je rozhodující pro to, aby bylo toto protiprávní jednání blíže kvalifikováno. Jednoduše řečeno – množství má vliv na to, jestli se držitel dopouští přestupku nebo trestného činu.

Mezi drogy – návykové látky patří také alkohol a tabák.

.....

Otázka pro žáky:

„Řekněte mi, od kolika let věku je u nás legální pití alkoholu a kouření cigaret?“

.....

Kdo říká, že od 18 let, má pravdu.

A teď si řekneme něco o alkoholu.

ALKOHOL

Alkohol je nejrozšířenější návyková látka. u nás se jedná o drogu legální, která má poměrně vysoké riziko ztráty kontroly a vzniku závislosti. Závislosti u nás propadne 4-5% pravidelných konzumentů. Čím dříve se začíná alkohol konzumovat, tím vyšší je riziko vzniku závislosti a zdravotního poškození a právě alkohol se stává často tak zvanou spouštěcí drogou, tedy první v řadě konzumovaných později nelegálních drog.

Tolerance vůči nadměrné konzumaci alkoholu je u nás příliš vysoká. Nejen, že se již zapomíná, že „normální je nepít“, ale často již od početí předurčujeme našim dětem stejnou cestu i osud.

Bylo prokázáno, že když konzumuje alkohol žena v těhotenství, způsobuje při pití většího množství závažné poškození plodu a různé genetické změny, ale bylo rovněž prokázáno, že i při pití malého, ale pravidelného množství alkoholu v těhotenství jsou způsobovány změny v organismu dětí a zvyšuje se riziko rozvoje závislostí.

.....

Otázka pro žáky:

„Víte, co může alkohol způsobit ve vašem těle?“

.....

Vliv alkoholu na organismus dětí

Alkohol je tělu cizí, vysoce toxická látka. Její účinek se organismus snaží minimalizovat tím, že ji odbourává játry, které jsou tím nejvíce poškozovány. Neodbouraná část se poté dostává do všech orgánů, vyvolává samotný přímý účinek v mozku, který se projevuje stavem opilosti, ale také tyto orgány dál poškozuje.

Děti a dospívající jsou ještě ve vývoji a proto je toto poškození závažnější a ve svých důsledcích velmi nebezpečné.

Negativními důsledky požívání alkoholu na buňky mozku a tím na jeho funkci je zhoršení paměti a schopnosti učení, dále dochází k poškození žaludeční a střevních sliznic – to vede ke zhoršenému využití potravy ve prospěch organismu (průjmy, zácpa, nechutenství, úbytek na váze), dochází rovněž k poškození jater, cév, změnám krevního tlaku atd.

Pokud je někdo opilý, projeví se to například euforií, mnohmluvností, zvýšeným sebevědomím, sníženou sebekritikou, snížením zábran (děláte, to , co by jste ve střízlivém stavu neudělali – pokřikování na ulici, pokřikování na číšníka apod.), až agresivitou (pod

vlivem alkoholu jsou lidé siláci), následně přichází únava, ospalost, spánek, bezvědomí a i smrt.

Je prokázáno, že i mírné poškození paměti a schopnosti učení alkoholem vede k horším studijním výsledkům. Poškození paměti v dospělosti může přetrvávat, i když spotřeba alkoholu neroste.

Dalším rizikem pití alkoholu jsou různé úrazy, dopravní nehody, otravy, sebevraždy, sexuální násilí a nebezpečný sex, násilná trestná činnost, rychlý rozvoj závislosti na alkoholu nebo přechod od alkoholu k jiným drogám.

.....

Otázka pro žáky:

„Kdo z vás kouří, nebo kouřit cigaretu alespoň jednou zkusil?“

.....

KOUŘENÍ - TABÁKOVÁ ZÁVISLOST

Závislost na nikotinu patří k nejsilnějším a nejhůře léčitelným závislostem. Na nemoci související s kouřením u nás umírá kolem 60 lidí denně. Tabák se velmi často stává doplňkovou drogou, její konzumace je spojena s konzumací dalších drog.

Čím dříve člověk začíná kouřit, tím vyšší je pravděpodobnost, že se stane silným kuřákem. v současné době kouří téměř stejně dívek jako chlapců.

Ještě bych chtěla uvést, že je vědecky ověřeno, že existuje celá řada „závislých“, kteří se dokázali zbavit „tvrdých“ drog, ale nikdy nedokázali přestat kouřit.

Nikotin obsažený v cigaretách je prudký jed. Smrtná dávka se pohybuje kolem 50 mg a může být obsažena i v 1 cigaretě, ale při kouření se z ní vstřebává 1-2 mg nikotinu, u doutníků až 10 mg.

Organismus si na nikotin velmi rychle zvyká, vzniká rychlá tolerance, což mnoha kuřákům umožňuje, aby během 24 hod. překročili smrtelnou dávku.

Projevy otravy nikotinem:

bledost, studený pot, nutkání na zvracení, závratě, bolest hlavy, skleslost.

V důsledku kouření dochází u kuřáků k onemocnění dýchacích cest, plic, trávicího ústrojí, infarktům, cévním onemocněním, nádorovým onemocněním, předčasnému stárnutí kůže, u mužů dochází k poklesu potence, či dokonce k neplodnosti, u žen k poruchám menstruace, v těhotenství k potratu plodu, děti kuřaček mívají všeobecně nižší porodní váhu a následné problémy s dýchacím ústrojím.

Takže je jen na vás, abyste zvážili možná rizika a následky vaší nerozvážnosti, než zkusíte první cigaretu, neboť již po pár vykouřených cigaretách může vzniknout závislost, která se později velmi těžko léčí.

Jak odmítat alkohol a drogy

Jistě jste se již setkali se situací, kdy vám někdo nabídl alkohol nebo cigaretu. i když jste si ji vzít nechtěli, nakonec jste přece jen podlehli a to jen proto, aby vás ostatní nepovažovali za někoho méněcenného, abyste se před nimi tzv. neshodili.

Tak si dobře zapamatujte tuto větu: **KDO NEUMÍ ODMÍTAT NENÍ SVOBODNÝ.**

Kdo z vás si váží sám sebe, ten se snaží chemii vyhnout.

.....

Otázka pro žáky:

„Proč si myslíte, že jsou drogy mladým lidem nabízeny?“

.....

Je to právě proto, že ten, kdo nabízí drogu, sleduje svůj zisk. Vy si drogu vezmete, pár prvních dávek dostanete zadarmo a pomaloučku vznikne závislost a pak už vám nezbude nic jiného než si drogu kupovat.

Jak se alkohol a drogy nabízejí?

Většinou vám dealer, nebo ten kdo vám chce drogu vnutit tvrdí, že se nic nestane, případně vám lživě řekne „bude ti fajn“ (za krátké obluzení se však později platí utrpením). Často je také slyšet odvolání na to, že to zkoušejí všichni, někdy nás skrytě podbízejí číšníci slovy „dáš si něco?“, nebo „dáte si pivko dámy?“. Zde je pak cílem pouze číšníkův výtěžek.

Jak tedy odmítat?

1. Je dobré mít takové zájmy a koníčky, které se s alkoholem ani drogami neslučují (sport apod.) a také najít si takové přátele, kteří se alkoholu a drogám vyhýbají, potom nebudete v situacích, kdy budete muset odmítat.
2. Musíte být silní a neoblomní, nabídku ignorovat, situaci rázně ukončit, odejít.
3. Prostě říci NE! Podle úspěšné kampaně v USA „Prostě řekni NE!“ na nabídku energická odpověď NE! bez jakéhokoli vysvětlování.
4. Odmítněte s vysvětlením. je třeba vysvětlit, že neodmítám toho, co nabízí (může to být totiž náš kamarád), ale to, co nabízí tj. drogu a vysvětlím, proč ji odmítám.
5. Porouchaná gramofonová deska – je to jedna z technik asertivity, opakování stále stejné věty. Nic nevysvětľujte, neved'te žádný dialog. Opakujte jedno slovo např. „NECHCI“ apod.
6. Odmítejte protiútokem – ten kdo nám drogu nabízí se někdy snaží o to, aby nám snížil sebevědomí. Tak nám řekne: „Napij se a nedělej ze sebe kdovíco!“ Místo vysvětlování stačí když přejdete do protiútku a řeknete: „Ty zrovna pivu nejlepší reklamu neuděláš!“.
7. Nabídka lepší možnosti – pokud nám na někom záleží, nabídneme mu lepší možnost a uvidíme, o co mu vlastně jde. Místo na oslavu, kde se asi bude fetovat, můžu vzít přítelkyni do kina.
8. Odmítnutí jednou provždy – toto je vhodné použít tam, kde chceme předejít dalšímu nabízení či přemlouvání v budoucnu.

Jednoduše vyjádřím stanovisko slovy např. „Díky, já nekouřím“ nebo „Nefetuju ze zásady“.

9. Odmítnutí jako pomoc – odmítáním drog člověk zároveň pomáhá ostatním, aby byli lepší. Osobní příklad může ostatní přimět k zamyšlení se sama na sebou. Člověk se může stát osobností, kterou druzí nemanipulují, ale která sama udává tón.

Na závěr tohoto tématu se ještě zmíním o právních předpisech, které tuto problematiku upravují.

Jsou to tyto právní normy::

- zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů,
- zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích,
- zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon.

Posledním tématem o kterém bych s vámi chtěla dnes ještě pohovořit je sprejerství.

SPREJERSTVÍ

.....

Otázka pro žáky:

„Co je to sprejerství?“

„Setkali jste se s ním někde?“

„Víte kde a jak vzniklo sprejerství?“

.....

Odborníci na toto téma tvrdí, že již v dávných dobách v pravěku je možné považovat za výtvarnou práci ve veřejném prostoru jeskynní malby. v dějinách starověku je graffiti přítomno v Římském impériu, (zachovalé dodnes např. v Pompejích) a Egyptě zpravidla jako anonymní škrábání do omítek v podobě nadávek, vyznání lásky nebo reklamy na nevěstinec. Na fasádách objektů byly uplatňovány techniky

sgrafita jako proškrabávání do různobarevných vrstev povrchové úpravy zdiva, nebo **fresky** kdy jsou barvy nanášeny na vícevrstvou čerstvou vlhkou omítku. Spontánní rytí do dřeva a škrábání do omítky se objevuje na našem území ve středověku a zachovalo se na hradech nebo historických vojenských objektech a jejich studiem se zabývá **epigrafika**.

Dnešní graffiti však žije z odkazu novodobé historie v USA.

Novodobé graffiti je druh výtvarného umění, jež vzniká pomocí aerosolových sprejů nebo fix aplikovaných zejména na zdi ve veřejném prostoru.

Poprvé se objevilo v šedesátých letech ve Philadelphii a postupně se rozšířilo hlavně do New Yorku, kde vyvrcholilo v letech sedmdesátých. Prvním známým **writerem** se stal TAKI 183. Poslíček s pizzou, který si roku 1969 na fasádě domu ve Philadelphii všiml nápisu JULIO 204. 204 mělo značit číslo ulice, kde pravděpodobně onen Julio bydlel. TAKI (vlastním jménem Demetrius) se nechal inspirovat a doslova celé město označil svým tagem TAKI 183. v té době nebylo na tento čin pohlíženo jako na vandalství, ale spíše jako na kuriozitu. o období let 1972-75 hovoříme jako o **zlatých létech**. v té době prodělalo graffiti obrovský stylový vývoj. Skoro neexistovaly postihy a města si se sprejery nevěděla rady. Ti tak měli volné pole působnosti.

Čím více se podobných značek objevovalo, začalo jejich množení být i otázkou prestiže - kvantita hrála důležitou roli. Postupem času bylo nutné jednotlivé podpisy odlišovat, dávat jim styl, aby byly na první pohled rozeznatelné a nezaměnitelné.

Počátek graffiti v Česku.

V Česku je počátek spojen s koncem totalitního režimu okolo let 1989 a to ještě nespojovaného s hip hop stylem. Jako rok nástupu se udává 1993, kdy již několik jedinců na graffiti pracovalo (Maniac

v Ostravě od roku 1987, Timothy v Jaroměři, Mascee, Chise, CSB a BC v Praze). Zdrojem informací bylo cestování ze zahraničí a do zahraničí a neoficiální distribuce zahraničních časopisů. Autoři se mezi sebou napříč republikou znali a setkávali se i v běžném životě, hip hop jako životní styl nehrál ještě významnou roli.

Popularizaci v Česku umožnil od roku 1994 hudební časopis **Poplife** rubrikou **Graffiti Art**, později časopis o skateboardingu a snowboarding **Board**. Tím se výrazně zvýšil počet autorů a mohou tak vznikat četné skupiny (anglicky crew). Po roce 2000 se počet autorů zvyšuje, vznikají první legální plochy a systematicky organizované potírání děl případně i přistižených autorů.

.....

Otázka pro žáky:

„Víte jak je v České republice právně kvalifikováno sprejerství?“

„Je to trestný čin nebo přestupek?“

.....

Právní úprava trestného činu poškozování cizí věci – „sprejerství“

Ačkoli se vám může zdát pomalování nějaké zdi, domu nebo vagónu, jako velké dobrodružství a legrace, v trestní rovině už to zase taková legrace není. Sprejerství je totiž u nás kvalifikováno jako trestný čin proti majetku a to podle § 257b trestního zákona. Trest za sprejerství je odnětí svobody až na jeden rok, nebo peněžitý trest. Pokud spácháte tento trestný čin opakovaně, nebo jako člen organizované skupiny, nebo posprejete věc, která je chráněna podle zvláštních předpisů nebo způsobíte škodu v hodnotě půl milionu a výše, můžete jít do vězení na půl roku až na tři roky, nebo zase dostat peněžitý trest. Pokud sprejerstvím způsobíte škodu nad 5 milionů, můžete jít do vězení na 2 roky až 8 let.

Takže hloupé žerty stranou a raději se vrhněte na nějakou prospěšnou činnost, nebo se informujte o legálních plochách na

sprejování, které již v Jihlavě určitě jsou a sprejujte tam. Určitě by vám nebylo milé, kdybyste si postavili dům, nebo garáž, s čistou novou omítkou a pak by vám fasádu někdo v noci „ozdobil“ nějakou svojí malůvkou. Byli by jste určitě hodně naštvaní, protože byste fasádu museli nechat opravit, museli byste koupit barvu, ale hlavně by vás to stálo spoustu práce a peněz. Proto je třeba vždycky přemýšlet, jak by se to líbilo vám, ještě předtím, než něco podobného děláte.

Toto bylo poslední téma dnešní přednášky. Nyní bych vám chtěla dát prostor pro vaše dotazy. Pokud se na něco chcete zeptat nebo něco vysvětlit, čemu jste nerozuměli, nebo případně něco doplnit, tak se nebojte a ptejte se. Jsme ve škole, tak se budeme hlásit, ať se nepřekřikujeme.

.....

Prostor pro diskusi.

.....

Tak a na závěr vám rozdám dotazníky o kterých jsem vám již říkala na začátku a prosím o jejich vyplnění.

KONEC PŘEDNÁŠKY

9.2 Dotazník k přednášce „Prevence kriminality mládeže“.

9.2.1 Teorie dotazníku

Pro praktickou část diplomové práce byla zvolena dotazníková metoda a to jak z důvodu časové nenáročnosti pro respondenty, zachování jejich anonymity, tak i z důvodu sběru většího množství dat než u jiných výzkumných metod.

Za výhodu dotazníkového šetření lze v tomto případě označit stoprocentní návratnost dotazníků po vyplnění respondenty, a to z důvodu osobního kontaktu s respondenty ve třídách. K výzkumu byl použit jeden, pro všechny respondenty stejný, typ dotazníku (viz kapitola 9.2.3 Vzor dotazníku).

Po přednášce, která byla žákům přednášena ústní formou byli všichni přítomní žáci rovněž ústně požádáni o vyplnění dotazníku a zároveň jim bylo vysvětleno, proč dotazníkové šetření probíhá. Dále jim bylo sděleno, že vyplnění dotazníku je dobrovolné. Zájem o vyplnění dotazníku měli všichni žáci, proto jim byly dotazníky rozdány a tyto žáci vyplnili.

Otázky v dotazníku obsahovaly uzavřené, polouzavřené i otevřené odpovědi. Některé otázky nabízely jen možnost ANO či NE (otázky dichotomické), případně obsahovaly volné místo pro vysvětlení postoje nebo další doplnění, některé obsahovaly více možností, či jako další alternativu vlastní názor nebo návrh, některé otázky však byly zcela otevřené.

Dotazník zjišťoval nejen problematiku týkající se kriminality mládeže, ale v jeho úvodní části byly otázky obecné typu - zda je respondent chlapec nebo dívka, zda žije na vesnici či ve městě, z jaké rodiny pochází apod.

9.2.2 Oblast zkoumání a vymezení výzkumného souboru

Do výzkumu byli zapojeni žáci 9. tříd Základní školy Evžena Rošického 2, Jihlava a Základní školy Demlova 32, Jihlava. Jednalo se o žáky ve věku 15 a 16 let, chlapce i dívky. Celkem se výzkumu

zúčastnilo 124 žáků z toho 52 dívek a 72 chlapců (58 žáků ze ZŠ E. Rošického a 66 žáků ze ZŠ Demlova). Základní škola Evžena Rošického 2 v Jihlavě i Základní škola Demlova 32, Jihlava jsou školy státní, zřizovatelem těchto škol je Magistrát města Jihlavy.

8. Pokud bys věděl o nějakém protiprávním jednání, komu bys to oznámil, nebo komu by ses svěřil?

- a) rodiče
 - b) sourozenec
 - c) učitel, nebo výchovný pracovník
 - d) kamarád(ka)
 - e) policie
 - f) linka bezpečí, nebo podobná instituce
 - g) ostatní (uveď jinou možnost)
-

9. Co si představíš pod pojmem prevence kriminality?

.....

.....

10. Pochopil(a) jsi z dnešní přednášky o prevenci kriminality mládeže rozdíl mezi přestupkem a trestným činem?

- a) ano
- b) ne

11. Pochopil(a) jsi z dnešní přednášky rozdíl mezi násilnou a majetkovou trestnou činností?

- a) ano
- b) ne

12. Co si myslíš, že jsme chtěli dnešní přednáškou tobě a tvým vrstevníkům říci?

.....

.....

13. Co tě nejvíce zaujalo na dnešní přednášce Prevence kriminality mládeže? (např. které část přednášky, které téma..)

.....

.....

14. Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět)

.....

.....

Děkuji za vyplnění dotazníku a přeji mnoho úspěchů ve škole i v životě !

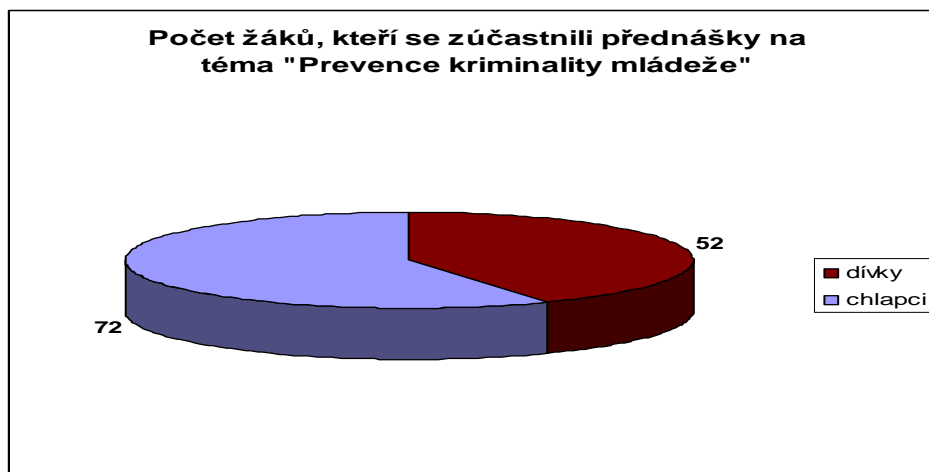
9.3 Vyhodnocení dotazníku k přednášce „Prevence kriminality mládeže pro žáky 9. třídy základní školy“

Otázka č. 1

Jsi chlapec nebo dívka?

Obou přednášek se zúčastnilo a dotazník vyplnilo celkem 124 žáků, z toho 52 dívek a 72 chlapců.

Graf č. 7



Otázka č. 2

Který ročník ZŠ navštěvuješ?

Všichni žáci, kteří se účastnili přednášky a vyplnili dotazník, navštěvují 9. ročník základní školy.

Otázka č. 3

Pocházíš z rodiny :

- a) úplné (oba rodiče, sourozenci)
- b) neúplné (1 rodič, sourozenci...).

Ze 124 žáků dle dotazníku pochází 99 žáků z rodiny úplné a 25 žáků z rodiny neúplné. z toho 58 chlapců pochází z úplné rodiny a 14 chlapců z neúplné a 41 dívek pochází z úplné rodiny a 11 dívek z neúplné.

V tabulce č. 7 je zaznamenán přehled žáků celkově, dále přehled žáků z úplné a neúplné rodiny s dalším dělením na chlapce a dívky.

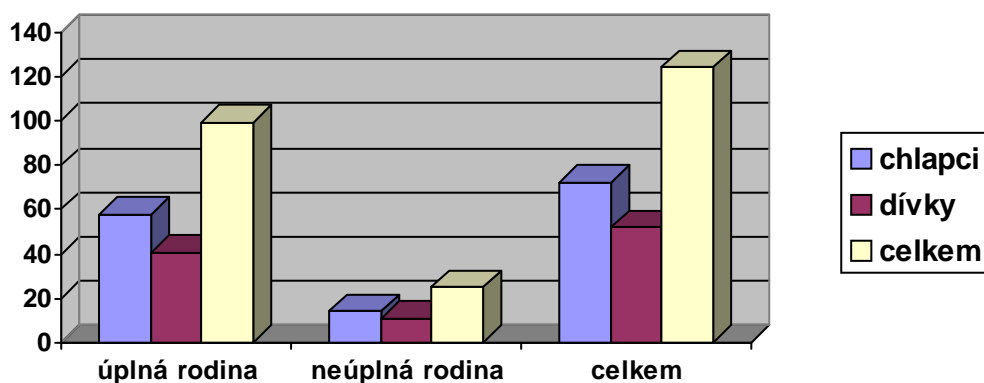
	Úplná rodina	Neúplná rodina	Celkem
chlapci	58	14	72
dívky	41	11	52
Celkem	99	25	124

Tabulka č. 7: Rozdělení žáků podle úplnosti rodiny

Graf č. 8

...

Grafický přehled žáků dle druhu rodiny



Otázka č. 4

Bydlíš : a) ve městě b) na vesnici

Ze 124 žáků 95 žáků odpovědělo, že bydlí ve městě a 29 žáků odpovědělo, že bydlí na vesnici. z toho 55 chlapců bydlí ve městě a 17 na vesnici a 40 dívek bydlí ve městě a 12 na vesnici.

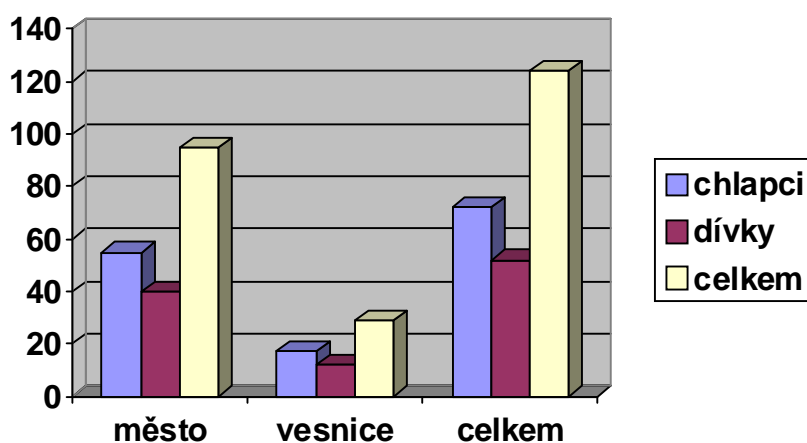
V tabulce č. 8 můžeme vidět poměr dívek a chlapců, kteří bydlí ve městě a na vesnici.

	Město	Vesnice	Celkem
chlapci	55	17	72
dívky	40	12	52
celkem	95	29	124

Tabulka č. 8: Rozdělení žáků podle místa bydliště

Graf č. 9

Poměr chlapců a dívek bydlících ve městě a na vesnici



Otázka č. 5

Setkal(a) ses někdy s protiprávním jednáním?

a) ano b) ne c) nevím

Ze 124 žáků odpovědělo **ano**, tudíž, že se setkalo s protiprávním jednáním 79 žáků, odpověď **ne**, tudíž že se s protiprávním jednáním nikdy nesetkalo uvedlo 32 žáků a odpověď **nevím** uvedlo 13 žáků.

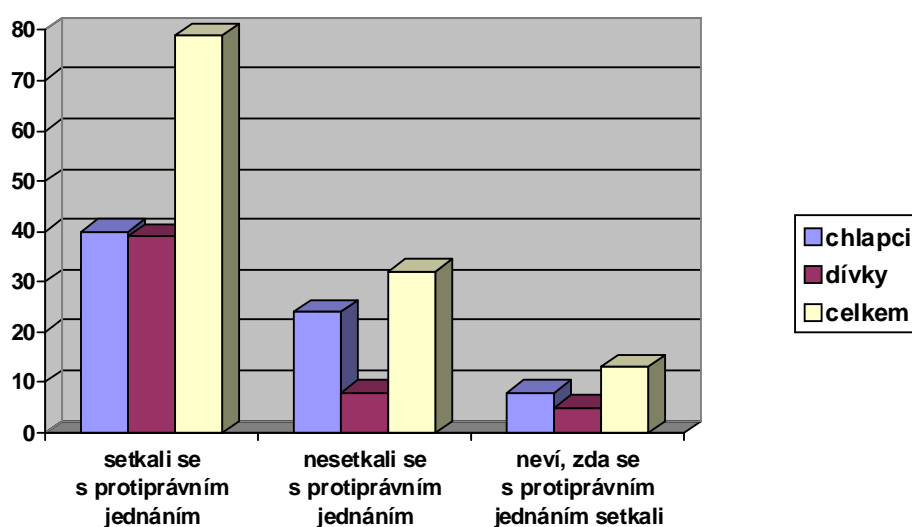
V tabulce č. 9 je zaznamenán přehled žáků, kteří se setkali s protiprávním jednáním, kteří se s ním neseťkali vůbec a těch, kteří se s ním nikdy neseťkali.

	Setkali se s protiprávním jednáním	Neseťkali se s protiprávním jednáním	Neví, zda se s protiprávním jednáním setkali	Celkem
chlapci	40	24	8	72
dívky	39	8	5	52
celkem	79	32	13	124

Tabulka č. 9: Rozdělení žáků podle toho, zdali se setkali s protiprávním jednáním

Graf č. 10

Grafický přehled žáků - problematika protiprávního jednání



V grafu č. 10 je znázornění počtu žáků, kteří uvedli, že se setkali s protiprávním jednáním, počet žáků, kteří se neseťkali s protiprávním jednáním a počet žáků, kteří nevědí, zda se setkali s protiprávním jednáním.

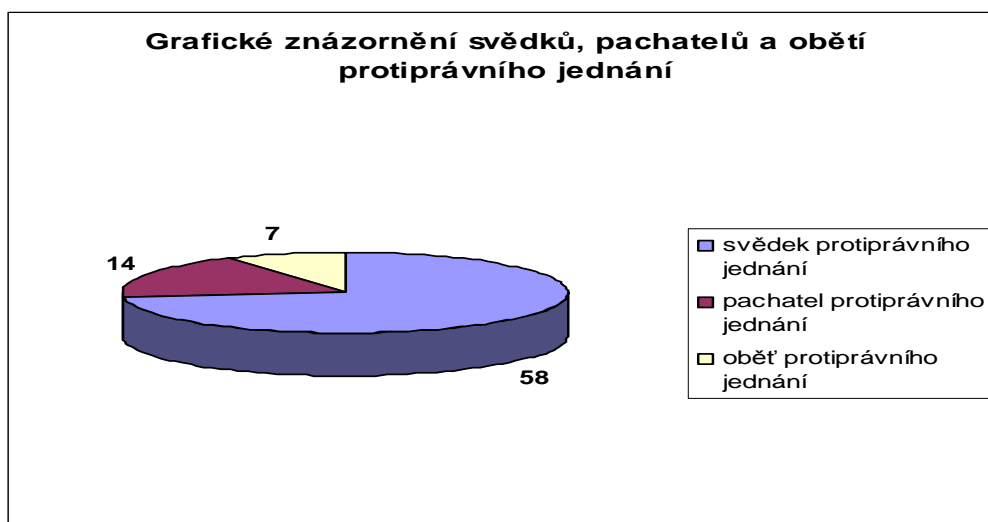
Otázka č. 6

Pokud ano, byl(a) jsi:

a) pouze svědkem b) sám (sama) pachatelem c) obětí protiprávního jednání

Ze 79 žáků, kteří odpověděli ano na otázku, zda se setkali s protiprávním jednáním, uvedlo 58 žáků, že bylo svědkem protiprávního jednání, 14 žáků, že bylo samo pachatelem a 7 žáků bylo obětí protiprávního jednání.

Graf č. 11



Otázka č. 7

Pokud ses takového jednání zúčastnil(a), označ jakého, pokud ani jedna z možností nevyhovuje označ ostatní a napiš, jaké jednání to bylo

- a) šikana (ve škole, v partě, v zájmovém kroužku apod.)
- b) krádež (v obchodech, kapesní, ostatní krádeže)
- c) sprejství (kreslení po fasádách domů, vagónech apod.)
- d) domácí násilí (napadání rodiče rodičem, napadání dítěte rodičem, psychické týrání)
- e) poškozování cizí věci (např. rozbíjení výloh, ulamování zrcátek u aut apod.)
- f) užívání drog (kouření marihuany, užívání pervitinu, extáze...)

- g) vydírání (někdo někoho nutí pod pohrůžkou násilí konat něco, co sám nechce)
- h) omezování osobní svobody (bránění ve svobodě pohybu)
- i) ublížení na zdraví (fyzické napadení se zraněním)
- j) ostatní - zde dopiš

.....

Žáci mohli u této otázky v dotazníku označit více možností, tudíž součet všech údajů nebude 124 jako je počet žáků - respondentů.

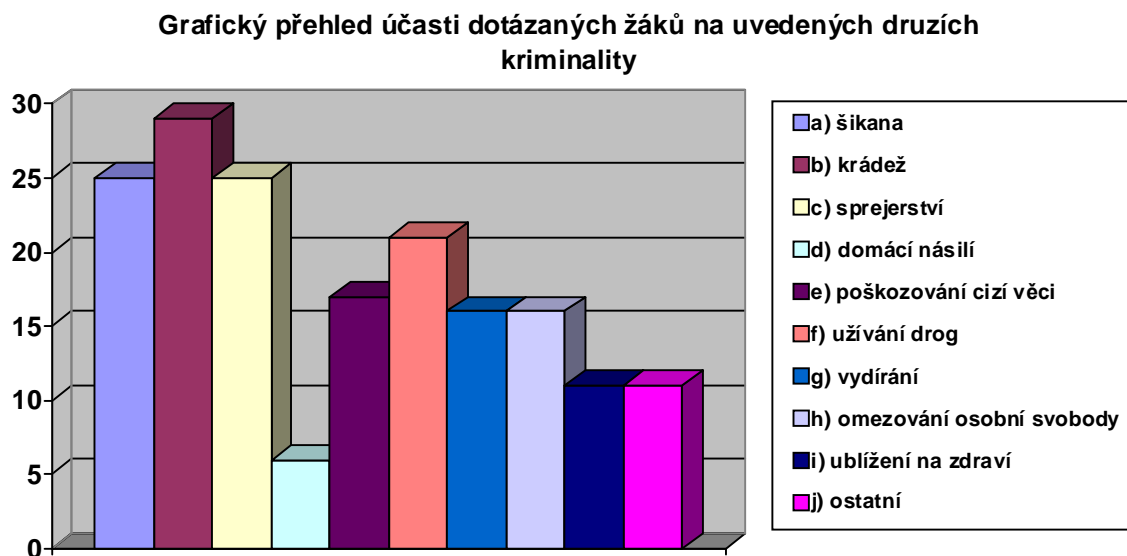
V tabulce č. 10 a grafu č. 12 můžeme vidět, že nejvíce účastenství v jakékoli formě (svědek, pachatel, oběť) bylo u krádeží, šikany, sprejerství a užívání drog.

Do kolonky ostatní (u otázky č. 7 písmeno j)) napsali žáci další možnosti. Bylo to přistižení u házení petard (1 žák), svědek psychického násilí (1 žák), útěk z „pastáku“ (výchovného zařízení pro mládež – 1 žák), účast na dopadení drogového dealera (1 žák), malé poškozování (1 žák), ale v největší míře a to 6 žáků uvedlo, že byli přistižení při kouření cigaret.

Druhy kriminality	Počty zúčastněných žáků
a) šikana	25
b) krádež	29
c) sprejerství	25
d) domácí násilí	6
e) poškozování cizí věci	17
f) užívání drog	21
g) vydírání	16
h) omezování osobní svobody	16
i) ublížení na zdraví	11
j) ostatní	11

Tabulka č. 10: Druhy kriminality a počty žáků, kteří se na ní účastnili

Graf č. 12



Otázka č. 8

Pokud bys věděl o nějakém protiprávním jednání, komu bys to oznámil, nebo komu by ses svěřil?

- a) rodiče b) sourozenec c) učitel, nebo výchovný pracovník
d) kamarád(ka) e) policie f) linka bezpečí, nebo podobná instituce
g) ostatní (uveď jinou možnost)

.....

Na výše uvedenou otázku odpovídali žáci v dotazníku rovněž s možností označení více odpovědí. z tabulky číslo 11 a následně z grafu č. 13 je patrné, že největší důvěru mají žáci ve své **rodiče**, následně v **policii**, svoje **kamarády** a **sourozence**.

Velmi překvapivé je, že svým učitelům, výchovným pracovníkům a lince bezpečí důvěruje jen velmi málo žáků. z celkového počtu 124 žáků – respondentů by pouze 3 žáci oznámili protiprávní jednání výše uvedeným lidem, nebo institucím, což je velmi málo.

Potěšující je ovšem důvěra ve své rodiče, v policii, ve své sourozence a kamarády.

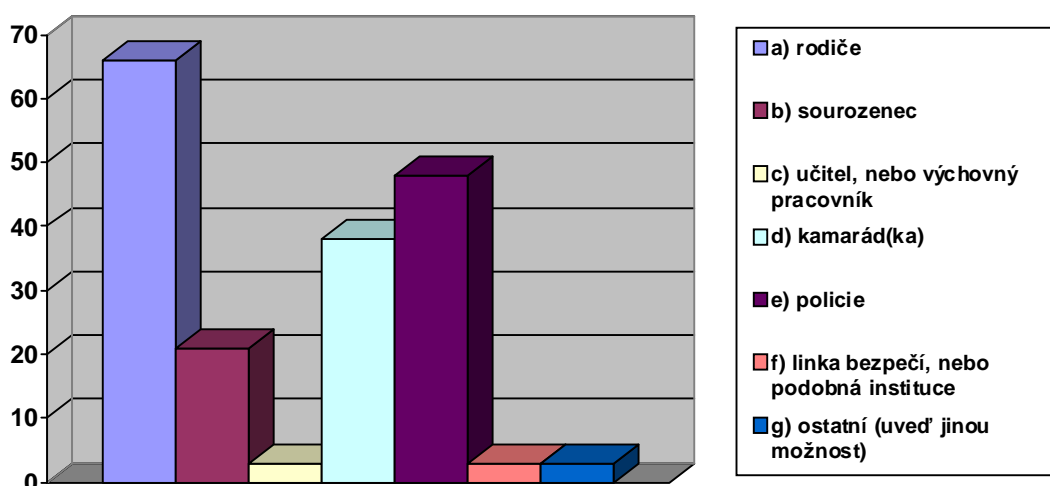
K možnosti g) u této otázky se vyjádřili z celkového počtu 124 žáků pouze 3 žáci, kteří všichni shodně uvedli, že by protiprávní jednání neoznámili **nikomu**.

Komu se žáci svěří nebo kriminalitu oznámí	Počty žáků
a) rodiče	66
b) sourozenec	21
c) učitel, nebo výchovný pracovník	3
d) kamarád(ka)	38
e) policie	48
f) linka bezpečí, nebo podobná instituce	3
g) ostatní (uved' jinou možnost)	3

Tabulka č. 11: Přehled možností komu se žáci svěří, nebo komu kriminalitu oznámí

Graf č. 13

Grafický přehled možností, komu žáci výskyt kriminality oznámí



Otázka č. 9

Co si představíš pod pojmem prevence kriminality?

U této otázky měli žáci prostor vyjádřit svůj názor, mohli napsat volnou formou, co podle nich znamená pojem „prevence kriminality“.

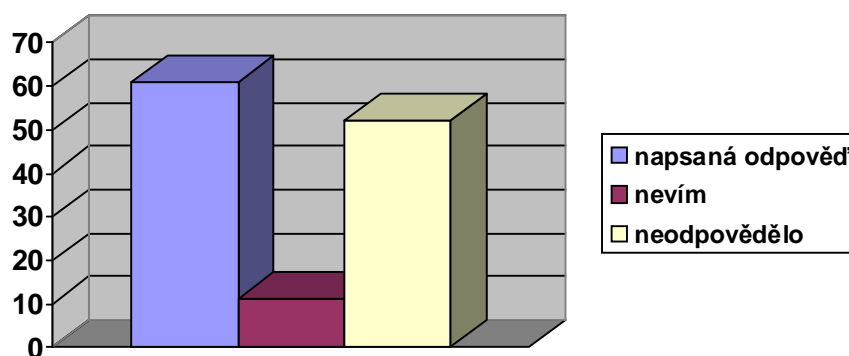
Z celkového počtu 124 žáků napsalo nějakou **odpověď 61 žáků**, **nevím** napsalo **11 žáků** a **prázdný prostor** pro vyjádření, tudíž nezodpovězenou otázku nechalo **52 žáků**.

Druh odpovědi	Počet žáků
napsaná odpověď	61
nevím	11
neodpovědělo	52
celkem	124

Tabulka č. 12: Přehled četnosti odpovědí žáků

Graf č. 14

Grafický přehled četnosti odpovědí žáků



Žáci, kteří odpovídali na otázku „Co si představíš pod pojmem prevence kriminality?“, odpovídali zcela nejednotně.

Odpovědi byli následující:

Pod tímto pojmem si například žáci představují: policisty kteří nás seznamují se zákony, násilí, kontrola přestupků, ochrana lidí a jejich práv, kontrola kriminálních činů, poučení mládeže o nejspřávnějším řešení, co nemáme dělat, seznámení s následky trestných činů, kamerový systém, který něco hlídá a lidi tam nebudou krást, upozorňování na zločiny, dodržování zákona, rozdíl mezi přestupky a trestnými činy, preventivní poučení o trestných činech, aby byla co nejmenší kriminalita, mluvení o kriminalitě, ochrana, poučení na přednášce, kontrola kriminality.

Velmi potěšujícím faktem bylo, že 12 žáků, kteří psali písemnou odpověď napsalo, že pod pojmem „prevence kriminality“ si představují dnešní přednášku.

Na dalších přednáškách tedy bude nutné pojem „prevence kriminality“ žákům náležitě vysvětlit.

Otázka č. 10

Pochopil(a) jsi z dnešní přednášky o prevenci kriminality mládeže rozdíl mezi přestupkem a trestným činem?

a) ano b) ne

Na tuto otázku odpovědělo ze 124 žáků respondentů :

- **ANO - 121** žáků,
- **NE - pouze 3** žáci

Z toho lze usoudit, že byl žákům dobře vysvětlen rozdíl mezi přestupkem a trestným činem, neboť problematice porozumělo 98 % žáků a pouze 2 % žáků problematice neporozumělo.

Graf č. 15



Otázka č. 11

Pochopil(a) jsi z dnešní přednášky rozdíl mezi násilnou a majetkovou trestnou činností?

a) ano b) ne

Z celkového počtu 124 žáků – respondentů odpovědělo na otázku č. 11:

- ANO – 97 žáků
- NE – 27 žáků

Z odpovědí na otázku, zda žáci pochopili rozdíl mezi násilnou a majetkovou trestnou činností lze usoudit, že v následujících přednáškách je třeba žákům ještě lépe tuto problematiku vysvětlit, neboť 78% žáků problematiku pochopilo a 22% žáků dle dotazníků nikoli.

Graf č. 16



Otázka č. 12

Co si myslíš, že jsme chtěli dnešní přednáškou tobě a tvým vrstevníkům říci?

Všech 124 žáků – respondentů se k otázce vyjádřilo. Většina žáků odpověděla, že se z přednášky dozvěděli, že se mají chovat slušně, že mají pomáhat druhým, jak se mají chovat, až budou trestně odpovědní, tzn. po dovršení 15. let věku, že nemají páchat přestupky, ani trestné činy, jak se mají chovat k ostatním lidem v životě. Dále žáci uvedli, že je přednáška měla poučit do budoucna, aby si „nezkazili“ život, dodržovali zákony naší republiky a chovali se podle nich a nastínila jim, co by následovalo, kdyby byli trestně stíháni.

Otázka č. 13

Co tě nejvíce zaujalo na dnešní přednášce Prevence kriminality mládeže? (např. které část přednášky, které téma..).

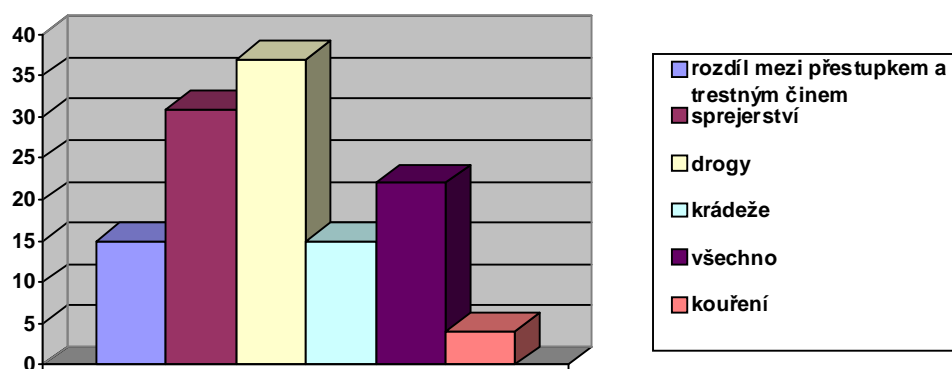
Na tuto otázku odpovědělo všech 124 žáků. Dle tabulky č. 13 a grafického znázornění v grafu č. 17, žáky nejvíce zaujalo téma, které se týkalo drog, dále téma sprejerství, téma rozdíl mezi přestupkem a trestným činem a krádeže. z celkového počtu 124 žáků zaujalo 22 žáků všechna témata, která byla obsahem přednášky.

Co žáky zaujalo na přednášce ?	Počty žáků
rozdíl mezi přestupkem a trestným činem	15
sprejerství	31
drogy	37
krádeže	15
všechno	22
kouření	4
Celkem	124

Tabulka č. 13: Přehled zájmu žáků o témata přednášky

Graf č. 17

Grafické znázornění zájmu žáků o témata přednášky



Následující 14. dotazníková otázka byla rozhodující pro vyhodnocení celého projektu „Prevence kriminality mládeže - přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“, proto byla vyhodnocena

dvakrát a to po první přednášce a následně po druhé přednášce. Po první přednášce byla analyzována z důvodu zjištění, co žákům na první přednášce chybělo a jaká témata by je ještě zajímala.

Otázka č. 14

Dotazník vyplněný po první přednášce.

Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět).

Všech 58 žáků – respondentů, kteří se zúčastnili první přednášky na téma „Prevence kriminality mládeže - přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“ odpovědělo na výše uvedenou otázku.

Z tohoto 23 žáků odpovědělo, že jim v přednášce nechybělo NIC, 18 žáků odpovědělo, že by se chtěli dozvědět něco na téma ŠIKANA, 14 žáků odpovědělo, že by je zajímalo téma DOMÁCÍ NÁSILÍ, 2 žáci odpověděli, že by je zajímalo téma ZNÁSILNĚNÍ, 1 žák by přivítal nějaký příběh z dětství, který ale blíže nespecifikoval.

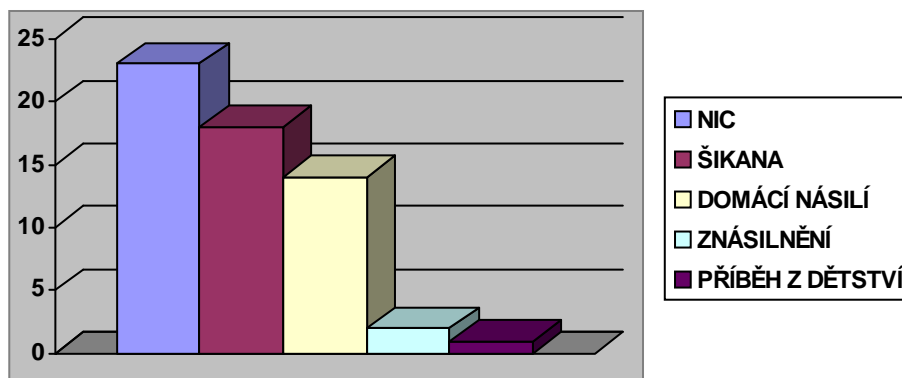
V tabulce č. 14 byl vytvořen přehled analýzy výše uvedené otázky a v grafu č. 18 grafické znázornění této analýzy.

Co na přednášce chybělo?	četnost odpovědí
nic	23
šikana	18
domácí násilí	14
znásilnění	2
příběh z dětství	1
celkem	58

Tabulka č. 14: Přehled témat, která žákům chyběla na první přednášce

Graf č. 18

Grafické znázornění četnosti odpovědí k otázce č. 14 po první přednášce



9.4 Zhodnocení otázky č. 14 „Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět)“.

Na základě analýzy dotazníkové otázky č. 14 po první přednášce na téma „Prevence kriminality mládeže - přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“ jsem došla k závěru, že přednášku je třeba ještě rozšířit o témata ŠIKANA a DOMÁCÍ NÁSILÍ.

Téma ZNÁSILNĚNÍ bych vzhledem k tomu, kolik žáků o něj projevilo zájem a vzhledem k jeho problematice zařadila do některé z dalších přednášek, které již budou realizované na učilištích a středních školách.

9.5 Přednáška na téma „Prevence kriminality mládeže“ pro žáky 9. třídy základní školy (přednáška č. 2 – doplněná přednáška).

Přednáška upravená na základě vyhodnocení dotazníků, které vyplňovali žáci po přednášce č. 1 .

Reagovala jsem na odpovědi žáků – respondentů a na tomto základě jsem ještě k původním tématům zařadila ještě téma ŠIKANA a

DOMÁCÍ NÁSILÍ. z původních témat jsem žádné téma z přednášky nevyločila, neboť si myslím, že pro žáky byla tato témata přínosem a po analýze dotazníků jsem vyhodnotila, že nebyly žádné negativní ohlasy na tato původní témata.

ZAČÁTEK PŘEDNÁŠKY

PŘEDNÁŠKA PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE PRO ŽÁKY 9. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Dobrý den. Jmenuji se Andrea Kittlerová a pracuji u Policie České republiky. v současné době se věnuji u policie prevenci kriminality.

Dnes jsem za Vámi přišla, abych vám řekla něco z problematiky práva v České republice a abychom společně vzhledem k vašemu věku pohovořili o otázkách právního vědomí, což znamená, abychom si ujasnili, co vůbec víte o tom, co můžete a nemůžete dělat a za jakých podmínek.

Dále bych s vámi chtěla pohovořit o problémech týkajících se páchaní trestných činů a o kriminalitě celkové, zejména pak o kriminalitě páchané mládeží. Pohovoříme si na téma se krádeží, které spadají do majetkové trestné činnosti, dále si řekneme něco o drogách a sprejerství.

Na závěr dnešní přednášky bych vám rozdala dotazník a požádala vás o jeho vyplnění. Dotazník se týká právě té dnešní přednášky, je anonymní, to znamená bez uvedení vašeho jména a jeho vyplnění je zcela dobrovolné. Přesto bych byla ráda, kdyby jste jej vyplnili samostatně a nebrali ho jen jako legraci, abych se po jeho vyhodnocení mohla zaměřit na témata a oblasti, které vám případně v dnešní přednášce chyběly, nebo na témata, o kterých by jste se chtěli dozvědět více.

Jistě již z hodin občanské nauky víte, co je základním pilířem práva v České republice.

.....

Otázka pro žáky:

„Víte, co je základním právem, základním zákonem v České republice?“

.....

Vy, kdo říkáte, že je to „Ústava České republiky“, máte samozřejmě pravdu. Ústava je zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků a od ní se odvíjejí všechny další zákony, nařízení a vyhlášky, které nesmějí být nikdy s Ústavou v rozporu. Pokud by v rozporu byly, byly by zrušeny. Ústava se skládá z 8 hlav a 113 článků.

Zákonem č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků je v naší republice Listina základních práv a svobod. Je to písemná právní norma a jsou zde zapsána práva a svobody občanů, které se vztahují na všechny osoby v naší republice, bez rozdílu věku, pohlaví, vzhledu, náboženského vyznání, barvy pleti. Nedodržení těchto práv je trestáno sankcemi a přísnými postihy. Listina základních práv a svobod má 6 hlav a 44 článků.

PRÁVA a jejich respektování a dodržování nám ukládají **POVINNOSTI**.
Základní obecné ustanovení v Čl. 1 Listiny základních práv a svobod je následující:

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou NEZADATELNÉ, NEPROMLČITELNÉ a NEZRUŠITELNÉ.“

Každý může činit, co **NENÍ ZÁKONEM ZAKÁZÁNO** a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Nyní bych vám chtěla říci něco k TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI.

Trestní odpovědností můžeme rozumět **OD KDY** a **ZA JAKÝCH PODMÍNEK** se stáváme trestně odpovědnými. Můžeme to také říci tak, že v případě spáchání trestného činu, budeme potrestáni dle **TRESTNÍHO ZÁKONA**.

Trestní zákon je zákon č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků. v současné době byl novelizován a nahrazen Trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010.

.....
Otázka pro žáky:

„Jestlipak mi někdo z Vás řekne, od kolika let věku zodpovídáte sami za to, když se dopustíte protiprávního jednání?“

.....

Věková hranice trestní odpovědnosti v České republice:

0 -15 let - nezletilí, 15 -18 let – mladiství.

V 15 letech dostanete občanský průkaz a **od 15 let jste také již jako mladiství trestně odpovědní**, to znamená, že si sami zodpovídáte za to, čeho se dopustíte, podle zákona jehož přesný název zní: Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů..

Hranice trestní odpovědnosti nejsou ve všech zemích stejné. Jako příklad můžeme uvést některé evropské státy. v Anglii jsou děti trestně odpovědné od 10 let, v Německu od 14 let, ve Francii od 13 let a v Řecku již od 12 let.

Podmínky trestní odpovědnosti v České republice:

1) osoba dovršila 15 rok věku - osoby mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, což neznamená, že jsou nepostižitelné – odpovědnost přechází v tomto případě na rodiče,

2) osoba je příčetná – to znamená, že netrpí duševní poruchou, pro kterou by v době páchání skutku nepoznala nebezpečnost činu pro společnost,

3) Osoba nejednala v nutné obraně, nebo krajní nouzi.

Přesné znění, paragrafu nutná obrana a krajní nouze je uvedeno v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

§ 13 Nutná obrana – čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící, nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Nutnou obranu bych vám jinak vysvětlila na příkladu tak, že pokud mě třeba někdo napadne holí a já se bráním nožem a způsobím pachateli újmu, nebudu za to potrestána, protože jsem se bránila. Toto však platí pouze v době, kdy na mě pachatel útočí a já se bráním. Pokud pachatel útočit přestane, já už na něj nemohu dále nožem útočit. v tomto případě by se již o nutnou obranu nejednalo a mohla bych být za jemu způsobenou újmu potrestána podle zákona.

§ 14 Krajiní nouze – Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajiní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

Krajiní nouzi bych vám mohla nastínit na příkladu, kdy vidím, že od sousedů v domě, kde bydlím je vidět pod dveřmi dým, já vím, že v bytě bydlí nemohoucí paní. v tomto případě nebudu čekat než přijedou hasiči a byt otevřou, ale dveře nějakým způsobem otevřu, nebo vyrazím, abych nemohoucí paní zachránila. Tímto vniknu do cizího bytu, což by za normálních okolností bylo trestné.

Dále si řekneme, co je trestný čin a co přestupek a jaký je mezi nimi rozdíl.

Trestný čin

Trestný čin je dle § 3 trestního zákona definován jako pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně. K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména:

- **významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen**, to znamená na co nebo na koho bylo útočeno,
- **způsobem provedení činu a jeho následky**, to znamená jakou zbraní a jak bylo útočeno a co bylo útokem způsobeno atd.,

- **okolnostmi, za kterých byl čin spáchán**, to je například by-li pachatel pod vlivem alkoholu, promýšlel-li svůj útok dopředu a připravoval se na něj, nebo jednal spontánně,
- **osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou**, zde můžeme rozeznávat, zda byl pachatel recidivista – to znamená páchá-li trestnou činnost opakovaně, byl-li při útoku brutální, co ho k útoku, nebo vůbec k páchání trestné činnosti vedlo.

Přestupek

Přestupek je zaviněné jednání, které porušuje, nebo ohrožuje zájem společnosti. Problematiku přestupků upravuje zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon jinak.

Spáchá-li mladistvý přestupek, policie předá věc správnímu orgánu – Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), zde se materiál založí do spisu, který je veden až do 18 let.

Takže abychom si to shrnuli, jaký je rozdíl mezi trestným činem a přestupkem?

U **přestupku** postačí **zavinění z nedbalosti**, pokud zákon nestanoví jinak. u **trestného činu** je třeba **zavinění úmyslné**, rovněž ale, pokud zákon nestanoví, že stačí zavinění z nedbalosti, nebo jiné podmínky.

Dalším kritériem pro kvalifikaci, zda se jedná o přestupek nebo trestný čin může být například u majetkových trestných činů hodnota.

Pokud někdo ukradne věc v hodnotě do 5.000,- Kč, tzn. věc za 4.999,- Kč a neužije pro její krádež násilí, spáchal přestupek. Pokud někdo ukradne věc v hodnotě 5.000,- Kč a výše, spáchal již trestný čin.

Ale pozor, pokud půjde někdo do obchodu, odcizí například láhev alkoholu v hodnotě 150,- Kč, je při krádeži přistižen ochrankou, nebo prodavačkou, o tu láhev se s nimi následně přetahuje, strká se s nimi a

nakonec s lahví z obchodu uteče, jedná se už rovněž o trestný čin. Pachatel si nechal láhev za užití násilí.

Za spáchané trestné činy může soud uložit tyto tresty:

- k) odnětí svobody – pachatel jde do vězení,
- l) obecně prospěšné práce – pachatel musí odpracovat soudem určený počet hodin např. při odklizení sněhu, uklízení odpadků, úpravě městské zeleně apod.,
- m) ztráta čestných titulů a vyznamenání,
- n) ztráta vojenské hodnosti,
- o) zákaz činnosti – např. lékař spáchal trestný čin z nedbalosti, je za něj odsouzen a trestem je, že nesmí vykonávat povolání lékaře třeba na 10 let,
- p) propadnutí majetku – majetek získaný trestnou činností propadne státu,
- q) peněžitý trest – pokuta,
- r) propadnutí věci, nebo jiné majetkové hodnoty,
- s) vyhoštění – cizinec, jež spáchal trestný čin je odsouzen k opuštění naší republiky,
- t) zákaz pobytu – soud zakáže pachateli vstup např. do města, nebo na fotbalový stadion apod.

Pokud spáchá trestný čin mladistvý, upravuje tuto problematiku samostatný zákon č. 218/2003 Sb. Je to zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

Mladistvému lze uložit v trestním řízení pouze tato opatření:

- d) výchovná opatření,**
- e) ochranná opatření,**
- f) trestní opatření.**

Výchovnými opatřeními jsou:

- dohled probačního úředníka,
- probační program,
- výchovné povinnosti,
- výchovná omezení,
- napomenutí s výstrahou.

Ochrannými opatřeními jsou:

- ochranné léčení,
- zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochranná výchova.

Druhy trestních opatření:

- obecně prospěšné práce,
- peněžitá opatření,
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody nepodmíněné.

Z přestupek lze uložit tyto sankce:

- e) napomenutí,
- f) pokutu,
- g) zákaz činnosti,
- h) propadnutí věci.

dále je možno uložit za přestupek ochranná opatření a to:

- c) omezující opatření,
- d) zabrání věci.

V přestupkovém zákoně je rovněž úprava pro případ, že přestupek spáchá mladistvý.

V §19 přestupkového zákona můžeme najít „Zvláštní ustanovení o mladistvých“. v odstavci 1) je uvedeno, že při posuzování přestupku osoby, která v době jeho spáchání dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok svého věku (mladistvý) se přihlíží ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži.

V odstavci 2) je napsáno, že přestupek mladistvého nelze projednat v příkazním řízení.

V odstavci 3) se hovoří o tom, že horní hranice pokuty se u mladistvých snižuje na polovinu, přičemž nesmí být větší než 2.000,- Kč. v blokovém řízení, to znamená třeba na ulici za znečištění veřejného prostranství (odplivnutí žvýkačky, odhození nedopalku cigarety) nelze mladistvému uložit pokutu vyšší než 500,- Kč. v odstavci 4) se praví, že zákaz činnosti lze mladistvému uložit nejdéle na dobu jednoho roku, nebránil-li by výkon této sankce jeho přípravě na povolání.

Ještě na vysvětlení pojmu probační úředník a probační program.

Probační úředník je pracovník Probační a mediační služby. Probační program je program prevence kriminality, kterým se zabývá Probační a mediační služba.

A co je probační a mediační služba?

Probační a mediační služba je instituce, která usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností.

Současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální

práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multi-disciplinární profese v systému trestní justice.

Cíle činnosti Probační a mediační služby.

Integrace pachatele – začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – snaha o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti – přispívat k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

KRÁDEŽ

V další části dnešní přednášky bych vám chtěla říci něco o trestném činu, který je bohužel v současné době jedním z největších problémů naší společnosti jak u dospělých tak i v případě mládeže. Určitě jste již slyšeli, že někdo, někde někdy něco ukradl, odborně řečeno odcizil.

Říká se, že krást se nemá.

Co je to vlastně krádež?

Krádež je, když si **někdo vezme věc**, která patří někomu **jinému**, **bez jeho souhlasu**. Například v prodejně to může být zboží, které patří **majiteli obchodu**, ve škole věc která patří **spolužákovi** atd..

Trestní zákon definuje v § 247 krádež takto:

Kdo si přisvojí cizí věc, tím že se jí zmocní, a

- f) způsobí tak škodu **nikoli nepatrnou** (min. **5.000.-Kč**),
- g) čin spáchá **vloupáním** (překonání jistící překážky za **použití síly**),

- h) bezprostředně po činu se **pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí** (nezáleží na hodnotě věci),
- i) čin spáchá **na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě,**
- j) byl **za takový čin v posledních třech letech odsouzen.**

Že **nemáme brát cizí věci** a že se v **obchodech za zboží platí**, to se učíme všichni již od malička. Pro některé děti je však lákavá představa, že si z obchodu odnesou něco bez zaplacení. Jednou nebo dvakrát to může vám projít, nikdo si ničeho nevšimne, ale jak se říká v jednom přísloví "tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne".

V dnešní době je **zboží v obchodech hlídáno za pomoci různé techniky** a také prodavačky si více hledí lidí, kteří se pohybují v obchodech a tak **bývá takový zlodějíček brzy odhalen**. Protože **věci, které se takto kradou v obchodech nejsou moc drahé**, jedná se v takových případech o **přestupek proti majetku podle § 50 přestupkového zákona (hranice 5.000,- Kč)**.

Pokud je tomu, kdo něco takového udělal **víc než 15 let**, může mu být za tento přestupek uložena **pokuta ve výši až 500,- Kč**. Pokud mu ještě není 15 let, odpovídají za něj tedy rodiče, kteří pak musí případnou vzniklou škodu uhradit. To však ale neznamená, že by z toho mladý zlodějíček vyšel úplně bez trestu.

Kromě ostudy a toho, že se událost řeší ve škole, je jednou provždy o tomto zlodějíčkovi zaznamenáno na Odboru sociálně právní ochrany dětí, který pracuje při každém Úřadu práce ve městech, že kradl a v budoucnu, když provede něco dalšího, tak se mu to může přičíst.

Důvody, pro které se takto krade, bývají různé. Někdo to dělá, aby vypadal jako hrdina před kamarády, někdo proto, aby prožil nějaké dobrodružství, další třeba nemá na nějakou věc peníze a tak jí prostě ukradne.

Pokud navíc při této krádeži použije násilí, nebo jen pohrůžky násilí, např. "Dej mi to, nebo tě zbiju!", v tomto případě již nepůjde o trestný čin **krádež**, ale o trestný čin **loupež** podle § 234 trestního zákona.

Dříve než to však udělá, měl by si rozmyslet, jestli mu ta chvíle obdivu, nebo to dobrodružství stojí za tu ostudu a nepříjemnosti pro něj i pro rodiče.

ROZDÍL MEZI NÁSILNOU a MAJETKOVOU TRESTNOU ČINNOSTÍ.

Nyní vám ještě řeknu, jaký je rozdíl mezi majetkovou a násilnou trestnou činností.

Majetková trestná činnost je **páchaná na cizím majetku**, můžeme zde jmenovat třeba právě krádež, sprejerství, podvod, zpronevěru a podobně.

Násilná trestná činnost je **páchaná na osobách**, zde můžeme jmenovat například znásilnění, vydírání, omezování osobní svobody, loupež, ublížení na zdraví a podobně.

DROGY

Nyní se pomalu přesuneme k dalšímu tématu, o kterém bych s vámi dnes chtěla hovořit. a tím tématem jsou drogy.

.....

Otázka pro žáky:

„*Co jsou vůbec drogy?*“

„*Setkali jste se s nimi někdy?*“

.....

Určitě jste se s tímto pojmem již všichni setkali.

Drogy jsou omamné a psychotropní návykové látky, které nepříznivě ovlivňují psychiku člověka, mění jeho prožívání, chování a

jednání, mění rovněž ovládací a rozpoznávací schopnosti a mají potenciál závislosti.

Co je považováno za omamné a psychotropní látky, jedy a prekursory, tedy látky podléhající zvláštnímu způsobu zacházení, které není možné běžně připravit, koupit nebo vlastnit, stanoví v příloze zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách.

Návykové látky se dělí na:

tvrdé x měkké lehké x těžké

Podle uzákonění se dále návykové látky dělí na **legální** (cigarety, alkohol) a **nelegální** (podle obsahu THC...), dále na látky alkoholového a nealkoholového typu.

Pravidelným užíváním drog vzniká tzv. závislost.

.....
Otázka pro žáky:

„Mohl by mi někdo z vás říci, co si představí pod pojmem závislost?“

.....

Závislost je odborně řečeno psychický i fyzický stav, který je důsledkem vzájemného působení drogy a lidského organismu. Je provázena změnami chování a reakcí, nutkání k opakovanému užití drogy.

Závislost je nevyléčitelná, můžeme ji převést do abstinence.

Na toto můžeme navázat pojmem:

Abstinenční syndrom – je to reakce organismu při nedostatku látky tedy drogy v lidském těle.

Užívání návykových látek dělíme do několika stádií.

Stádia užívání návykových látek (NL)

1. nulová fáze - ABSTINENT - ten kdo se s NL nikdy nesetkal,
2. 1. fáze – EXPERIMENTÁTOR - užívá NL nepravidelně, není zde rostoucí tendence užívání NV, látku užívá příležitostně, jen v určité situaci,

3. 2 fáze - UŽIVATEL - užívá drogy pravidelně, začíná se měnit struktura osobnosti, je nespolehlivý, začíná mít problémy v práci,
4. 3 fáze – ZNEUŽIVATEL - plně závislý na NV, pohlcen drogou, jedná se již o nestabilní osobnost, ztrácí rodinu, zaměstnání, jedinou potřebou je požití drogy.

DĚLENÍ DROG

Drogy dělíme podle esencí, na nichž jsou založeny na:

a) Kanabinoidy – založeny na látce, které vycházejí na extraktech z Cannabis, tedy z konopí setého. Vyvolávají euforii, která se mění na apatii. Mohou vést k poruchám chování, paranoii.

Patří sem **MARIHUANA** – její uživatel má červené zorničky, tupý zrak, euforii. Dlouhodobé užívání této drogy vede ke ztrátě hmotnosti. Marihuana má velice špatný vliv na děti. Většina výzkumů potvrzuje, že marihuana má na uživatele negativní mentální, emocionální a fyzický dopad.

Droga marihuana se získává ze sušeného listí a kvetoucích výhonků Cannabis sativa a obsahuje 426 chemikálií, které se při kouření promění ve 2000 nových chemikálií. Více než 70 z nich jsou kanabinoidy a nebyly nalezeny v jiných rostlinách. Síla marihuany je dána množstvím THC (tetrahydrocannabinol), který obsahuje, čím víc THC obsahuje, tím se stává silnější a škodlivější.

Dále sem patří **HAŠIŠ** a **HAŠIŠOVÝ OLEJ**.

b) Stimulační drogy – mají stimulační, povzbudivý účinek. Uživatel nepotřebuje jíst, spát, je nabuzený, po odeznění přichází zimnice, nevolnosti, třasy, zvracení. Abstinenční syndrom – deprese, únava, poruchy spánku, sebevražedné úmysly.

Patří sem : **KOKAIN** – účinky se dostavují ihned po podání, do několika sekund, trvají jen ½ hodiny. Aplikuje se šňupáním, do žil, orálně, žvýkáním listů. Příznaky – uživatel má rozšířené zorničky, změněný stav jedince, může docházet ke krvácení z nosu, je poškozena nosní sliznice. Uživatelům těchto drog se říká „veselí feťáci“. Tato

droga má nebezpečné dopady – epileptické záchvaty, nezvratné poškození sliznice.

PERVITIN- vyvolává zvýšenou aktivitu, po odeznění pocitu zmatenosti, strach, pocity pronásledování, deprese, po vysazení drogy i několikadenní spánek.

CRECK – aplikuje se kouřením ve spojení s marihuanou, vyvolává prudké změny nálad u člověka. Působení této drogy na člověka je 10 minut. Užívání může vést k celkovému zhroucení organismu.

Na této droze je vysoký stupeň závislosti – již první 2 – 3 dávky vyvolávají závislost!!

c) Halucinogeny – jsou to přírodní a syntetické látky, které vyvolávají halucinace a změny vnímání – patří sem **LSD, LYSOHLÁVKY, DURMAN, MUCHOMŮRKY** (z nich bílé kuličky, které se pak suší a ty se pak kouří), **KOUŘENÍ ŠALVĚJE**

d) Opiáty – patří do tvrdých drog, existuje u nich vysoké riziko závislosti - název mají po **OPIU** – produkt máku setého. Jedinec po jejich požití má tyto projevy: otupělost, zúžené zornice, je apatický, dochází u něj ke zhoršení pozornosti a zhoršení úsudku, dochází ke snížení frekvence dech – může se udusit. Pokud je u něj abstinenci příznak, projeví se jako projev chřipky, dojde ke změně nálad, k nevolnosti od žaludku, k bolesti svalů a kloubů. Závislost se vyvíjí po užívání po několika týdnech.

Patří sem: **OPIUM** – získává se z máku setého v době dozrávání nažezáváním nezralých makovic. Aplikace : požíváním nebo kouřením.

HEROIN – nejnávykovější látka - při první aplikaci se nemusí dostavit žádné příznaky, jedinec si tedy zvýší dávku, čímž se může předávkovat. Příznaky: jedinec nereaguje na světlo, zornice se nezužují, jedinec je vzdálen realitě, dochází u něj k útlumu, má snížený práh bolesti.

Tyto drogy (opiaty) rychle pronikají do mozku, působí až 7 hodin. Aplikují se nitrožilně. Zde je velké nebezpečí nakažení virem HIV, žloutenkou, zničení žil.

MORFIN – získává se lékařsky (dostupný v lékařském prostředí), je proti bolesti- po heroinu druhá nejnávykovější látka - jeho rozšíření je lékařskou dostupností - účinek nastává po 20 minutách, trvá 2 – 3 hodiny. Aplikace: nitrožilně, šňupáním, ústně. Abstinenční příznaky: jako chřipka.

CODEIN – používá se lékařsky, může se aplikovat podkožně, orálně, do svalu (intramuskulárně). Po požití drogy na prázdný žaludek se účinek dostaví do 10 minut, vrchol účinku je do 1 hodiny, odeznívá po 3 – 4 hodinách. Projevy po jeho požití – euforie, pocit tepla, spokojenosti. Codein má slabší účinky než morfin nebo heroin a v těle se mění na morfin. **BRAUN** – silnější derivát Codeinu. **METADON** – uměle vytvořený opiát (je syntetický). Aplikuje se injekčně a má dlouhou dobu trvání – až 47 hodin.

e) Tlumící látky - látky, které mají vliv na psychiku člověka, kterou svým účinkem utlumují.

Patří sem: sedativa (léky – rohypnol, diazepam), anestetika, rajský plyn, hypnotika.

f) Těkavé látky – jsou charakteristické zápachem (uživatelé je inhalují).

Patří sem: organická rozpouštědla, ředidla, lepidla, toluen.

Po jejich požití je člověk v euforii, má zrakové halucinace, požíváním zde vzniká riziko demence, paranoii, dochází k rozkladu osobnosti jedince až ke smrti.

g) Barbituráty – jsou deriváty kyseliny barbiturové, mají vysoký tlumící účinek na centrální nervovou soustavu. Používají se jako sedativa, anestetika, antiepileptika, méně často jako hypnotika. Jsou účinné také jako protijedy DDT, strychninu apod.

Přechovávání omamných a psychotropních látek je vždy protiprávním jednáním. Množství, které má člověk u sebe je rozhodující pro to, aby bylo toto protiprávní jednání blíže kvalifikováno. Jednoduše řečeno –

množství má vliv na to, jestli se držitel dopouští přestupku nebo trestného činu.

Mezi drogy – návykové látky patří také alkohol a tabák.

.....

Otázka pro žáky:

„Řekněte mi, od kolika let věku je u nás legální pití alkoholu a kouření cigaret?“

.....

Kdo říká, že od 18 let, má pravdu.

A teď si řekneme něco o alkoholu.

ALKOHOL

Alkohol je nejrozšířenější návyková látka. u nás se jedná o drogu legální, která má poměrně vysoké riziko ztráty kontroly a vzniku závislosti. Závislosti u nás propadne 4-5% pravidelných konzumentů. Čím dříve se začíná alkohol konzumovat, tím vyšší je riziko vzniku závislosti a zdravotního poškození a právě alkohol se stává často tak zvanou spouštěcí drogou, tedy první v řadě konzumovaných později nelegálních drog.

Tolerance vůči nadměrné konzumaci alkoholu je u nás příliš vysoká. Nejen, že se již zapomíná, že „normální je nepít“, ale často již od početí předurčujeme našim dětem stejnou cestu i osud.

Bylo prokázáno, že když konzumuje alkohol žena v těhotenství, způsobuje při pití většího množství závažné poškození plodu a různé genetické změny, ale bylo rovněž prokázáno, že i při pití malého, ale pravidelného množství alkoholu v těhotenství jsou způsobovány změny v organismu dětí a zvyšuje se riziko rozvoje závislostí.

.....

Otázka pro žáky:

„Víte, co může alkohol způsobit ve vašem těle?“

.....

Vliv alkoholu na organismus dětí

Alkohol je tělu cizí, vysoce toxická látka. Její účinek se organismus snaží minimalizovat tím, že ji odbourává játry, které jsou tím nejvíce poškozovány. Neodbouraná část se poté dostává do všech orgánů, vyvolává samotný přímý účinek v mozku, který se projevuje stavem opilosti, ale také tyto orgány dál poškozuje.

Děti a dospívající jsou ještě ve vývoji a proto je toto poškození závažnější a ve svých důsledcích velmi nebezpečné.

Negativními důsledky požívání alkoholu na buňky mozku a tím na jeho funkci je zhoršení paměti a schopnosti učení, dále dochází k poškození žaludeční a střevních sliznic – to vede ke zhoršenému využití potravy ve prospěch organismu (průjmy, zácpa, nechutenství, úbytek na váze), dochází rovněž k poškození jater, cév, změnám krevního tlaku atd.

Pokud je někdo opilý, projeví se to například euforií, mnohmluvností, zvýšeným sebevědomím, sníženou sebekritikou, snížením zábran (děláte, to , co by jste ve střízlivém stavu neudělali – pokřikování na ulici, pokřikování na číšníka apod.), až agresivitou (pod vlivem alkoholu jsou lidé siláci), následně přichází únava, ospalost, spánek, bezvědomí a i smrt.

Je prokázáno, že i mírné poškození paměti a schopnosti učení alkoholem vede k horším studijním výsledkům. Poškození paměti v dospělosti může přetrvávat, i když spotřeba alkoholu neroste.

Dalším rizikem pití alkoholu jsou různé úrazy, dopravní nehody, otravy, sebevraždy, sexuální násilí a nebezpečný sex, násilná trestná činnost, rychlý rozvoj závislosti na alkoholu nebo přechod od alkoholu k jiným drogám.

.....

Otázka pro žáky:

„Kdo z vás kouří, nebo kouřit cigaretu alespoň jednou zkusil?“

.....

KOUŘENÍ - TABÁKOVÁ ZÁVISLOST

Závislost na nikotinu patří k nejsilnějším a nejhůře léčitelným závislostem. Na nemoci související s kouřením u nás umírá kolem 60 lidí denně. Tabák se velmi často stává doplňkovou drogou, její konzumace je spojena s konzumací dalších drog.

Čím dříve člověk začíná kouřit, tím vyšší je pravděpodobnost, že se stane silným kuřákem. v současné době kouří téměř stejně dívek jako chlapců.

Ještě bych chtěla uvést, že je vědecky ověřeno, že existuje celá řada „závislých“, kteří se dokázali zbavit „tvrdých“ drog, ale nikdy nedokázali přestat kouřit.

Nikotin obsažený v cigaretách je prudký jed. Smrtelná dávka se pohybuje kolem 50 mg a může být obsažena i v 1 cigaretě, ale při kouření se z ní vstřebává 1-2 mg nikotinu, u doutníků až 10 mg.

Organismus si na nikotin velmi rychle zvyká, vzniká rychlá tolerance, což mnoha kuřákům umožňuje, aby během 24 hod. překročili smrtelnou dávku.

Projevy otravy nikotinem:

bledost, studený pot, nutkání na zvracení, závratě, bolest hlavy, skleslost.

V důsledku kouření dochází u kuřáků k onemocnění dýchacích cest, plic, trávicího ústrojí, infarktům, cévním onemocněním, nádorovým onemocněním, předčasnému stárnutí kůže, u mužů dochází k poklesu potence, či dokonce k neplodnosti, u žen k poruchám menstruace, v těhotenství k potratu plodu, děti kuřaček mívají všeobecně nižší porodní váhu a následné problémy s dýchacím ústrojím.

Takže je jen na vás, abyste zvážili možná rizika a následky vaší nerozvážnosti, než zkusíte první cigaretu, neboť již po pár vykouřených cigaretách může vzniknout závislost, která se později velmi těžko léčí.

Jak odmítat alkohol a drogy

Jistě jste se již setkali se situací, kdy vám někdo nabídl alkohol nebo cigaretu. i když jste si ji vzít nechtěli, nakonec jste přece jen podlehli a to jen proto, aby vás ostatní nepovažovali za někoho méněcenného, abyste se před nimi tzv. neshodili.

Tak si dobře zapamatujte tuto větu: **KDO NEUMÍ ODMÍTAT NENÍ SVOBODNÝ.**

Kdo z vás si váží sám sebe, ten se snaží chemii vyhnout.

.....

Otázka pro žáky:

„Proč si myslíte, že jsou drogy mladým lidem nabízeny?“

.....

Je to právě proto, že ten, kdo nabízí drogu, sleduje svůj zisk. Vy si drogu vezmete, pár prvních dávek dostanete zadarmo a pomaloučku vznikne závislost a pak už vám nezbude nic jiného než si drogu kupovat.

Jak se alkohol a drogy nabízejí?

Většinou vám dealer, nebo ten kdo vám chce drogu vnutit tvrdí, že se nic nestane, případně vám lživě řekne „bude ti fajn“ (za krátké obluzení se však později platí utrpením). Často je také slyšet odvolání na to, že to zkoušejí všichni, někdy nás skrytě podbízejí číšníci slovy „dáš si něco?“, nebo „dáte si pivko dámy?“. Zde je pak cílem pouze číšníkův výtěžek.

Jak tedy odmítat?

1. Je dobré mít takové zájmy a koníčky, které se s alkoholem ani drogami neslučují (sport apod.) a také najít si takové přátele, kteří se alkoholu a drogám vyhýbají, potom nebudete v situacích, kdy budete muset odmítat.
2. Musíte být silní a neoblomní, nabídku ignorovat, situaci rázně ukončit, odejít.

3. Prostě říci NE! Podle úspěšné kampaně v USA „Prostě řekni NE!“ na nabídku energická odpověď NE! bez jakéhokoli vysvětlování.
4. Odmítněte s vysvětlením. je třeba vysvětlit, že neodmítám toho, co nabízí (může to být totiž náš kamarád), ale to, co nabízí tj. drogu a vysvětlím, proč ji odmítám.
5. Porouchaná gramofonová deska – je to jedna z technik asertivity, opakování stále stejné věty. Nic nevysvětľujete, nevedte žádný dialog. Opakujte jedno slovo např. „NECHCI“ apod.
6. Odmítněte protiútokem – ten kdo nám drogu nabízí se někdy snaží o to, aby nám snížil sebevědomí. Tak nám řekne: „Napij se a nedělej ze sebe kdovíco!“ Místo vysvětlování stačí když přejdete do protiútku a řeknete: „Ty zrovna pivu nejlepší reklamu neuděláš!“.
7. Nabídka lepší možnosti – pokud nám na někom záleží, nabídneme mu lepší možnost a uvidíme, o co mu vlastně jde. Místo na oslavu, kde se asi bude fetovat, můžu vzít přítelkyni do kina.
8. Odmítnutí jednou provždy – toto je vhodné použít tam, kde chceme předejít dalšímu nabízení či přemlouvání v budoucnu. Jednoduše vyjádřím stanovisko slovy např. „Díky, já nekouřím“ nebo „Nefetuju ze zásady“.
9. Odmítnutí jako pomoc – odmítáním drog člověk zároveň pomáhá ostatním, aby byli lepší. Osobní příklad může ostatní přimět k zamyšlení se sama na sebou. Člověk se může stát osobností, kterou druzí nemanipulují, ale která sama udává tón.

Na závěr tohoto tématu se ještě zmíním o právních předpisech, které tuto problematiku upravují.

Jsou to tyto právní normy::

- zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů,
- zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích,
- zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon.

Dalším tématem o kterém nyní budeme hovořit je sprejerství.

SPREJERSTVÍ

.....

Otázka pro žáky:

„*Co je to sprejerství?*“

„*Setkali jste se s ním někde?*“

„*Víte kde a jak vzniklo sprejerství?*“

.....

Odborníci na toto téma tvrdí, že již v dávných dobách v pravěku je možné považovat za výtvarnou práci ve veřejném prostoru jeskynní malby. v dějinách starověku je graffiti přítomno v Římském impériu, (zachovalé dodnes např. v Pompejích) a Egyptě zpravidla jako anonymní škrábání do omítek v podobě nadávek, vyznání lásky nebo reklamy na nevěstinec. Na fasádách objektů byly uplatňovány techniky **sgrafita** jako proškrabávání do různobarevných vrstev povrchové úpravy zdiva, nebo **fresky** kdy jsou barvy nanášeny na vícevrstvou čerstvou vlhkou omítku. Spontánní rytí do dřeva a škrábání do omítky se objevuje na našem území ve středověku a zachovalo se na hradech nebo historických vojenských objektech a jejich studiem se zabývá **epigrafika**.

Dnešní graffiti však žije z odkazu novodobé historie v USA.

Novodobé graffiti je druh výtvarného umění, jež vzniká pomocí aerosolových sprejů nebo fix aplikovaných zejména na zdi ve veřejném prostoru.

Poprvé se objevilo v šedesátých letech ve Philadelphii a postupně se rozšířilo hlavně do New Yorku, kde vyvrcholilo v letech sedmdesátých. Prvním známým **writerem** se stal TAKI 183. Poslíček s pizzou, který si roku 1969 na fasádě domu ve Philadelphii všiml nápisu JULIO 204. 204 mělo značit číslo ulice, kde pravděpodobně

onen Julio bydlel. TAKI (vlastním jménem Demetrius) se nechal inspirovat a doslova celé město označil svým tagem TAKI 183. v té době nebylo na tento čin pohlíženo jako na vandalství, ale spíše jako na kuriozitu. o období let 1972-75 hovoříme jako o **zlatých létech**. v té době prodělalo graffiti obrovský stylový vývoj. Skoro neexistovaly postihy a města si se sprejery nevěděla rady. Ti tak měli volné pole působnosti.

Čím více se podobných značek objevovalo, začalo jejich množení být i otázkou prestiže - kvantita hrála důležitou roli. Postupem času bylo nutné jednotlivé podpisy odlišovat, dávat jim styl, aby byly na první pohled rozeznatelné a nezaměnitelné.

Počátek graffiti v Česku.

V Česku je počátek spojen s koncem totalitního režimu okolo let 1989 a to ještě nespojovaného s hip hop stylem. Jako rok nástupu se udává 1993, kdy již několik jedinců na graffiti pracovalo (Maniac v Ostravě od roku 1987, Timothy v Jaroměři, Mascee, Chise, CSB a BC v Praze). Zdrojem informací bylo cestování ze zahraničí a do zahraničí a neoficiální distribuce zahraničních časopisů. Autoři se mezi sebou napříč republikou znali a setkávali se i v běžném životě, hip hop jako životní styl nehrál ještě významnou roli.

Popularizaci v Česku umožnil od roku 1994 hudební časopis **Poplife** rubrikou **Graffiti Art**, později časopis o skateboardingu a snowboarding **Board**. Tím se výrazně zvýšil počet autorů a mohou tak vznikat četné skupiny (anglicky crew). Po roce 2000 se počet autorů zvyšuje, vznikají první legální plochy a systematicky organizované potírání děl případně i přistižených autorů.

.....
Otázka pro žáky:

„Víte jak je v České republice právně kvalifikováno sprejerství?“

„Je to trestný čin nebo přestupek?“

.....

Právní úprava trestného činu poškozování cizí věci – „sprejerství“

Ačkoli se vám může zdát pomalování nějaké zdi, domu nebo vagónu, jako velké dobrodružství a legrace, v trestní rovině už to zase taková legrace není. Sprejerství je totiž u nás kvalifikováno jako trestný čin proti majetku a to podle § 257b trestního zákona. Trest za sprejerství je odnětí svobody až na jeden rok, nebo peněžitý trest. Pokud spácháte tento trestný čin opakovaně, nebo jako člen organizované skupiny, nebo posprejujete věc, která je chráněna podle zvláštních předpisů nebo způsobíte škodu v hodnotě půl milionu a výše, můžete jít do vězení na půl roku až na tři roky, nebo zase dostat peněžitý trest. Pokud sprejerstvím způsobíte škodu nad 5 milionů, můžete jít do vězení na 2 roky až 8 let.

Takže hloupé žerty stranou a raději se vrhněte na nějakou prospěšnou činnost, nebo se informujte o legálních plochách na sprejování, které již v Jihlavě určitě jsou a sprejujte tam. Určitě by vám nebylo milé, kdybyste si postavili dům, nebo garáž, s čistou novou omítkou a pak by vám fasádu někdo v noci „ozdobil“ nějakou svojí malůvkou. Byli by jste určitě hodně naštvaní, protože byste fasádu museli nechat opravit, museli byste koupit barvu, ale hlavně by vás to stálo spoustu práce a peněz. Proto je třeba vždycky přemýšlet, jak by se to líbilo vám, ještě předtím, než něco podobného děláte.

Nyní se dostáváme k tématu, se kterým se může setkat každý z vás již ve vašem věku. Je to problém šikany.

ŠIKANA

.....

Otázka pro žáky:

„Kdo mi řekne, co je šikana?“

.....

Takže já se vám nyní pojem šikany budu snažit vysvětlit.

Šikana (anglicky bullying) označuje fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu. Dochází k ní ve všech skupinách věkových i sociálních. Setkat se s ní můžeme v jakémkoliv typu škol a školských zařízeních, v armádě, sportovním klubu, ve vězení, ale i v rodině (zaměřena na neoblíbené dítě) či v zaměstnání (podle toho, zda je původcem kolega či nadřízený, mluvíme o mobbingu nebo bossingu).

Dnes je však častěji používáno jako synonymum pro psychotraumatizaci ve skupině, je označením pro opakované týrání, zotročování, ponižování nebo omezování jedince nebo skupiny jiným jedincem nebo skupinou prostřednictvím agrese či manipulace.

Varianty šikany jsou velmi různé, stejně jako metody, kterými je prováděna. Zpravidla má agresor nad obětí fyzickou či početní převahu. Následky šikany si do dalšího života odnášejí všichni zúčastnění, největší dopad má ale pochopitelně na oběť.

Šikana může mít fyzickou i psychickou podobu a projevuje se ve všech skupinách věkových i sociálních. Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech nabýt i rysy organizovaného zločinu.

Na šikanu lze z psychologického hlediska nahlédnout ze tří pohledů:

pohled z vnějšku – jako na nemocné chování,

a dva pohledy zevnitř - šikana jako závislost a těžká porucha vztahů ve skupině.

Závislost na šikaně

Na počátku závislosti na šikanování je běžné hraní se strachem. jde o to, nachytat nebo dokázat tomu druhému, že má větší strach než já a svůj strach dokonale skrýt. z počátku je to legrace, která se pak přesmykne do závislosti, jakou známe u drog.. Agresor prožívá při trápení oběti příjemné pocity slasti , které chce opakovat a samozřejmě zvyšovat.

Agresoři bývají starší, fyzicky vyspělejší jedinci nebo skupina disponující početní převahou. Šikanující mnohdy pochází z prostředí, kde je agrese prostředkem jednání. **K šikanování ho často vede vlastní zakomplexovanost, nedostatek sebevědomí a nejistota.** K oběti bývá bezohledný a mnohdy ji považuje za méněcennou.

Obětí bývá často jedinec, který se nějak odlišuje. Spektrum odlišností je velké, nejčastěji jsou šikanováni jedinci, kteří jsou odlišní vzhledově, sociálně či fyzicky, lidé úzkostní, plaší, či ti, kteří se odlišují rasově, národnostně, vyznáním nebo chováním. Stejně tak se může obětí stát nový člen skupiny (nový žák, spolupracovník).

Šikanující i šikanovaní mají některé společné rysy. Mají horší výsledky ve škole nebo v práci, jsou v kolektivu méně oblíbeni, mívají nižší sebevědomí a častěji mají problémy v rodině. v jedné osobě se také může spojovat role oběti a agresora.

U těchto tzv. „agresivních obětí“ jsou ještě umocněny negativní důsledky šikany ve srovnání s jednoznačnými oběťmi či jednoznačnými agresory.

Šikanování se týká všech členů skupiny, v níž k ní dochází. Šikanování proto negativně postihuje oběť, ale i agresora a ostatní členy skupiny. Zasáhnout však může i jedince stojícího mimo skupinu, například rodiče šikanovaného.

U agresorů dochází k upevňování antisociálních postojů. Odnášejí si zkušenost, že agresivní chování je možné využívat k osobnímu prospěchu. v dalším životě pak mají častěji problémy se zákonem.

Oběti šikany trpí pochopitelně nejvíce. u šikanovaných jedinců dochází ke zhoršení školního prospěchu, budeme-li mluvit o šikaně ve škole a k záškoláctví. Klesá jejich sebevědomí a sebehodnocení, mají problém s navazováním vztahů.

Deprese a apatie může šikanovaný řešit útekem k drogám a alkoholu. v závažnějších případech může přistoupit i k pokusu o sebevraždu.

Takže jak vidíte - začíná to nevinně, končí často tragicky.

Doufám, že jsem vám alespoň troch tímto tématem nastínila problém šikany a že nad ním budete také ještě trošku přemýšlet, protože následky šikanování jsou někdy opravdu hrozivé a hlavně zcela zbytečné.

Posledním dnešním tématem je domácí násilí.

DOMÁCÍ NÁSILÍ

.....

Otázka pro žáky:

„Slyšeli jste někdy pojem „Domácí násilí“?“

„Kdo z vás by mi mohl říci, co to je, nebo co si pod tím představuje?“

.....

Domácí násilí je násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě a lidské důstojnosti, a to v bytě, nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje.

Z bezpečného a pohodového prostredia domova sa stáva prostredie, kde pocit bezpečia není, odehrávajú sa zde dlhodobé, traumatizujúce zážitky.

Formy domáciho násilí

- **PSYCHICKÉ** - ponižování, urážení, obviňování, zákazy, zavražďování, hrubé chování až vyhrožování, vydírání, ničení věcí oběti, terorizování,
- **EMOCIONÁLNÍ** – soustavná kontrola – co dělá, s kým se stýká, kam chodí, zesměšňování, citové vydírání, výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu,
- **FYZICKÉ** – facky, bití rukama nebo předměty, kopání, škrcení, svazování, ohrožování bodnou nebo palnou zbraní, odepírání spánku a jídla až po útok na život,
- **SEXUÁLNÍ** – znásilnění, nucení proti vůli různým sexuálními praktikám, sexuální napadání,
- **SOCIÁLNÍ** – zákazy kontaktů s rodinou a s přáteli, cílem je sociálně oběť izolovat, využívání dětí nebo jiných osob jako prostředek nátlaku na oběť,
- **EKONOMICKÉ** – omezování přístupu k penězům, neposkytování peněz na domácnost nebo na děti, kontrola nad příjmy a výdaji oběti.

Domáci násilí může být namířeno proti komukoliv v domácnosti (partner, manžel, děti, rodiče,...) a na všechny věkové kategorie v rámci blízkého vztahu.

Abychom mohli říci, že se jedná o domáci násilí, je třeba toto nejdříve vyhodnotit. Jednání agresora (tak se říká útočníkovi), musí vykazovat určité znaky.

O domácí násilí se jedná skutečně jen tehdy, jsou-li přítomny všechny tyto znaky:

- 1) jednání musí být opakované – dlouhodobé, na pokračování,
- 2) jednání musí eskalovat – stupňovat se (nejdříve nadávky, pak facky...),
- 3) jasné rozdělení rolí – blízké osoby v pozici agresora,
- 4) skrytost – místo páčání je skrytá domácnost, uvnitř bytu, domu (agresori neútočí na veřejnosti).

Zdánlivý kruh násilí je ve skutečnosti spirála a po každém dalším incidentu se snižuje naděje, že by násilí ze vztahu mohlo samo vymizet.

Tak se oběť dostává do bodu, kdy hodnotí, zda nebude lepší z násilného vztahu odejít.

Domácí násilí je odlišné od jiných druhů trestné činnosti tím, že k němu dochází v soukromí uvnitř intimního vztahu dvou lidí, pachatel zůstává na místě činu a oběť je izolována od zdrojů možné pomoci.

A nyní vám ještě řeknu, jak se projevuje násilná osoba.

- násilná osoba (agresor) si sklon k násilí často přináší ze své původní rodiny (oběť, nebo svědek DN v dětství),
- považuje násilí za správný způsob řešení konfliktů v partnerství a v rodině,
- má nízké sebevědomí, neustále se snaží někoho kontrolovat, vychovávat a omezovat blízké,
- násilná osoba není schopna vyjadřovat své city, ani není schopna hlubších mezilidských vztahů,

- násilnické chování omlouvá, bagatelizuje, popírá a vymýšlí si pro ně jiná zdůvodnění, například vliv alkoholu, provokace oběti, stres, pouhá hádka apod.

Policie má v současné době již zakotveno v zákoně č. 273/2009 o Policii ČR v § 44 institut **vykázání, kdy na základě zjištěných skutečností a s ohledem na předchozí útoky lze osobu agresora vykázat na dobu 10 dnů ze společného bydliště. Tuto dobu nelze zkrátit ani na žádost ohrožené osoby.**

Policie je povinna provádět kontroly, zda se agresor nezdržuje v době vykázání doma nebo oběť jinak neobtěžuje. (V zaměstnání, telefonem apod.)

Oběť má čas po tuto dobu si rozmyslet, co dál, je jí nabídnuta pomoc a porada v Intervenčním centru, kde se zabývají především právě problematikou Domácího násilí.

Chtěla bych vám říci, že pokud víte o tom, že se toto jednání někde děje, jste jeho svědky nebo dokonce obětí, nepodceňujte situaci a někomu o tom určitě řekněte. Třeba ve škole učitelce, ke které máte důvěru, nebo výchovnému pracovníkovi, můžete to říci také kterémukoli policistovi, ať už od státní, nebo městské policie, nebo třeba někomu z rodiny, ke komu máte důvěru a není zrovna agresor, nebo oběť.

Víte ono i takové psychické týrání může někdy skončit tragicky, nemusí to být vždy fyzické napadání a v té rodině to má pak dlouhodobé následky. Takže buďte všímaví a nebojte se to opravdu říci.

Toto bylo poslední téma dnešní přednášky. Nyní bych vám chtěla dát prostor pro vaše dotazy. Pokud se na něco chcete zeptat nebo něco vysvětlit, čemu jste nerozuměli, nebo případně něco doplnit, tak se

nebojte a ptejte se. Jsme ve škole, tak se budeme hlásit, ať se nepřekřikujeme.

.....

Prostor pro diskusi.

.....

Tak a na závěr vám rozdám dotazníky o kterých jsem vám již říkala na začátku a prosím o jejich vyplnění.

KONEC PŘEDNÁŠKY

9.6 Vyhodnocení dotazníku k přednášce č. 2 – ověření zlepšení.

Druhé přednášky na téma „Prevence kriminality mládeže - přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“ se zúčastnilo 66 žáků z toho 28 dívek a 38 chlapců. Vzhledem k tomu, že dotazník byl analyzován a vyhodnocován globálně, bude nyní vyhodnocena pouze otázka č. 14.

Na základě její analýzy bychom měli ověřit, zda došlo ke zlepšení proti přednášce první, tudíž, zda žáci byli nebo nebyli s přednáškou a s jejími tématy spokojeni a co dalšího jim v přednášce případně chybělo.

Dotazník vyplněný po druhé, upravené přednášce

Otázka č. 14

Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět).

Všech 66 žáků – respondentů, kteří se zúčastnili druhé, upravené přednášky na téma „Prevence kriminality mládeže - přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“ odpovědělo na výše uvedenou otázku.

Z celkového počtu 66 žáků, kteří dotazník po druhé přednášce vyplnili, odpovědělo 56 žáků, že jim v přednášce nechybělo NIC, 4 žáci odpověděli, že by chtěli slyšet nějaký příběh ze života, 3 žáci chtěli vědět kdy si mohou dělat řidičský průkaz, 2 žáci chtěli vědět něco o extremismu, 1 žák by chtěl dle dotazníku vědět něco více o hraní na automatech (gamblerství).

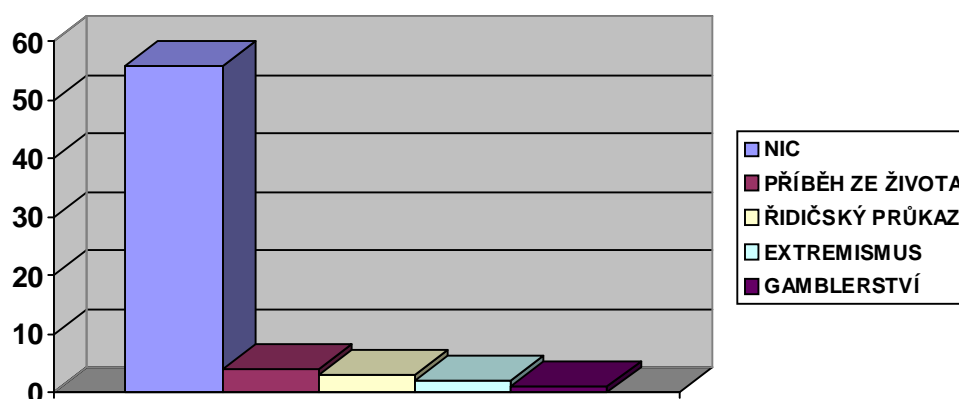
V tabulce č. 15 byl vytvořen přehled analýzy výše uvedené otázky, v grafu č. 19 následuje grafické znázornění tohoto přehledu.

Co na přednášce chybělo?	Četnost odpovědí
nic	56
příběh ze života	4
řidičský průkaz	3
extremismus	2
gamblerství	1
Celkem	66

Tabulka č. 15: Přehled témat, která žákům chyběla v druhé přednášce

Graf č. 19

Grafické znázornění četnosti odpovědí k otázce č. 14 po druhé - upravené přednášce



9.7 Vyhodnocení obou přednášek z hlediska obsahu témat a spokojenosti žáků

Dotazníky vyplněné žáky - účastníky přednášky po realizaci přednášky „Prevence kriminality mládeže – přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“, byly analyzovány a na základě analýzy byla přednáška následně realizovaná v dalších 9. třídách základních škol doplněna o témata, která se nejčastěji vyskytovala v odpovědích žáků – respondentů v dotazníkové otázce č. 14 po první přednášce.

Otázka č. 14 zněla: Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět).

Po první přednášce z celkového počtu 58 žáků odpovědělo 23 žáků, že jim v přednášce nechybělo „nic“, 18 žáků uvedlo, že by se chtělo dozvědět něco na téma „šikana“, 14 žáků by chtěla informace ohledně „domácího násilí“, dva žáci by se chtěli bavit na téma „znásilnění“ a 1 žák uvedl, že mu v přednášce chyběl „příběh z dětství“.

Na základě analýzy odpovědí byla další přednáška doplněna o témata ŠIKANA a DOMÁCÍ NÁSILÍ.

Po druhé přednášce bylo ze 66 žáků 56 žáků spokojeno a nechybělo jim dle jejich vyjádření nic, dalších 10 žáků zmínilo další témata, která obsahem přednášky nebyla, ale žáci by se chtěli o nich něco dozvědět (např. příběhy ze života, řidičský průkaz, extremismus a gamblerství).

Z těchto analýz je patrné, že s první přednáškou bylo spokojeno 40% žáků (těm kterým v přednášce nechybělo nic) a s druhou přednáškou – doplněnou o témata, která by žáky zajímala, bylo následně spokojeno 85% žáků.

Vzhledem tomu, že spokojenost žáků po druhé přednášce se zvýšila o 45% (z původních 40% po první přednášce na 85% po druhé přednášce), je tedy možné říci, že analýza a doplnění první přednášky měla svůj smysl a témata zařazená do druhé přednášky splnila svůj smysl a účel.

Dotazníky byly kromě poslední otázky vyhodnocovány globálně a rozbor jednotlivých otázek je uveden v kapitole 9.3.

Na závěr je třeba uvést, že pravděpodobně nebude a ani nemůže být nikdy s tématy přednášky u žáků 100% spokojenost, protože jsou vždy další a další témata, která by žáky zajímala a na které třeba nedošlo při přednáškách realizovaných v nižších ročnících.

V neposlední řadě také vzhledem k časovému omezení lze na jednotlivých přednáškách obsáhnout pouze určité množství témat.

Přednáška v jednotlivých ročnících neprobíhá celý den, ale pouze jednu, nebo dvě vyučovací hodiny, tzn. 45-90 min.

Naše společnost se neustále vyvíjí a objevují se stále nově druhy kriminality. i z tohoto důvodu je rovněž třeba pružně reagovat na tento vývoj a proměny společnosti a zařazovat do přednášek co nejaktuálnější témata, zejména v ročnících, kde jsou žáci na přelomu mezi dětstvím a dospělostí, aby si zavčas uvědomili, jak se mají chovat a co následuje, pokud nebudou zákony dodržovat.

Prevencí a zejména primární prevencí, do které spadají například i preventivní přednášky je třeba eliminovat výskyt nežádoucího a kriminálního chování.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo na základě analýzy statistických údajů trestné činnosti v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009 vytvořit přednášku na téma „Prevence kriminality mládeže – přednáška pro žáky 9. třídy základní školy“, se zaměřením na nezávažnější problematiku trestné činnosti páchané v tomto regionu.

V teoretické části diplomové práce byly nejdříve vysvětleny související pojmy k problematice kriminality, pojmy týkající se mládeže, byla zde rozebrána charakteristika trestné činnosti dětí (nezletilých) a mladistvých a rovněž zde byl nastíněn vývoj kriminality v České republice. Hlouběji bylo také proniknuto do problematiky prevence kriminality, její struktury a nechybí ani popis úrovně preventivních aktivit. Obsahem teoretické části diplomové práce byl rovněž rozbor protiprávních činů a jejich rozdělení. z hlediska psychologického posouzení najdeme v poslední kapitole teoretické části diplomové práce popis základních příčin dětské delikvence.

V praktické části diplomové práce byl proveden rozbor statistických dat kriminality v regionu města Jihlavy za období let 2000-2009. Na základě analýzy a vyhodnocení těchto dat, byla vytvořena přednáška pro žáky 9. tříd základních škol se zaměřením na nejzávažnější problémy kriminality v regionu města Jihlavy v současnosti.

Hlavním smyslem této přednášky bylo, aby co nejúčinněji vedla k eliminaci kriminálního chování, dále měla žákům vysvětlit, co je vůbec právní vědomí, od kolika let jsou trestně odpovědni, dále se žáci dozvěděli i jaké jsou druhy trestů a případné následky delikvence. Dále bylo s žáky pohovořeno na téma krádež, drogy, alkohol, kouření a sprejerství.

Přednáška byla následně přednesena v 9. třídách základních škol. Na závěr přednášky žáci vyplnili dotazník, který byl následně vyhodnocen a na základě výsledku vyhodnocení byla přednáška upravena, doplněna o žádaná témata a znovu přednesena v 9. třídách základních škol. Druhá přednáška byla doplněna o témata šikana a

domácí násilí, neboť zájem o tato témata vyplynul po vyhodnocení dotazníků po první realizované přednášce.

Po druhé, doplněné přednášce žáci opět vyplňovali dotazník, totožný s dotazníkem po první přednášce. Dotazník byl následně opět vyhodnocen a bylo provedeno srovnání s analýzou prvního dotazníku. Dotazníkovým šetřením po druhé, doplněné přednášce bylo zjištěno zlepšení spokojenosti žáků s přednáškou o 45% (ze 40% po první přednášce na 85% po druhé přednášce).

Vzhledem k rozsáhlé problematice, jakou kriminalita bezesporu je, byl rovněž vyvozen závěr, že dosažení 100% spokojenosti žáků je v této oblasti takřka nemožné, neboť se vždy najdou další a další témata, o kterých by žáci chtěli diskutovat.

Vzhledem k reakcím žáků při přednášce a po ní se můžeme domnívat, že žáky přednášky zaujaly a že jim byly přínosem. Samozřejmě je již na každém jedinci, jakým způsobem se bude chtít začlenit do společnosti a jaký chce být člověk. Přednáška by měla dát žákům podnět, aby se nad svým chováním naučili přemýšlet a aby si byli do budoucna vědomi následků, které s sebou protiprávní jednání nese.

POUŽITÁ LITERATURA

HOLOUŠOVÁ, D.; KROBOTOVÁ, M. a kol. *Diplomové a závěrečné práce 1.vyd.* Olomouc: UP v Olomouci, 2002. 117 s. ISBN 80-544-0458-3.

CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. upravené a rozšířené vydání. Praha: 1998.

JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. Praha: Linde.

KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Policejní akademie, Praha 1996 (IN CHMELÍK).

KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, a.s., ISBN 80-7187-022-6.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence: situace, východiska, programy*. Praha: Portál, 1998. ISBN80-7178-226-2.

MŮHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: 2001.

NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004.

NĚMEČEK, Aleš, *Protiprávní činy mládeže a sankce dle zákona č. 218/2003 Sb.* Bakalářská práce. Brno: 2008. Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, 2008.

PRESL, J. *Drogy mýty a realita*. Nakladatelství Medea Kultur s.r.o, projekt VZP „Řekni drogám ne!“ (brožura – není uveden rok vydání).

SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005.

VYHNÁLKOVÁ, Lucie. *Trestní odpovědnost dětí a mladistvých*. informační materiál preventivního projektu I. a II. díl, Praha: Odbor tisku a public relations Ministerstva vnitra, 2006.

ZOUBKOVÁ, I.; NIKL, J.; ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001.

Nová tvář prevence závislostí (ochrana mládeže). (brožura – není uveden rok vydání ani autor).

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.htm> [on-line 15.9.2009].

<http://portal.justice.cz/> [on-line 18.11.2009].

<http://www.icm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika> [on-line 15.9.2009].

http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/cirtkova.html [on-line 12.2.2010].

<http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika> [on-line 12.2.2010].

<http://www.mvcr.cz/statistika/> [on-line 11.8.2009].

<http://www.vrana.obrazar.com/ob-vrana/historie.phtml> sprejství [on-line 21.11.2009].

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Graffiti> [on-line 20.1.2010].

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminologie#Kriminalita> [on-line 10.9.2009].

<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ikana> [on-line 21.1.2010].

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Viktimologie> [on-line 17.10.2009].

<http://www.zkola.cz/zkedu/zaskolou/socialnepatologickejevyajejichprevence/> [on-line 10.7.2009].

POUŽITÉ ZÁKONY

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č.162/1998 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky.

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 : Statistiky tr. činů region Jihlava v letech 2000-2009 celkové součty	56
Tabulka č. 2: Statistiky tr. činů region Jihlava v letech 2000-2009 NEZLETILÍ (1-14 let).....	57
Tabulka č. 3: Statistiky tr. činů region Jihlava v letech 2000-2009 MLADISTVÍ (15-17 let).....	58
Tabulka č. 4: Statistiky tr. činů region Jihlava v letech 2000-2009 NEZL.+MLAD. (1-17 let)...	59
Tabulka č. 5: Celkové součty tr. činů všech pachatelů bez rozdílů věku, spáchané v letech 2000–2009.....	61
Tabulka č. 6: Celkové součty trestných činů mládeže (1-17 let) spáchané v letech 2000–2009..	62
Tabulka č. 7: Rozdělení žáků podle úplnosti rodiny.....	95
Tabulka č. 8: Rozdělení žáků podle místa bydliště.....	96
Tabulka č. 9: Rozdělení žáků podle toho, zdali se setkali s protiprávním jednáním	97
Tabulka č. 10: Druhy kriminality a počty žáků, kteří se na ní účastnili	99
Tabulka č. 11: Přehled možností komu se žáci svěří, nebo komu kriminalitu oznámí.....	101
Tabulka č. 12: Přehled četnosti odpovědí žáků	102
Tabulka č. 13: Přehled zájmu žáků o témata přednášky	106
Tabulka č. 14: Přehled témat, která žákům chyběla na první přednášce	107
Tabulka č. 15: Přehled témat, která žákům chyběla v druhé přednášce	141

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Grafické znázornění statistiky trestných činů region Jihlava – celkové součty.....	57
Graf č. 2: Grafické znázornění statistiky trestných činů region Jihlava NEZLETILÍ (1-14 let) ..	58
Graf č. 3: Grafické znázornění statistiky tr. činů region Jihlava MLADISTVÍ (15-17 let).....	59
Graf č. 4: Grafické znázornění statistiky tr. činů region Jihlava NEZL.+MLAD. (1-17 let).....	60
Graf č. 5: Grafický přehled trestné činnosti v letech 2000 – 2009 celkově	61
Graf č. 6: Grafický přehled tr. činnosti mládeže (1-17 let) v regionu města Jihlavy v letech 2000 - 2009.....	62
Graf č. 7: Počet žáků, kteří nezúčastnili přednášky na téma „Prevence kriminality mládeže“.....	94
Graf č. 8: Grafický přehled žáků dle druhu rodiny	95
Graf č. 9: Poměr chlapců a dívek bydlících na vesnici a ve městě	96
Graf č. 10: Grafický přehled žáků- problematika protiprávního jednání.....	97
Graf č. 11: Grafické znázornění svědků, pachatelů a obětí protiprávního jednání	98

Graf č. 12: Grafický přehled účasti žáků na uvedených druzích kriminality	100
Graf č. 13: Grafický přehled možností, komu žáci výskyt kriminality oznámí	101
Graf č. 14: Grafický přehled četnosti odpovědí žáků	102
Graf č. 15: Grafický přehled četnosti odpovědí žáků	103
Graf č. 16: Grafické znázornění počtu odpovědí žáků.....	104
Graf č. 17: Grafické znázornění zájmu žáků o témata přednášky.....	106
Graf č. 18: Grafické znázornění četnosti odpovědí k otázce č. 14 po první přednášce	108
Graf č.19: Grafické znázornění četnosti odpovědí k ot. č. 14 po druhé - upravené přednášce ...	141

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník vyplněný po první přednášce.....	153
Příloha č. 2: Dotazník vyplněný po druhé přednášce.....	154

Příloha č. 1: Dotazník vyplněný po první přednášce

DOTAZNÍK K PŘEDNÁŠCE „PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE“

1. Jsi : a) chlapec b) dívka
2. Který ročník ZŠ navštěvuješ? 9
3. Pocházíš z rodiny : a) úplné (oba rodiče, sourozenci) b) neúplné (1 rodič, sourozenci...)
4. Býdlíš : a) ve městě b) na vesnici
5. Setkal(a) ses někdy s protiprávním jednáním?
a) ano b) ne c) nevím
6. Pokud ano, byl(a) jsi :
 a) pouze svědkem b) sám (sama) pachatelem c) obětí protiprávního jednání
7. Pokud ses takového jednání zúčastnil(a), označ jakého, pokud ani jedina z možností nevhovuje označ ostatní a napiš jaké jednání to bylo
a) šikana (ve škole, v partě, v zájmovém kroužku apod.)
 b) krádež (v obchodech, kapesní, ostatní krádeže)
c) spejterství (kreslení po fasádách domů, vagoněch apod.)
d) domácí násilí (napadání rodiče rodičem, napadání dítěte rodičem, psychologické týrání)
e) poškozování cizí věci (např. rozbití výloh, ušpinění zrcátek u aut apod.)
f) užívání drog (kouření marihuany, užívání pervitinu, extáze...)
g) vydírání (někdo někomu nutí pod pohrůzkou násilí konat něco, co sám nechce)
 h) omezování osobní svobody (bránění ve svobodě pohybu)
i) ublížení na zdraví (fyzické napadení se zraněním)
j) ostatní - zde doplň

8. Pokud bys věděl o nějakém protiprávním jednání, komu bys to oznámil, nebo komu bys se svěřil?

- a) rodiče b) sourozenec c) učitel, nebo výchovný pracovník
d) kamarád(ka) e) policie f) linka bezpečí, nebo podobná instituce
g) ostatní (uveď jinou možnost).....

9. Co si představíš pod pojmem prevence kriminality?

DODRŽOVÁNÍ ZÁKONA

10. Pochopil(a) jsi z dnešní přednášky o prevenci kriminality mládeže rozdíl mezi přestupkem a trestným činem?

- a) ano b) ne

11. Pochopil(a) jsi z dnešní přednášky rozdíl mezi násilnou a majetkovou trestnou činností?

- a) ano b) ne

12. Co si myslíš, že jsme chtěli dnešní přednáškou tobě a tvým vrstevníkům říci?

PECHOŘENÍ, ZÁKONA A SLUSNĚHO JEDNÁNÍ

13. Co tě nejvíce zaujalo na dnešní přednášce Prevence kriminality mládeže? (např. které části přednášky, které téma.)

ROŠENÍ NOCNIHO KLIDU VE ŠKOLNĚ DOHORSKÉ

14. Co ti na dnešní přednášce chybělo? (téma, o kterém by ses chtěl něco dozvědět)

ZNAŠILNENÍ

Děkuji za vyplnění dotazníku a přeji mnoho úspěchů ve škole i v životě!

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Andrea KITTLEROVÁ
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. PaedDr. Václav Klapal, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Prevence kriminality mládeže – přednáška pro žáky 9. třídy základní školy.
Název v angličtině:	The Prevention of Youth Crime - a lecture for pupils of the ninth class of primary school.
Anotace práce:	<p>Cílem diplomové práce je vytvořit přednášku pro žáky 9. třídy základní školy na téma Prevence kriminality mládeže. Práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části jsou objasněny základní pojmy, dále je zde rozebrán systém prevence kriminality v České republice a jsou zde uvedeny základní příčiny dětské delikvence. V praktické části je provedena analýza statistických dat kriminality v regionu města Jihlavy v letech 2000-2009 a na základě vyhodnocení této analýzy je vytvořena přednáška se zaměřením na nejproblematictější oblasti kriminality. Dotazníkovým šetřením je následně u žáků ověřeno, zda témata přednášky pro ně byla zajímavá a aktuální, přednáška je doplněna o další žádaná témata a její úspěšnost je znovu ověřena dotazníky s vyvozením závěru.</p>
Klíčová slova:	Kriminalita, mládež, nezletilý, mladistvý, kriminalita mládeže, trestná činnost, prevence kriminality, protiprávní čin, delikvence, trestný čin, přestupek, přednáška.
Anotace v angličtině:	<p>The aim of this thesis is to create a lecture for students of 9th form of elementary school on the topic Prevention of Youth Crime. The thesis is divided into two parts. In the theoretical part the basic concepts are explained, then there is also analyzed the crime prevention system in the Czech Republic and there are given the basic causes of infant delinquency. In the practical part there is an analysis of crime statistics in the region of the town Jihlava in the years 2000-2009, and based on an evaluation of this analysis the lecture focusing on the most problematic area of criminality is created. With a questionnaire survey among pupils it is verified then if the lecture topics were interesting and current for them, the</p>

	lecture is supplemented by additional designated topics and the success is verified by questionnaires to draw conclusions.
Klíčová slova v angličtině:	Crime, youth, under-age, juvenile, youth crime, crime, crime prevention, illegal acts, delinquency, crime, misdemeanor, lecture.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník vyplněný po první přednášce Příloha č. 2: Dotazník vyplněný po druhé přednášce
Rozsah práce:	152 stran
Jazyk práce:	Český